

บทที่ 3

กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมปัญหาที่เกิดจากการเสพยาในประเทไทย

มีผู้กล่าวว่า การเสพยามีมาตั้งแต่สมัยหินเก่า (Palcolithic - 500,000 ถึง 10,000 ปี ก่อน) โดยสุราที่ผลิตขึ้นในสมัยนั้น ได้จากการหมักน้ำผลไม้และใช้เป็นเครื่องดื่ม นอกจากนี้สุรายังถูกนำมาใช้ในการแพทย์และพิธีกรรมทางศาสนาหลายพันปี¹ ตามประวัติศาสตร์ก่อนคริสตกาล บรรพบุรุษของศาสนาคริสต์ (Noah) ได้เคยเสพยาที่ทำจากองุ่นจนเมา² แต่เท่าที่ปรากฏหลักฐาน ชาวบาบิโลนและอียิปต์พบว่าถ้าเอาผลองุ่นมาบีบให้แตกและหมักกับข้าวที่ทำให้ขึ้นจะได้น้ำที่มีฟองเล็กน้อยเมื่อเอามาดื่มจะรู้สึกครึ้มอกครึ้มใจและเมื่อโคลัมบัสค้นพบทวีปอเมริกา (ค.ศ. 1492) ก็พบว่าอินเดียนก็มีการดื่มเบียร์กันแล้ว³ นอกจากนั้นหลักฐานการเมาสุรายังมีหลักฐานการเตือนเกี่ยวกับการดื่ม เช่นในสมัยจักรพรรดิเจงกิสข่าน กล่าวว่า ทหารไม่ควรดื่มบ่อยกว่าสัปดาห์ละครึ่งและจะดีถ้าไม่ดื่มเลย ในคัมภีร์เก่าของศาสนาคริสต์ก็ตำหนิการเมาสุรา แต่ไม่ได้ตำหนิการดื่มสุรา⁴ ในประเทศสหรัฐอเมริกา แอลกอฮอล์นับเป็นเครื่องดื่มประจำของชาวอเมริกันทั่วไป และต่างมีเหตุผลในการดื่มต่าง ๆ กันไป เช่นบางคนดื่มเมื่อมีความสุข บางคนดื่มเมื่อมีความเศร้า หรือดื่มเพื่อฉลองความสำเร็จ หรือปลอบโยนเมื่อตัวเองพ่ายแพ้⁵

พิษจากสุราเริ่มถูกจัดเป็นโรคโดย Benjamin Rush แพทย์ชาวอเมริกันและ Thomas Trotter แพทย์ชาวอังกฤษ เมื่อ ค.ศ. 1811 ตลอดจนมีการเปิดสถาบันเพื่อรักษาปัญหานี้เป็นสถาบันพิเศษสำหรับพวกติดสุราโดยเฉพาะ ซึ่งได้เปิดดำเนินการเป็นแห่งแรกในบอสตันปี

¹ สุวทนา อารีพรค , ความผิดปกติทางจิต , หน้า 424.

² Ross Fishman , Alcohol and Alcoholism , Supra Note P. 16.

³ เกษียร กังคานนท์ , แอลกอฮอล์กับโรคหัวใจ , หน้า 18.

⁴ สุวทนา อารีพรค , ความผิดปกติทางจิต , หน้า 424.

⁵ โรนาลด์ ซิลล์เลอร์ , ทำไมคนอเมริกันจึงดื่มน้อยลง , หนังสือผู้บริโภคน ปีที่ 2 ฉบับที่

ค.ศ. 1841 ชื่อ The Medical Temperance Society และเปลี่ยนชื่อเป็น The American Medical For The Study Of Inebriety And Nacotic ส่วนในยุโรปก็มีการตั้งโรงพยาบาลเพื่อรักษาผู้ติดสุรา เรือร่งเป็นจำนวนมาก⁶ จากการศึกษาวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า เพียงนับเอาพวกเขาเสพติดจนติดแบบเรื้อรังอย่างเดียวก็มีจำนวนมากกว่าคนในสถานสงเคราะห์คนชราและมากกว่าคนไข้โรคจิตในโรงพยาบาลของรัฐ สาเหตุของการเสพติดสุราพบว่ามีเพียง 10 % ของผู้ติดสุราที่ริเริ่มเสพติดเพียงลำพัง ในจำนวนที่เหลือ 90 % เป็นผู้ที่ดื่มสุราโดยการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นการป่วยด้วยโรคพิษจากสุราจากการถ่ายทอดทางพันธุกรรมไม่มีปรากฏ แต่ทางการแพทย์ได้จัดเรื่องพิษจากสุราไว้ในส่วนที่เป็นปัจจัยในสิ่งแวดล้อมภายนอกร่างกาย⁷

Skid Row เป็นชื่อที่ใช้เรียกบุคคลจรจัด กลุ่มหนึ่งในทวีปอเมริกาเหนือซึ่งชอบดื่มสุราเป็นประจำ โดยจะมั่วสุมรวมกันเป็นกลุ่ม มีการดื่มตลอดเวลาระหว่างกลุ่มเดียวกัน Skid Row จะมีการบริการแบบเป็นกันเองแก่สมาชิก เช่น ดื่มได้ , หาสุราให้ , ไม่รับรู้ความเป็นไปของโลกภายนอก ในกลุ่มจะมีคนเข้า ๆ ออก ๆ หลายประเภท ได้แก่ Drop พวกฐานะปานกลาง , Slide พวกประสบความล้มเหลวในชีวิต อายุประมาณ 30-40 ปี , Drift หนุ่มสาวอายุ 20-30 จะเข้ามารวมกลุ่มกันใหม่⁸

ในส่วนพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทย มีความเกี่ยวพันปัจจัยหลายประการในสังคม ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีบางอย่าง ทำให้การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องธรรมดาที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลเกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทย ได้แก่

1. ดื่มเพื่อฉลองเทศกาล เพื่อความสุข ความสนุกสนาน คนไทยถือเป็นเรื่องหน้าที่ของเจ้าของบ้านที่จะต้องจัดหาอาหาร สุรา เบียร์ ไว้รับรองแขกเสมอในทุกโอกาส คือ เป็นการฉลองนับแต่แรกเกิด เช่น งานเลี้ยงรับเด็กเกิดใหม่ งานบวชนาค ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานวันหยุดเทศกาล หรือแม้แต่งานศพก็ยังขาดสุราไม่ได้

⁶ พงศ์ศักดิ์ วัฒนา , รายงานคณะผู้เชี่ยวชาญ สุราที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุยานยนต์ พิมพ์ครั้งที่ 1 กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข , พ.ศ. 2536 หน้า 29.

⁷ สง่า สนิะสมิต , อาชญาวិทยาและทัณฑวิทยาพิศดาร (ตอนที่ 1) อาชญาวิทยา พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง , พ.ศ. 2514) , หน้า 144.

⁸ Jame S. wright , " Homelessness " , Microsoft Encarta , microsoft copyright Funk & Wangnalls corporation , 1994.

2. ดื่มเพื่อเป็นกิจวัตรประจำวันถือเป็นเรื่องจำเป็นเช่นเดียวกับการรับประทานอาหารจะต้องมีการอุ่นเครื่องเรียกน้ำย่อยในกระเพาะ ดื่มวันละหนึ่งจอกแอมโมสหรือดื่มเป็นยาบำรุงกำลังหรือเป็นยารักษาโรคโลหิตจาง
3. ดื่มเพื่อเข้าสังคม ในวงการธุรกิจ สังคมชั้นสูงหรือหน่วยงานทั่วไปนิยมใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในการสร้างบรรยากาศของงาน เพื่อสานความสัมพันธ์การค้าเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน
4. ดื่มเพราะค่านิยมบางประการ วิจัยรุ่นเป็นวัยที่กำลังอยากเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ ถูกชักจูงได้ง่าย และพร้อมที่จะรับใหม่ ๆ เข้ามาในชีวิต โดยเฉพาะกับการกระทำที่คิดว่า โก้ เก๋ เท่ มีเสน่ห์ เพื่อศักดิ์ศรีของผู้ชาย ถ้าไม่เที่ยวผู้หญิง ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ ถือว่าไม่ใช่ผู้ชาย
5. ดื่มเพื่อหนีปัญหา เมื่อได้รับความกดดันมาก ๆ หาทางออกอื่นไม่ได้ ก็ต้องหันมาหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อให้ลืมปัญหา ลืมเรื่องทุกข์ใจ มักจะดื่มจนเมาเมาขาดสติวนเวียนอยู่กับการดื่ม
6. ดื่มเพื่อขจัดความอหยา สร้างความกล้า เพราะแอลกอฮอล์มีฤทธิ์กดประสาททำให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม บางคนจึงมีความรู้สึกกล้า เมื่อดื่มสุราเข้าไประยะหนึ่ง ในบางกรณีอาจทำให้ขาดสติ และก่อเหตุร้ายได้⁹

8.1 วิวัฒนาการของกฎหมายในการควบคุมการเสพสุราในประเทศไทย

การดื่มสุราในประเทศไทยมีมานาน โดยพิจารณาได้จากตำนานเรื่องเกี่ยวกับน้ำเมามีมานานตั้งแต่ตำนานของอินเดียโบราณและปรากฏมีในชาดกด้วย แต่ถึงแม้การเสพสุราจะเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมส่วนใหญ่ แต่พิษภัยที่เกิดขึ้นนั้นต่อผู้เสพก็ดีหรือกรณีและผู้เสพสุราก็ก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมก็ตาม เป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การควบคุมการเสพสุราโดยบทบัญญัติของกฎหมายจึงมีมาตั้งแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน อาจแบ่งตามยุคสมัยได้ดังนี้

⁹ เหล้าปัญหาที่ยังไม่มีทางออก “ จุลสารจากศูนย์ข้อมูลคณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนเพื่อการสุขุมสุราน ” . (ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 มกราคม - มีนาคม พ.ศ. 2534) , หน้า 5 อ้างถึงใน บุญยสิทธิ์ รอดชะพรหม “ มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมอุบัติเหตุจากรางอันเกิดการดื่มสุราของผู้ขับขี่รถในประเทศไทย ” หน้า 13.

3.1.1 มังรายศาสตร์

ตามประวัติศาสตร์กฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับการควบคุมการเสพสุราในประเทศไทยเริ่มปรากฏเป็นหลักฐานอ้างอิงได้ในสมัยกฎหมายมังรายศาสตร์ , วินิจฉัยมังราย หรือกฎหมายแห่งราชอาณาจักรล้านนา มังรายศาสตร์เป็นกฎหมายของพระเจ้ามังราย กษัตริย์ของล้านนาซึ่งจัดสร้างขึ้นเมื่อทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ เมื่อปีพุทธศักราช 1835 ราชอาณาจักรล้านนามีอาณาบริเวณ 8 จังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วยจังหวัด อุดรดิตต์ ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน พะเยา เชียงใหม่ เชียงราย (อาจหมายรวมถึงตากและแม่ฮ่องสอนบางอำเภอ) โดยมีเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานี และเมืองเชียงแสนเป็นเมืองอุปราช¹⁰ จัดอยู่ในยุคเดียวกับกฎหมายในสมัยสุโขทัย เนื้อหาของบทบัญญัติในกฎหมายมังรายศาสตร์สะท้อนให้เห็นถึงสภาพการปกครอง ชีวิตสังคมและครอบครัวอันแสดงถึงความซับซ้อนของสังคมใหญ่ที่สังสมอารยธรรมมาเป็นเวลานานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเสพสุรามิบัญญัติไว้ใน

มาตราหนึ่ง (๑) * พี่น้องมาเชื่อมกันกินเหล้ามา ให้เจ้าเรือนไปส่ง หากไม่ไปส่งและไม่ให้นอนค้าง ญาตินั้นก็กลับไปถูกฆ่าตายระหว่างทางให้เจ้าของเหล้าชดใช้เงิน ๑๑๐ เงิน ผิดเจ้าเหล้าบอกให้นอนค้าง แต่ไม่ยอมนอน ให้บอกเพื่อนบ้านให้เป็นพยาน ถ้ามันกลับไปถูกฆ่าตายระหว่างทางก็เลิกแล้วกันไปอย่าทำอะไรแก่เจ้าเหล้า

ผิดเจ้าเหล้าไปส่งผู้มาถึงเรือน เจ้าเรือนผู้มาไม่บอกให้นอนค้าง เจ้าเหล้ามาถูกฆ่าตายกลางทาง ให้ผู้มาชดใช้ค่ามัน ๑๑๐ เงิน ผิดผู้มาบอกให้นอนค้างแล้วไม่ยอมนอนมาถูกฆ่าตายกลางทางอย่าทำอะไรแก่ผู้มา (มาตราที่ 41)

มาตราหนึ่ง (๑) * เจ้าเรือนไม่ได้เรียกร้อง แต่ไปกินเหล้าที่เรือนตนเองก็ตีหรือเจ้าเรือนเชิญท่านมากินเหล้าก็ตี ช่วยทำงานแล้วเลี้ยงเหล้ากันก็ตี ตกคำบอกให้นอนค้างถ้าไม่ยอมนอนก็ต้องไปส่ง หากไม่ไปส่งเพื่อนถูกฆ่าตาย ให้ชดค่า ๑๑๐ เงิน

ผิดไปส่งถึงเรือนแล้วผู้มาไม่บังคับให้นอนค้าง หรือบอกแล้วแต่ไม่ยอมนอนก็ตีผู้เลี้ยงเหล้ากลับมาถูกฆ่าตายกลางทาง อย่าทำอะไรแก่ผู้มา เพราะเมื่อมันหาเพื่อนมากินเหล้า มันก็ต้องไปส่งเพื่อนอยู่เอง ไม่ตำหนิผู้มาเหล้าเพราะเหตุนั้น (มาตราที่ 42)

มาตราหนึ่ง (๑) * คนมากินเหล้าหาในเรือนท่านจนถึงค่ามากก็เป็นความผิดของเจ้าเหล้า

¹⁰ พิธิสัย ไชยแสงสุขสกุล “ กฎหมายแห่งราชอาณาจักรล้านนา ” , วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ (ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2538) หน้า 108.

ผีเจ้าเหล่าไม้พาไปส่งบ้าน ท่านฆ่ามันตาย ให้เจ้าเหล่าชดใช้ค่า ๓๓๐ เงิน ผีเข็ญใจให้ใช้ ๒๒๐ เงิน หรือ ๑๑๐ เงิน การกินเหล่าถ้ากินแต่กลางวันก็ไม่มีความผิดแก่เจ้าเหล่าแล (มาตรการที่ 43)

มาตรา 40 - 43 เป็นเรื่อง หลักเจ้าเรือน วัฒนธรรมโบราณ เจ้าเรือนจะต้องรับผิดชอบญาติที่ มาหาสู่หรือผู้อื่นที่มาช่วยงาน หรือที่เจ้าเรือนชวนมากินเหล้าอยู่จนตึกด้วยการพามาส่งหรือชวน นอนค้าง หากฝ่าฝืนถูกฆ่าตายระหว่างทาง เจ้าเรือนต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าคน ทางกลับกันเมื่อเมื่อนำมาส่งแล้ว แยกผู้กลายเป็นเจ้าเรือนจะต้องชวนผู้นำมาส่งให้นอนค้าง หากฝ่าฝืนถูกฆ่าตาย ระหว่างทางให้เจ้าเรือนรับผิดชอบชดใช้ค่าคน ¹¹ โดยพิจารณาจากผู้เคราะห์ร้ายว่าเป็นผู้อยู่ใน สภาพสร้างเมครองสติได้หรือไม่ที่จะป้องกันตัวเองได้ ¹² จะเห็นได้ว่ากฎหมายมังรายศาสตร์ กำหนด บทบัญญัติดังกล่าวด้วยเหตุผลทางวัฒนธรรม เรื่องการมีไมตรีจิตต่อกัน เป็นสำคัญ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของการควบคุมหรือการจัดการคัมสุราแต่อย่างใด

3.1.2 กฎหมายลักษณะพิจารณาอาญาจักร์และธรรมจักร์เทียมกัน

กฎหมายลักษณะพิจารณาอาญาจักร์และธรรมจักร์เทียมกัน เป็นกฎหมายภาคอีสาน ดันฉบับเป็นใบลานจารอักษรธรรม จัดว่าอยู่ในยุคสมัยเดียวกับมังรายศาสตร์ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเสพสุราในส่วนแรกของกฎหมาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹ สุทธิวาทนฤพุมิ , หลวง “ ประวัติศาสตร์กฎหมาย ” หน้า 380.

* การเรียงลำดับมาตราในกฎหมายมังรายศาสตร์นั้นจะบันทึกเป็นมาตราหนึ่ง (๑) เรียงเสมอไปทุกมาตรา แต่ในหนังสือประวัติศาสตร์กฎหมายบางเล่มจะใช้ลำดับการเรียงเป็นเกณฑ์ กำหนดมาตราในชั้นอธิบายเพื่อสะดวกต่อการทำความเข้าใจ.

¹² พิธิสัย ไชยแสงสุขสกุล , กฎหมายแห่งราชอาณาจักรล้านนา , หน้า 113.

กฎหมายพิจารณาอาณาจักรและธรรมเทียมกัน¹³ ว่าด้วยคนเมา *ถูกต้องเมียท่าน บัดนี้จะ
กล่าวพิจารณาในอาณาจักรแลธรรมจักรเทียมกัน ผู้มีพญาพิงรุ้งดังนี้

“ ผิดคนเมาเหล่าไปมาได้ถูกต้องเมียท่านดั่งนั้น ให้ถามคนทั้งหลายดู ผิดมันเมาพอประมาณ
ให้ใส่ขันใหม่แก้มัน ผิดเมาพันประมาณบรู้อัก **ตั้งได้บ่ใส่ขันใหม่แก้มัน ***ท่อให้มันสมาเงิน
เบียดเงิน ๑๐ เพื่อบ่ให้มันทำอีกหลาย ****เทื่อ

เทียมดั่งเจ้าภิกขุเป็นบ้าเวทนากิติ ได้ถูกต้องผู้หญิงนั้น พระเจ้าบ่ใส่อาบัติแลเหตุว่าหาสติบ่
ได้เป็นผู้เมาเหล่าพันประมาณบรู้อักดั่งนั้นแล บ่ควรรใส่ขันใหม่แก้มัน ”

จากบทบัญญัติข้างต้น ความสรุปได้ว่าการทำผิดของฉรรวาส และภิกษุที่ดื่มสุราจนเมานั้น
การเรียกค่าสินไหมทดแทนให้พิจารณาจากการควบคุมสติของผู้เมาเป็นสำคัญ ในกรณีที่ผู้เมา
มากจนไม่รู้สีกตัวไม่ต้องเสียค่าสินไหมทดแทนในการนั้น บทบัญญัติดังกล่าวถือเป็นการพิจารณา
จากเจตนาของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ ถือได้ว่ากฎหมายลักษณะพิจารณาอาณาจักรและธรรม
จักรเทียมกัน เป็นจุดเริ่มต้นในการใช้กฎหมายเพื่อเยียวยาแก่ความเสียหายที่เกิดจากผู้กระทำความผิด
ที่เสพสุรา

3.1.3 กฎหมายตราสามดวง

กฎหมายตราสามดวงเป็นกฎหมายสมัยอยุธยาที่ได้รับการรวบรวมชำระให้เป็น
หมวดหมู่สมบูรณ์สมัยต้นรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 1903 ในสมัยรัชกาลที่ ๑¹⁴ บทบัญญัติที่เกี่ยวกับ
สุราปรากฏในส่วนของพระไอยการลักษณะโจร

¹³ ศิลปาคร , กรม . ประชุมกฎหมายไทยโบราณภาคที่ ๑ ว่าด้วยธรรมศาสตร์ปกรณัมและ
กฎหมายพิจารณาอาณาจักรเทียมกัน , หนังสืออนุสรณ์ในงานพระศพนายพลโท พระวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าคำรบ , พระนคร : โรงพิมพ์มหามงกุฎราชวิทยาลัย , พ.ศ. 2482 , หน้า 52.

* ถูก

** ไม่รู้สีกตัว

*** เท่า

**** ครั่ง

¹⁴ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย ,
พิมพ์ ครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2535 : โรงพิมพ์คุรุสภา กรุงเทพมหานคร หน้า 9.

มาตราหนึ่ง (๑) * คนตีคบกับกินเหล้าเมามายหมี่รู้จักผิดชอบ เข้ารั้วบ้านท่านผิดเวลา ท่านหมี่รู้คนตีหรือคนร้าย ท่านไล่ฟันแทง ต้องบาทเจ็บก็ตีถึงตายก็ดี ท่านว่าเป็นก้ามของมันเอง ท่านหมี่ให้มีโทษแก่ผู้ฟันแทงนั้นเลย ถ้าหมี่คนตายให้บอกแก่กระลาการในพระนครบาลให้พิจารณา ถ้าเป็นสัจว่าหมี่เป็นผู้ร้าย ท่านให้บอกแก่เจ้าไพร่เจ้าที่อนาพญาบานนั้นคืนแล

(มาตรา 95) มาตรานี้ เข้าบ้านไม่มีโทษเป็นลักษณะของกฎหมายทางการป้องกันคนและทรัพย์สินพอสมควรแก่เหตุ เพราะอาการของคนเมานั้นในกรณีฉุกเฉินก็อาจมองเป็นผู้ร้ายมาปล้นไปก็ได้เข้าบ้านเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงกฎหมายให้อภัย ตอนท้ายด้วยมาตราบัญญัติว่า ถ้าคนเมาที่นุกฎมาบ้านเขานั้นไม่ถึงตาย มอบให้กระลาการในพระนครบาลพิจารณาเป็นสัจว่าหมี่ใช่คนร้าย ให้ส่งตัวมันคืนแก่เจ้าสังกัดไป โดยโบราณมีสังกัดเป็นระบบ ข้ามีเจ้า บ่าวมีนาย ส่วนในตอนต้น คำว่า "ผู้ตี" คบกับกินเหล้านั้น หมายถึง มิใช่ผู้ร้าย¹⁵

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวได้ความว่า แม้สังคมสมัยก่อนจะไม่มีกรกล่าวถึงความรับผิดชอบของผู้กระทำขณะเมามาไว้โดยตรง แต่ก็มิบทกฎหมายบัญญัติว่าความเมมาเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ เมื่อเมามาแล้วกระทำความผิดอาจมีโทษหรือถูกทำร้ายบาดเจ็บ หรือถึงตายได้ โดยกฎหมายไม่คุ้มครอง

3.1.4 ประกาศว่าด้วยคนเสพสุราในวันสงกรานต์ จ.ศ. 1219

ประกาศว่าด้วยคนเสพสุราในวันสงกรานต์นี้ เป็นประกาศในสมัยรัชกาลที่ ๔ ซึ่งถือเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนในการใช้วิธีการเพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยจากผู้ที่มิสภาพเป็นอันตรายต่อสังคม มีสาระสำคัญดังนี้¹⁶

“ ด้วยเจ้าพระยาบรมราชราชนิกเสนาสงครามนครินทรวิบูลย์ ศรีวิไชยราชมหิศวกรย บริรักษ์ภูมิพิทักษ์โลกาภรณ์ ทักษะอุทิศ นครบาล สมุหบดีอภัยพิริยปรากรมพาหุ รับพระบรมโองการใส่เกล้าใส่กระหม่อมสั่งว่า เป็นเชิงอย่างแต่บุราณ ขามตรุษขามสงกรานต์ ผู้ชายโดยมาก เป็นนักเลงบ้าง มิใช่คนเลงบ้าง พวกกันเสพสุราเมามายกันไปทุกหนทุกแห่ง แล้วก็ออกเดินเที่ยวไปในวัดวาอาราม ก่อถ้อยความวิวาทชกตีแทงฟันกัน ตรุษสามวัน เป็น ๔ ทั้งวันจ่าย เป็น ๕ ทั้งวันส่ง

¹⁵ สุทธิวาหนฤพุมิ, หลวง “ประวัติศาสตร์กฎหมาย”, หน้า 429.

¹⁶ “ประกาศว่าด้วยคนเสพสุราวันสงกรานต์ จ.ศ. 1219”, พระราชบัญญัติและประกาศต่าง ๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๔ (พระนคร : รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๐), หน้า 130 - 131.

สงกรานต์สามวันหรือสี่วันเป็น ๔ ฤๅ ๕ ทั้งวันจ่าย เป็น ๕ ฤๅ ๖ ทั้งวันสงนั้น มักเกิดภัยความตีรันฟันแทงกันหลายแห่งหลายตำบลนักทั้งในกำแพง แลภายนอกพระนครเหลือกำลังที่นายอำเภอ แลกองตระเวนจะระวังดูแล

แต่เมื่อไปเวลาตรุษสงกรานต์ให้เจ้าของบ้านเอาใจใส่ระวังรักษาน้ำบ้านของตัวถ้ามีคนเมาสุรา มาเอะอะอืออึงที่หน้าบ้าน ก็ให้จับเอาตัวมาส่งที่กรมพระนครบาลที่หน้าหับเผยให้ทันเวลาที่ผู้นั้นยังเมาอยู่ อย่าให้ทันส่งมา แต่ห้ามไม่ให้พวกบ้านอื่น ๆ มาพลายกลุ่มรุมจับด้วย ถ้าคนเมามีพวกมาก ต่อผู้เจ้าของบ้านถึงเจ้าของบ้านจะชกมีบาดเจ็บก็ดี ถ้าเมื่อจับตัวไปส่งกรมพระนครบาล ๆ ชนะสุด ดูแน่ว่าคนนั้นเมาจริง ก็ให้เจ้าของบ้านเป็นชนะ ถ้าผู้จับมาส่งเห็นว่า ถ้าจับตัวผู้บุกรุกไปส่งจะมีพวกของผู้นั้นคอยสกัดกั้นทาง แก้ไขตามทางที่จะไปส่งจะเกิดวิวาทกัน ถ้าอย่างนั้นก็ให้ยึดเอาตัวไว้มาบอกเล่ากับกรมพระนครบาลนายอำเภอคนใดคนหนึ่ง ให้ไปชนะสุดว่าเมาฤๅไม่เมา -อย่าให้ทันคนนั้นสร้างมาจะเป็นคำโต้เถียงกันไป

อนึ่ง ในยามตรุษสงกรานต์นั้น ผู้ใดจะเสพสุรามามาก ก็ให้อยู่แต่ในบ้านเรือนตัวถึงจะมีที่ไปก็ให้งด ต่อส่งมาแล้วจึงไป ... ”

ประกาศว่าด้วยคนเสพสุรานี้ ถือเป็นวิธีการที่นำมาใช้เพื่อให้สังคมปลอดภัยจากการกระทำของผู้เสพสุราที่เมินเมาและอาจจะกระทำความผิดขึ้นได้ โดยให้ผู้เป็นเจ้าของหน้าบ้านจับเอาตัวไปส่งกรมพระนครบาลเสียอันเป็นการตัดมิให้มีโอกาสที่จะกระทำความผิดก่อเรื่องทะเลาะวิวาทตีรันฟันแทงกันขึ้น ¹⁷

3.1.5 กฎหมายภาษีขึ้นใน จ.ศ. 1249

นอกจากกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคสุราซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในหลายยุคหลายสมัยดังได้เสนอมาย่างต้น ภาษีสุราก็เป็นหลักกฎหมายสำคัญที่สุดในการควบคุมปริมาณการผลิตสุรา กฎหมายสุรามิมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและถือว่าสุราเป็นกิจการผูกขาดของรัฐ โดยมีการจัดสร้างโรงงานสุราบางยี่ขันในสมัย รัชกาลที่ 1 พร้อมออกกฎหมายน้ำสุรา จ.ศ. 1148 และ

¹⁷ ถาวร พานิชพันธ์, วิธีการเพื่อความปลอดภัย, วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2520, หน้า 25.

เปลี่ยนเป็นกฎหมายภาษีชั้นในใน จ.ศ. 1249 (พ.ศ. 2431) โดยถือเป็นอากรใหม่ที่เริ่มมีขึ้นในสมัย รัชกาลที่ ๔¹⁸ มีสาระสำคัญโดยสรุปได้ดังนี้

1. ควบคุมการเก็บภาษีสุรา โดยกฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานเป็นผู้พิจารณาออกหนังสือใบอนุญาตสำหรับการทำและการค้าสุราที่จะตั้งขึ้นในแขวงตำบลที่อยู่ในเขตท้องที่เป็นแห่ง ๆ ไป ส่วนการเก็บภาษีนั้นนายอากรชั้นในเป็นผู้ทำการเก็บภาษีสุราตามอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้¹⁹

2. การกำหนดค่าธรรมเนียมการค้าสุรา

ก. ค่าธรรมเนียมประเภทร้านค้า

ข. ค่าธรรมเนียมประเภทโรงต้มกลั่น

3. อัตราภาษีสุรา

ก. อัตราภาษีสุราที่ทำขึ้นในประเทศไทย

ข. อัตราภาษีสุราที่ส่งมาจากต่างประเทศ

4. การป้องกันและปราบปราม

ก. นुकคณธรรมดา

ข. ร้านขายสุรา

ค. ผู้ต้มกลั่น

ง. ควบคุมทั่วไป

การเก็บภาษีสุราตามหลักเกณฑ์และข้อบังคับที่กำหนดไว้ในกฎหมายภาษีชั้นใน ปี จ.ศ. 1249 นั้น ต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติมอีกหลายครั้ง ได้แก่²⁰

1. การแก้ไขเพิ่มเติมในปีพุทธศักราช 2457 มีสาระสำคัญคือ ยกเลิกการใช้นายอากรโดยโอนอำนาจของนายอากรมาเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานภาษีสุรามิอำนาจว่าคดีผิดภาษีสุราในศาลหลวงและให้เจ้าพนักงานภาษีสุรามิอำนาจต่าง ๆ ในการเก็บภาษีสุราเหมือนนายอากร

¹⁸ จรัญ โฆษณานันท์, ปรัชญากฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2537), หน้า 345.

¹⁹ ทวี สอนมาลี, ภาษีสุราในประเทศไทย, หน้า 8.

²⁰ เสน่ห์ โพธิ์ปฐม, ถ้อยคำอธิบายพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : เจริญผลการพิมพ์ พ.ศ. 2535), หน้า 21 -22.

2. การแก้ไขเพิ่มเติมในปีพุทธศักราช 2459 มีสาระสำคัญคือ แก้ไขการเรียกค่าธรรมเนียมขึ้นศาลในคดีสุรา โดยไม่เรียกค่าธรรมเนียมทั้งโจทก์และจำเลย
3. การแก้ไขเพิ่มเติมในปีพุทธศักราช 2460 มีสาระสำคัญคือ เปลี่ยนอัตราภาษีสุราต่างประเทศให้สูงกว่าสุราไทย
4. การแก้ไขเพิ่มเติมในปีพุทธศักราช 2467 มีสาระสำคัญคือ ให้คำจำกัดความของสุราใหม่ให้กระชับและรวมถึงของผสมทั้งหลายที่มีแอลกอฮอล์และสามารถดื่มกินได้เพื่อแก้ปัญหามารทจริตเสี่ยงภาษี
5. การแก้ไขเพิ่มเติมในปีพุทธศักราช 2469 มีสาระสำคัญคือ เปลี่ยนแปลงอัตราภาษีการนำเข้าสุราต่างประเทศให้สูงขึ้น
6. การแก้ไขเพิ่มเติมในปีพุทธศักราช 2476 มีสาระสำคัญคือ กำหนดของแอลกอฮอล์ประเภทต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพการบริโภคมากยิ่งขึ้น กำหนดโทษทางอาญาเสียใหม่เพื่อป้องกันการหลีกเสี่ยงภาษีสุรา
7. การแก้ไขเพิ่มเติมในปีพุทธศักราช 2485 มีสาระสำคัญคือ ให้อำนาจรัฐมนตรีกระทรวงการคลังเป็นผู้มีอำนาจยกเว้นและลดหย่อนค่าภาษีแอลกอฮอล์ประเภทต่าง ๆ ได้
8. การแก้ไขเพิ่มเติมในปีพุทธศักราช 2486 มีสาระสำคัญคือ ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตสำหรับการทำเชื้อสุราในบางกรณีเป็นพิเศษได้

ต่อมา กฎหมายต่าง ๆ ดังกล่าวถูกยกเลิกไปหมดโดย ผลของการประกาศใช้ พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2493 ซึ่งเป็นหลักในการบังคับใช้ในการจัดเก็บภาษีสุรามาจนถึงปัจจุบัน

3.2 บทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการเสพสุรา

บทบัญญัติของกฎหมายปัจจุบันในส่วนที่เกี่ยวกับสุรามียุ่มาหลายและกระจัดกระจายในกฎหมายหลายฉบับ ได้แก่ พ.ร.บ. สุรา พ.ศ. 2493 เป็นกฎหมายด้านการควบคุมการผลิต การจำหน่าย การโฆษณา ผลิต กฎหมายจราจร ภายใต้อำนาจการควบคุมดูแลของหน่วยงานต่าง ๆ หากแต่แบ่งลักษณะของกฎหมายออกตามผลของการบังคับใช้ได้เป็น กฎหมายทางด้านการควบคุมกฎหมายในด้านการเยียวยาแก้ความเสียหายที่เกิดจากการเสพสุรา

3.2.1 กฎหมายในด้านการป้องกันปัญหาที่เกิดจากการเสพสุรา

การควบคุมปริมาณปัญหาที่เกิดจากการเสพสุราโดยกฎหมายแบ่งออกได้หลายวิธีการ ได้แก่ การควบคุมการผลิต , การจำหน่าย, การโฆษณาและฉลาก , การใช้มาตรการทางภาษี ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

3.2.1.1 การควบคุมการผลิต

ก. พระราชบัญญัติ สุรา พ.ศ. 2493 จำนวนปริมาณน้ำสุราในประเทศขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ จำนวนสุรต่างประเทศที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร จำนวนสุราที่ผลิตในประเทศทั้งโดยโรงงานของรัฐ และโรงงานเอกชนภายใต้การควบคุมของ กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง , ทั้งหมดนี้ส่งผลกระทบต่อรายได้สรรพสามิตในแต่ละปี ดังนั้นย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่จะต้องมียกเว้นของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ในส่วนของพระราชบัญญัติ สุรา พ.ศ. 2493 ได้มีบทกำหนดโทษในการละเมิดกฎหมายสุราเพื่อควบคุมการผลิตและการนำเข้า ดังนี้

1. การผลิตสุรา มาตรา 5 พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493

“ห้ามมิให้ผู้ใดทำสุรา หรือมีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสำหรับทำสุราไว้ในครอบครอง เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

การออกใบอนุญาตให้ทำสุราสำหรับใช้ในบ้านเรือน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ”

โดยการห้ามการผลิตสุรา หรืออำนาจในการอนุญาตให้สิทธิผู้ใดผลิตสุราเป็นของรัฐ การจัดเก็บภาษีจากสุราจัดทำเป็นกฎหมาย และผู้ขายต้องถูกควบคุมโดยการมีใบอนุญาตให้ขาย เช่นนี้ทำให้ราคาสูงขึ้น เป็นการข่มขู่ประชาชนผู้บริโภคได้อีกทางหนึ่ง หากมีผู้ใดทำสุราโดยละเมิดบทบัญญัตินี้จะต้องมีความผิด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางปริมาณการผลิตเบียร์ ไวน์ ภายในประเทศ พ.ศ. 2534 - 2538

ปี	ปริมาณการผลิตเบียร์	ปริมาณการผลิตไวน์	ยอดรวม
2534	284,197,166	3,474,791	284,571,957
2535	318,469,564	2,503,956	320,973,520
2536	424,969,561	3,592,600	428,562,167
2537	524,923,324	3,368,086	528,291,410
2538	641,085,688	5,440,786	646,326,474

ข้อมูลจาก : กองสุรา กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง

ตารางปริมาณการผลิตสุราในประเทศ ทั้งในส่วนโรงงานของรัฐและเอกชนภายใต้การควบคุมของรัฐ (หน่วย : ลิตร) พ.ศ. 2534-2538 (สุรากลั่น)

ปี	ปริมาณการผลิตสุราของรัฐ	ปริมาณการผลิตสุราของเอกชน	ยอดรวม
2534	757,840,670	6,565,800	764,406,470
2535	632,298,198	4,897,941	637,196,139
2536	708,766,940	5,781,703	714,548,643
2537	732,044,500	6,207,017	738,071,517
2538	831,137,610	7,993,093	839,130,703

ข้อมูลจาก : กองการสุรา กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง

จากตารางปริมาณการผลิต ไวน์ เบียร์ (สุราแช่) และ สุรากลั่น ในประเทศจะพิจารณาได้ว่า ปริมาณการผลิตสูงขึ้นทุกปี ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ขัดแย้งกับหลักการในการควบคุมปริมาณปัญหา โดยจำนวนของสุราที่มากขึ้นนั้นย่อมเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ปัญหาที่เกิดจากการเสพสุรามากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่อาจจะปฏิเสธได้เลย

บทกำหนดโทษของการผลิตสุรา บัญญัติไว้ใน มาตรา 30 พระราชบัญญัติสุรา “ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา 5 มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าเป็นสุราแช่ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท ”

จากบทกำหนดจะเห็นได้ว่าความผิดฐานทำสุราแช่โดยมิได้รับอนุญาตมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน สองร้อยบาท ซึ่งเป็นโทษสถานเบาว่าการดื่มน้ำสุราโดยมิได้รับอนุญาตและโดยที่การทำสุราแช่มีหลายประเภท จึงสมควรจะเพิ่มโทษให้เท่ากับสุรากลั่น เพื่อให้อัตราโทษสอดคล้องกับค่าของเงินในปัจจุบันและป้องกันการหลีกเลี่ยงบทบัญญัตินี้ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ส่วนของการดำเนินคดีเรื่องความผิดต่อพระราชบัญญัติสุรา โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสุราว่า จำเลยทำสุราโดยมิได้รับอนุญาต เมื่อจำเลยให้การรับตามฟ้อง ย่อมฟังได้ว่าจำเลยทำสุราโดยมิได้รับอนุญาตอันเป็นการผิดกฎหมายจริง โจทก์ไม่จำเป็นต้องบรรยายว่าน้ำสุราที่จำเลยทำมีแรงแอลกอฮอล์กี่ดีกรี²¹

2. การนำเข้าสุรามาในราชอาณาจักร มาตรา 6 “ห้ามมิให้ผู้ใดนำสุรามาเกินกว่าหนึ่งลิตรเข้ามาในราชอาณาจักร เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต...”²²

การนำสุรามาในราชอาณาจักรจำนวนเกินกว่า 1 ลิตร ต้องขออนุญาต หมายถึงว่า 1 ลิตรไม่ต้องขออนุญาต เท่ากับขวดขนาด 0.750 ลิตร (ขนาดธรรมดา) 1 ขวด กับอีกเกือบครึ่งขวด จากหลักเกณฑ์ในมาตรา 6 นี้ไม่ได้ระบุชนิดของสุรา และไม่จำกัดเพียงสุราต่างประเทศเท่านั้นถ้าเป็นสุราที่ผลิตในประเทศแล้วนำออกนอกประเทศ เมื่อกลับเข้ามาในประเทศก็จะใช้หลักนี้เหมือนกัน

ในส่วนของบทกำหนดโทษ ของมาตรา 6 บัญญัติไว้ใน มาตรา 35 “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 6 มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท ” การฝ่าฝืนมาตรา 6 คือ นำสุรามาเกินกว่าลิตรเข้ามาในราชอาณาจักร โดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต ไม่ว่าจะนำเข้ามาด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม การที่บัญญัติไว้เช่นนี้ก็เพื่อป้องกันการลักลอบนำสุรามาในประเทศไทย เนื่องจากสุราที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ไม่มีการระบุชนิด หรือประเภทไว้จึงมีขอบเขตรวมถึงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ทุกชนิด โดยไม่มีการกำหนดปริมาณแอลกอฮอล์ต่อปริมาตร หรือดีกรี ตัวอย่างเช่น หัวเขื่อน้ำเชื้อโสมที่มีปริมาณแอลกอฮอล์จัดก็อยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งมาตรานี้เช่นกัน

²¹ ดู คำพิพากษาที่ 1648 / 2514.

²² ดู พระราชบัญญัติสุราพ.ศ. 2493 , มาตรา 6.

3. การใช้สุราทำสินค้า มาตรา 12 “ ห้ามมิให้ผู้ใดใช้สุราทำของสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเพื่อการค้า เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต บทบัญญัติในมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับแก่การใช้สุราในการปรุงยาตามใบสั่งของแพทย์ ” มาตรา 38 “ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 12 มาตรา 21 หรือมาตรา 23 มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท ”

บรรดาสิ่งของที่ใช้สุราทำขึ้นเพื่อการค้าซึ่งต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต ตามมาตรา 12 ได้กำหนดไว้โดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2493) ได้แก่

1. น้ำหอมต่าง ๆ
2. หัวน้ำเชื้อต่าง ๆ
3. น้ำยารักษาโรคต่าง ๆ

การที่กฎหมายบัญญัติควบคุมการใช้สุราทำสิ่งของบางอย่างเช่นนี้ เนื่องจากการผลิตสินค้าหรือในการประกอบอุตสาหกรรมบางประเภทจำเป็นต้องใช้สุราหรือแอลกอฮอล์เป็นส่วนผสมสำคัญ เช่น เครื่องสำอางค์ , ยารักษาโรค , หัวเชื้อเครื่องพิมพ์ เป็นต้น ดังนั้นเพื่อป้องกันมิให้ผู้ทำสินค้าเหล่านั้น นำสุราหรือแอลกอฮอล์ที่มีขอบด้วยกฎหมายมาใช้ผสม และเพื่อการควบคุมให้นำสุราหรือแอลกอฮอล์ไปใช้ในการทำสินค้านั้นโดยเฉพาะ จึงบัญญัติให้ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต โดยเสียค่าธรรมเนียมใบอนุญาตปีละ 50 บาท ถ้านำสุราไปทำสินค้านอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงก็ไม่ต้องขออนุญาต

3.2.1.2 ควบคุมการจำหน่าย

การควบคุมการจำหน่ายสุรา ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายปัจจุบัน แบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ได้แก่ การควบคุมการจำหน่ายสุราโดยการกำหนดใบอนุญาตขายสุรา , การควบคุมสถานที่จำหน่ายสุรา ตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 และการควบคุมเวลาจำหน่าย ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติควบคุมโรคพิษสุรา พ.ศ. 2495 ซึ่งใช้มีผลบังคับใช้ควบคู่กับและพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493

ก. พระราชบัญญัติ สุรา 2493-2534 ด้วยเหตุที่อุตสาหกรรมสุราเป็นธุรกิจที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดในการจำหน่าย²³ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายควบคุมกระบวนการผลิตสุราและสินค้าจากสุราไว้เป็นบทลงโทษแก่ผู้ละเมิดเพื่อผลในการควบคุมการเก็บภาษีจากสุรา ตามพระราช

²³ ทวี สวนมาลี , ภาษีสุราในประเทศไทย , หน้า 94.

บัญญัติสุรา พ.ศ.2493 ได้มีบทกำหนดโทษในการละเมิดกฎหมายสุรา เพื่อควบคุมการจำหน่ายในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

1. การขายหรือนำสุรามาออกแสดงเพื่อขายสุรา มาตรา 17 “ห้ามมิให้ผู้ใดขายสุรา หรือนำสุรามาออกแสดงเพื่อขาย เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต ”

“ขาย” หมายถึงมีผู้ขาย ผู้ซื้อและสุรา ส่วนเงินนั้นอาจจะมีหรือไม่มีในกรณีที่ซื้อเงินเชื่อ

“นำออกแสดงเพื่อขาย” หมายถึง นำสุรามาแสดงไว้ในตู้โชว์ที่เสนอขายโดยเจตนาที่จะขาย ไม่หมายถึงสุราที่ซุกซ่อนไว้ได้ที่เสนอขาย ไว้ข้างหลังร้าน หรือห้องนอน²⁴

บทกำหนดโทษ มาตรา 40 “ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 17 ถ้าสุรานั้นเป็นสุราที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร มีความผิดต้องระวางโทษไม่เกินสองพันบาท ถ้าสุรานั้นเป็นสุราที่ทำขึ้นในราชอาณาจักรมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท ”

จากบทบัญญัติในมาตรา 17 มีองค์ประกอบความผิดคือ ผู้ใดขายสุรหรือนำสุรามาออกแสดงเพื่อขาย ต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต คือ การขายสุราหรือนำสุรามาออกแสดงเพื่อขายจะเป็นผู้ใดก็ได้ไม่ได้บังคับไว้ ในกรณีที่มีการขายกันถ้าไม่ได้รับใบอนุญาตถือว่าเป็นความผิดทั้งสิ้น มิใช่บังคับแต่เพียงในร้านเท่านั้น ที่อื่นก็เป็นความผิดได้ และการนำสุรามาออกแสดงเพื่อขาย คือ หมายถึงสุราที่ผู้นั้นได้นำออกมาวางไว้ในตู้โชว์สินค้าที่วางของ ที่เสนอขาย ในหีบห่อหรือในลังเป็นโดยลักษณะที่รู้กันทั่วไปว่าเพื่อจะขายตามประเพณีการเป็นการค้าแสดงเพื่อขาย การที่บัญญัติไว้เช่นนี้ เพื่อป้องกันการแก้ตัวของผู้ค้าเพื่อให้พ้นผิด เช่น สุราที่คนอื่นนำมาฝากไว้หรือสุราตัวอย่างที่โชว์ไว้ไม่ขาย

2. การขายสุราไม่ตรงตามใบอนุญาต

มาตรา 19 ใบอนุญาตขายสุรามี 7 ประเภทคือ²⁵

ประเภทที่ 1 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนตั้งแต่สิบลิตรขึ้นไป

ประเภทที่ 2 สำหรับการขายสุราที่ทำในราชอาณาจักรครั้งหนึ่งเป็นจำนวนตั้งแต่สิบลิตรขึ้นไป

ประเภทที่ 3 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่าสิบลิตร

ประเภทที่ 4 สำหรับการขายสุราที่ทำในราชอาณาจักร ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่าสิบลิตร

²⁴ เสน่ห์ โพธิ์ปฐม , คำอธิบายพระราชบัญญัติ สุรา พ.ศ. 2493 , หน้า 895.

²⁵ จู คำพิพากษาฎีกาที่ 255 / 2503.

ประเภทที่ 5 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่าสิบลิตรเพื่อดื่ม ณ สถานที่ขาย

ประเภทที่ 6 สำหรับการขายสุราที่ทำในราชอาณาจักร ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่าสิบลิตรเพื่อดื่ม ณ สถานที่ขายเป็นการชั่วคราวไม่เกินสิบวัน

ประเภทที่ 7 สำหรับการขายสุราครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่าสิบลิตร เพื่อดื่มภายในสมาคมหรือสโมสร

ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 1²⁶ สำหรับการขายสุราทุกชนิด ทั้งสุราต่างประเทศและสุราในประเทศ แต่ส่วนมากจะขายแต่สุราต่างประเทศทั้งหมด ขายครั้งหนึ่งเป็นจำนวนตั้งแต่สิบลิตรขึ้นไป กล่าวคือ เป็นการขายสุราที่ยังไม่ได้เปิดบรรจุสุรา เพราะภาชนะบรรจุสุราก็ใช้ขวดซึ่งมีขนาดต่าง ๆ แต่ตามปกติใช้ขวดขนาด 0.750 ลิตร และ 0.375 ลิตร ซึ่งสะดวกในการค้าและการขนส่ง สุรบางชนิดบรรจุมาในไหหรือถังเพราะบรรจุขวดอาจแตกง่ายหรือร่วนง่าย และกินเนื้อที่ระวางเรือมากทำให้ค่าขนส่งสูงขึ้น จึงใช้วิธีส่งมาทั้งไหหรือถังซึ่งตามปกติเป็นเหล้าจีน ในกรณีผู้รับอนุญาตก็จะทำการเปลี่ยนแปลงภาชนะบรรจุสุราตามมาตร 22 บรรจุลงในขวด 0.750 ลิตร เพื่อขายต่อไป การขายสุราต่างประเทศทางการผ่อนผันให้ขายครั้งละ 1 หีบ ได้ (1 หีบ = 9 ลิตร) ถึงแม้ไม่ถึงสิบลิตร เพราะสุราต่างประเทศที่นำเข้ามาบรรจุหีบห่อไว้ 1 โหลซึ่งนอกจากจะสะดวกในการขนส่งแล้วยังไม่เปลืองค่าใช้จ่ายมาก และเป็นไปตามความมุ่งหมายของเจ้าของสุราที่จะให้สุราอยู่ในหีบห่ออย่างเดิมด้วย ร้านขายสุราประเภทนี้เรียกกันว่า “ร้านขายสุราต่างประเทศ” จะขายหรือบริโภคร้านไม่ได้

ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 2 การขายสุราต่างประเทศที่มีลักษณะเดียวกับ ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 1 แต่เป็นลักษณะของการขนส่ง โดยสิทธิในการขายส่งนี้ได้มาจากการประมูล และจะขายหรือบริโภคร้านไม่ได้

ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 3 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่า 10 ลิตร ร้านที่ได้รับใบอนุญาตให้ขายสุราประเภทที่ 3 เรียกว่า ร้านขายปลีกสุราทุกชนิด กล่าวคือขายครั้งหนึ่งต่ำกว่า 10 ลิตร ทั้งสุราต่างประเทศและสุราในประเทศ การขายนั้นจะขายทั้งขวดให้นำไปที่อื่น หรือจะเปิดขายในร้านก็สามารถทำได้

ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 4 สำหรับการขายสุราที่ทำในราชอาณาจักรครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่า 10 ลิตร ร้านที่ได้รับใบอนุญาตขายสุราประเภทนี้เรียกว่า ร้านขายปลีก กล่าวคือขาย

²⁶ เสน่ห์ โพธิ์ปฐม , ถ้อยคำถวายพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 , หน้า 905-930.

สุราที่ทำในประเทศเป็นการขายปลีกสุราเป็นขวด ๆ หรือไม่เต็มขวดก็ตามแต่ครั้งหนึ่งไม่เกิน 10 ลิตร ซึ่งจะนำไปที่อื่นหรือดื่มกินในร้านก็ได้ ร้านขายสุราประเภทนี้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นร้านขายปลีกที่ขายถึงมือผู้บริโภค ร้านประเภทอื่นมีความสำคัญน้อยกว่า สุราที่กำหนดราคาขายไว้บนฉลาก จะขายตามราคาบนฉลากหรือไม่ ร้านขายปลีกทราบได้ดีกว่าผู้อื่น ร้านขายปลีกนอกจากเป็นสถานที่โดยตรงที่จะรับเงินจากผู้บริโภค ยังเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญมากในการที่จะรู้ว่าสุราที่ขายนั้นถูกต้องตามกฎหมายเพียงใด เป็นสุราเถื่อนหรือไม่ มีแอสคมปีสุราครบถ้วนบริบูรณ์หรือไม่

ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 5 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่า 10 ลิตร เพื่อดื่มที่สถานที่ขายเป็นการชั่วคราวไม่เกิน 10 วัน สถานที่รับใบอนุญาตประเภทนี้เป็นร้านขายปลีกชั่วคราว ขายสุราทุกชนิดทั้งสุราต่างประเทศและสุราในประเทศ การเปิดขวดขายครั้งละไม่เกิน 10 ลิตร และจะต้องดื่มกินในสถานที่ขายนั้นจะพาออกไปนอกสถานที่นั้นไม่ได้ การขายนั้นเป็นการขายชั่วคราวไม่เกิน 10 วัน ซึ่งตามปกติก็มีในงานนักขัตฤกษ์ หรืองานชุมนุมต่าง ๆ หรือขายตามชายหาดในฤดูร้อน เป็นต้น ถ้าพ้นกำหนดระยะเวลาในใบอนุญาตและถือว่าใบอนุญาตนั้นหมดอายุ ไม่คุ้มครองการกระทำความผิด ผู้ได้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับ ว่าด้วยการขายสุราทุกประการ เช่นเดียวกับผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 4

ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 6 สำหรับการขายสุราที่ทำในราชอาณาจักรครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่า 10 ลิตร เพื่อดื่มที่ สถานที่ขายเป็นการชั่วคราวไม่เกิน 10 วัน เป็นการขายปลีกสุราที่ทำในประเทศสำหรับ งานนักขัตฤกษ์ งานชุมนุมต่าง ๆ หรืองานอื่น ๆ เป็นต้น ขายครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 10 ลิตร สุราต้องเปิดขวดขาย และดื่มกินได้ภายในสถานที่นั้นเท่านั้นเป็นการเปิดขายสุราชั่วคราวไม่เกิน 10 วัน เกินระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามใบอนุญาตแล้วถือเป็นความผิด ผู้ได้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามใบอนุญาตประเภทที่ 5 คือ ปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้รับใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 4

ข้อยกเว้นใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 6 เรื่องงดออกใบอนุญาตให้ขายสุราในบริเวณวัด ตามที่อนุกรรมการอาชญากรรมวิจัภาค 21 ได้มีมติให้สรรพสามิตภาค 2 นำเรื่องหารือกระทรวงการคลัง เพื่องดการออกใบอนุญาตขายปลีกสุราในบริเวณงานวัด เพราะการจำหน่ายสุราเป็นบ่อเกิดแห่งอาชญากรรม และสรรพสามิตภาค 2 ได้เสนอเรื่องให้กรมสรรพสามิตพิจารณาตั้งการต่อ

ไป กรมสรรพสามิตได้พิจารณาแล้ว ได้งดออกใบอนุญาตให้ขายสุราในบริเวณงานวัดได้จึงสั่งมาเพื่อปฏิบัติตาม²⁷

ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 7 สำหรับการขายสุราครั้งหนึ่งเป็นจำนวนต่ำกว่า 10 ลิตร เพื่อดื่มภายในสมาคมหรือสโมสร ใบอนุญาตประเภทนี้ออกให้แก่สมาคมหรือสโมสรที่ตั้งขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายและขายสุราต่างประเทศ หรือสุราในประเทศครั้งหนึ่งเป็นจำนวนไม่เกิน 10 ลิตร เป็นการขายปลีก การขายก็ต้องขายเฉพาะในหมู่สมาชิกเท่านั้น จะนำพาออกไปนอกสมาคมหรือสโมสรไม่ได้ผู้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ ข้อบังคับและสัญญาเหมือนผู้รับใบอนุญาตประเภทที่ 4

บทกำหนดโทษของการขายสุราไม่ตรงตามใบอนุญาตบัญญัติในมาตรา 40 ทวิ “ผู้ได้รับอนุญาตขายสุราทำการขายสุราไม่ตรงตามประเภทใบอนุญาตที่เจ้าพนักงานออกให้ตามมาตรา 19 หรือผู้ได้รับอนุญาตขายสุราซื้อสุราจากผู้ไม่มีสิทธิขายได้โดยชอบด้วยกฎหมาย มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อย ”

มาตรานี้ได้เพิ่มเติมขึ้นใหม่โดย พระราชบัญญัติ สุรา ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2497 ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 ไม่มีบทลงโทษผู้รับอนุญาตจำหน่ายสุราที่ซื้อสุรจากบุคคลอื่นซึ่งไม่ได้รับอนุญาตขายสุรามาไว้ในร้าน เมื่อถูกจับกุมฐานมิสุรามิชอบด้วยกฎหมาย ก็ใช้กรณีดังกล่าวยกขึ้นเป็นข้ออ้าง ทำให้พ้นผิดทางอาญาไปได้ และอีกกรณีหนึ่งก็คือการขายสุราไม่ตรงกับประเภทใบอนุญาตที่ได้รับ เช่น ได้รับใบอนุญาตขายปลีกแต่ทำการในจำนวนของร้านขายส่ง หรือเป็นร้านขายปลีกเฉพาะสุรภายในประเทศ (ประเภทที่ 4) แต่ขายสุราหรือเบียร์ต่างประเทศ (ประเภทที่ 3) ดังนี้ เป็นต้น การกระทำดังกล่าวเป็นการหลีกเลี่ยงค่าธรรมเนียมใบอนุญาต เพราะมีจำนวนสูงต่ำแตกต่างกัน และการกระทำทั้งสองประการนี้มิได้มีการกำหนดโทษไว้ใน พระราชบัญญัติ สุรา พ.ศ. 2493 จึงบัญญัติกำหนดโทษไว้เพื่อให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

3. การกำหนดเวลาจำหน่ายสุรา มาตรา 20 “ผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 3 หรือ 4 จะขายสุราได้เฉพาะภายในเวลาที่กำหนดในกฎกระทรวง ”

มาตรานี้กำหนดระยะเวลาแห่งการขายสุราประเภทที่ 3 หรือประเภทที่ 4 ซึ่งเป็นร้านขายปลีกสุราไว้ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 36 ให้ขายสุราได้เฉพาะภายในเวลา ตั้งแต่ 11.00 น. ถึง

²⁷ หนังสือกรมสรรพสามิต ที่ 2445 / 2499 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2499 ถึงสรรพสามิต เขต 2.

14.00 น. และตั้งแต่ 17.00 น. ถึง 02.00 น. ของวันถัดไป กำหนดระยะเวลาดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติ ควบคุมโรคภัย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2504 ซึ่งกำหนดห้ามการจำหน่ายและการดื่มสุราในร้านจำหน่ายไว้ นอกจากเวลาตั้งแต่ 11.00 - 14.00 และ 17.00-02.00 น. ซึ่งใช้บังคับไว้ที่ราชอาณาจักร การที่กฎหมายกำหนดไว้เฉพาะร้านขายสุราประเภทที่ 3 และ ประเภทที่ 4 ก็เพราะร้านขายสุราทั้งสองประเภทนี้เป็นร้านขายสุราปลีก ซึ่งขายกันอยู่เป็นประจำไม่ใช่ชั่วคราวอย่างประเภทที่ 5 และ 6 หรือในสมาคมหรือสโมสรต่าง ๆ อย่างในใบอนุญาตประเภทที่ 7 ซึ่งต้องเปิดโอกาสให้ขายและดื่มกันให้เต็มที่แล้วแต่งานนั้นจะเลิกเมื่อไหร่ ไม่มีการจำกัดเวลาไว้ในสมาคมหรือสโมสรก็เช่นกันเป็นการดื่มการขายภายในขอบเขตที่กำหนดไว้ในขอบเขตไม่ใช่ทั่วไป ถ้าไม่กำหนดเวลาให้ขายแล้ว ผู้ขายก็จะขายให้ผู้บริโภคอย่างเต็มที่ไม่มีขีดจำกัด จะกลายเป็นส่งเสริมให้มีการขายและบริโภคสุราไป ซึ่งทางการไม่ปรารถนาให้เป็นเช่นนั้น จึงได้กำหนดเวลาขายดื่มภายในร้านไว้ในระยะเวลาอันเล็กน้อยเท่านั้น คือตอนกลางวัน 11.00-14.00 น. และตอนค่ำ 17.00 - 02.00 น. นอกจากเวลานี้ห้ามขายเครื่องดื่มเด็ดขาด

อย่างไรก็ตามเวลาดังกล่าวยังสามารถเอื้ออำนวยให้มีการดื่มได้ในระยะเวลาอาหารกลางวัน อาหารเย็น และอาหารค่ำ ซึ่งมีระยะเวลายาวมากรวมแล้วถึง 9 ชั่วโมง อีกทั้งตรงกับเวลาเปิดทำการของบรรดาสถานเริงรมย์โดยทั่วไป จากการศึกษาทางระบาดวิทยา พบว่า เวลาดังกล่าวจะมีอุบัติเหตุ จากการจราจรสูงขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่าระยะเวลาขายที่ยาวนาน ไม่เอื้ออำนวยต่อการควบคุมและเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดปัญหาอุบัติเหตุจราจร²⁸

มาตรา 41 “หากผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 20 มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ห้าสิบบาท” บทกำหนดโทษของมาตรานี้กำหนดไว้เพียงโทษปรับไม่เกิน 50 บาทเท่านั้นแต่โทษของผู้กระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติ ควบคุมโรคภัยที่กำหนดไว้สูงกว่า พระราชบัญญัติสุรา ซึ่งถึงจำคุกด้วยอย่างไรก็ตามเมื่อฟ้องให้บังคับตาม พระราชบัญญัติ โดก็ให้ใช้พระราชบัญญัติ นั้นลงโทษ²⁹

²⁸ นพ. ศรีวงศ์ หะวานนท์ กลไกของรัฐในการแก้ปัญหาการบาดเจ็บจากการจราจรด้วยฤทธิ์สุรา การประชุมวิชาการประเพณี สหประชาชาติ - มหิดล ครั้งที่ 4 (เรื่องสิทธิมนุษยชน รัฐกับการสาธารณสุขในสังคมไทย) 8-9 พฤษภาคม 2538 , หน้า 12.

²⁹ เสน่ห์ โพธิ์ปฐม , คู่มือกฎหมายสุรา , หน้า 996.

จากบทกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติสุราดังกล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นการลงโทษเพื่อบังคับตามสัญญาการค้าสุรามีสลกระทบแก่ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายแต่ฝ่ายเดียว โดยส่งผลในการควบคุมปริมาณการผลิตอันจะนำมาซึ่งประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตของรัฐเป็นสำคัญ

ข. พระราชบัญญัติควบคุมโรคกักกัน พ.ศ. 2495 พระราชบัญญัติควบคุมโรคกักกัน พ.ศ. 2495 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 69 ตอนที่ 12 วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2495 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์โดยตรงเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการบริโภคสินค้าของประชาชน โดยอยู่ภายใต้การรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงพาณิชย์³⁰ แต่จะนำมาใช้บังคับได้เมื่อมีความจำเป็นโดยสถานการณ์ เพื่อสวัสดิภาพของประชาชน หรือมีความจำเป็นเกิดขึ้นเมื่อมีความจำเป็นเพื่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ³¹ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2495 จากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป และจะใช้ในท้องที่ใดให้ประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกา³²

โรคกักกัน หมายถึง เครื่องอุปโภคบริโภคและหมายความตลอดรวมถึงสิ่งที่จะนำไปในกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัตินี้³³ และโรคกักกันชนิดใดประเภทใดจะพึงควบคุมให้ระงับโดยกฎกระทรวง³⁴ โดยวิธีการควบคุมนั้นจะนำมาใช้ได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นโดยสถานการณ์ เพื่อสวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อความจำเป็นที่เกิดขึ้นเพื่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยความจำเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างเกิดขึ้นแล้ว และการควบคุมของรัฐบาลจะต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกา โดยในปัจจุบันกฎกระทรวงที่ระบุชนิดและประเภทของโรคกักกันที่ต้องควบคุมเหลืออยู่เพียง 2 ฉบับ และมีความเกี่ยวข้องกับสุราในฉบับที่ 1 ลงวันที่ 31

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁰ สุขุม ศุภนิคย์, คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2536) หน้า 46.

³¹ ประเสริฐ มัชชะจิตร, พระราชบัญญัติควบคุมโรคกักกัน, บทบัญญัติ, เล่มที่ 34, ตอนที่ พ.ศ. 2520 หน้า 81.

³² ดู พระราชบัญญัติ ควบคุมโรคกักกัน พ.ศ. 2495 มาตรา 2 (ปัจจุบันมีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมโรคกักกันทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร).

³³ ดู พระราชบัญญัติ ควบคุมโรคกักกัน พ.ศ. 2495 มาตรา 3.

³⁴ ดู พระราชบัญญัติ ควบคุมโรคกักกัน พ.ศ. 2495 มาตรา 6.

มีนาคม พ.ศ. 2495 ให้โทษกษัตริย์และประเททต่อไปนี้เป็นโทษกษัตริย์อันพึงควบคุม ...

ข. เครื่องดื่ม สุราทุกชนิด...

การกำหนดเวลาห้ามจำหน่ายสุราโดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 46 ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2515 แก่ใจพระราชกฤษฎีกาควบคุมโทษกษัตริย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2495 และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2504 โดยมีข้อความว่า “มาตรา 4 ในเวลาอื่นนอกจากเวลาตั้งแต่ ๑๑.๐๐ นาฬิกาถึง ๑๔.๐๐ นาฬิกา และตั้งแต่ ๑๗.๐๐ ถึง ๒๔.๐๐ นาฬิกา

(๑) ห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ ๓ ถึง ๖ ตามความในกฎหมายว่าด้วยสุราหรือนุคคลใดซึ่งกระทำการเพื่อประโยชน์ของผู้ที่ได้รับใบอนุญาตขายสุราดังกล่าวจำหน่ายสุราทุกชนิด

(๒) ห้ามมิให้ผู้ใดดื่มสุราชนิดใด ๆ ในสถานที่ขายสุรา

ทั้งนี้เว้นแต่การขายสุราหรือดื่มสุรานั้นกระทำในสถานบริการตามกฎหมายว่าด้วย สถานบริการระหว่างเวลาที่กฎหมายอนุญาตให้สถานบริการนั้นเปิดทำการได้เกินเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ ”

หมายความว่า ผู้ขายสุราประเภทที่ 3 - 6 ตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493³⁵ จะขายสุราทุกชนิดนอกจากเวลาที่กำหนดมิได้ กฎหมายนี้รวมบังคับถึงผู้ดื่มสุราในสถานที่ขายสุราด้วยแต่ได้รับการยกเว้นไม่ห้ามในสถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ เช่น ไนต์คลับ เป็นต้น³⁶ อย่างไรก็ดี การบังคับใช้พระราชบัญญัติ ควบคุมโทษกษัตริย์ ไม่สามารถทำได้โดยมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของกฎหมายสืบเนื่องจากกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความจำเป็นโดยสถานการณ์เพื่อสวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ ที่สถานการณ์ดังกล่าวจะต้องเกิดขึ้นแล้ว และรัฐบาลจะต้องออกพระราชกฤษฎีกาทำให้การบังคับใช้กฎหมายล่าช้าไม่ทันการณ์ อีกทั้งในส่วนภูมิภาคต้องมีการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ไป ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยออกเป็นกฎกระทรวงที่กำหนดฐานะของเจ้าพนักงานดังกล่าวไว้เท่านั้น ทำให้ผลในทางป้องกันและปราบปรามปัญหาที่เกิดจากการเสพสุราของพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับน้อยมาก นอกจากกำหนดเวลาห้ามจำหน่ายสุราที่กำหนดไว้แล้ว ในส่วนอื่น ๆ ของพระราชบัญญัตินี้เกือบจะไม่ได้นำมาใช้เลยในปัจจุบัน

³⁵ ดู พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 , มาตรา 19.

³⁶ ประเสริฐ มัชชะจิตร , พระราชบัญญัติควบคุมโทษกษัตริย์ , บทบัญญัติ , เล่มที่ 34 , ตอนที่ พ.ศ. 2520 หน้า 90.

ก. พระราชบัญญัติเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522

โดยทั่วไปการจำหน่ายสุรทำได้โดยอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 และ พระราชบัญญัติควบคุมโรคภัย พ.ศ. 2495 หากแต่ยังปรากฏข้อยกเว้นในการจัดจำหน่ายไว้ใน พระราชบัญญัติเลือกตั้งเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522

มาตรา 13 “ นับตั้งแต่เวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้ใดขาย จำหน่ายจ่ายแจก หรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิดในเขตเลือกตั้ง ”

มาตรา 83 “ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ หรือ มาตรา ๑๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ”

โดยเหตุผลในการกำหนดบทบัญญัติในมาตรา 13 ขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง เดิมในพระราชบัญญัติเลือกตั้งก่อนฉบับปัจจุบัน บัญญัติใน มาตรา 13 ความว่า “ในวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ ผู้ใดขาย จำหน่าย จ่ายแจก หรือจัดเลี้ยงสุราในบริเวณสามสิบเมตรแห่งที่เลือกตั้ง ” คำอธิบาย โดยห้ามมิให้บุคคลใด ๆ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ในวันเลือกตั้งภายในบริเวณสามสิบเมตรแห่งที่เลือกตั้งดังต่อไปนี้คือ 1. ขายสุรา 2. จำหน่ายจ่ายแจก (ซึ่งหมายถึงโอนกรรมสิทธิไป แม้จะไม่ได้มีการดื่มในบริเวณสามสิบเมตรแห่งที่เลือกตั้ง) หรือ 3. จัดเลี้ยงสุรา (ไม่ว่าจะเลี้ยงอาหารด้วยหรือไม่ก็ตาม) ทั้งนี้ เพราะสุราอาจทำให้บุคคลก่อเหตุวุ่นวายได้โดยง่าย

มีข้อสังเกตว่าร้านขายสุราด้วยอาหารด้วย แม้จะตั้งร้านมาก่อนวันเลือกตั้ง ถ้าร้านนั้นตั้งอยู่ภายในบริเวณสามสิบเมตรแห่งเลือกตั้งก็ต้องงดขายหรือจำหน่ายสุราในวันนั้น³⁷ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ที่ปรากฏ ใน เนื้อความใน พ.ศ. (เก่า) จะพบว่ามีความแตกต่าง 3 ประการ คือ

1. เวลา - หลัง 18.00 นาฬิกา ก่อนวันเลือกตั้ง กฎหมายเก่า
- ในวันเลือกตั้ง กฎหมายใหม่
2. สถานที่ - 30 เมตร ภายในบริเวณแห่งที่เลือกตั้ง กฎหมายเก่า
- ในเขตเลือกตั้ง กฎหมายใหม่
3. โทษ - ปรับ ไม่เกิน 500 บาท จำคุกไม่เกิน 6 เดือน กฎหมายเก่า
- ปรับไม่เกิน 5,000 บาท จำคุกไม่เกิน 6 เดือน กฎหมายใหม่

จะเห็นได้ว่า เป็นการบัญญัติให้รัดกุมขึ้น เพื่อขยายผลในการควบคุม ผลจากการเสพสุราของผู้เสพซึ่งอาจจะเป็นภัยต่อความสงบเรียบร้อย หรือรบกวนการเลือกตั้งได้ และ

³⁷ หยุด แสงอุทัย , พระราชบัญญัติเลือกตั้ง , หน้า 54.

พระราชบัญญัติเลือกตั้ง นับว่าเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันอันมีผลบังคับใช้ได้ตรงตามเจตนารมณ์ที่สุดฉบับหนึ่งในปัจจุบัน

3.2.1.3. การควบคุมคุณภาพ

มาตรฐาน (Standard) ของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มีผลโดยตรงต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยที่สุราเป็นเครื่องดื่มที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในวงสังคม จึงได้มีการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสุราขึ้น ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 15 แห่ง พระราชบัญญัติ มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

ก. พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการบริโภคสินค้า โดยมีกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีความเกี่ยวข้องกับการควบคุมคุณภาพของสุราที่ผลิตในประเทศดังนี้

1. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้มีอำนาจประกาศแต่งตั้ง คณะกรรมการวิชาการ คณะที่ 27 * เป็นผู้ร่าง มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสุรา เพื่อเสนอให้ คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้พิจารณา

เมื่อคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรจึงเสนอให้ รัฐมนตรีประกาศ³⁸ โดยประกาศเป็นกฎกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2516) กำหนด มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสุรา มาตรฐานเลขที่ มอก. 39 -2516 (คำสั่งกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 237 / 2512 ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2512) มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนี้ มีขอบเขตว่าด้วย

คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม, อธิบดีกรมโรงงาน , อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม , ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย, ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ , ผู้แทนกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย , ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน , ผู้แทนสำนักคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , กับผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 6 คนเป็นกรรมการ , โดยมีเลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นกรรมการและเลขานุการ.

³⁸ ดู พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511, มาตรา 15.

ข้อกำหนดเกณฑ์คุณภาพสุรา ซึ่งกำหนดการแบ่งประเภท คุณลักษณะที่ต้องการ การบรรจุ ฉลาก การชั่งตัวอย่าง และการตัดสิน

2. มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสุรา แบ่งสุร่าออกเป็น 2 ประเภท (ดูรายละเอียดใน 2.3)

ประเภทที่ 1 เมรัย คือผลที่ได้จากการหมักทำให้เกิดเป็นน้ำเมา มีแรงแอลกอฮอล์เล็กน้อยตามที่ต้องการ และไม่มีการกลั่น

ประเภทที่ 2 สุรากลั่น ผลที่ได้จากการหมักทำให้เกิดมีแรงแอลกอฮอล์แล้วกลั่น บางชนิดอาจปรุงเพียงเพื่อให้ได้กลิ่นรสดีขึ้น และทำให้มีแรงแอลกอฮอล์ตามที่ต้องการ แล้วอาจปรุงแอลกอฮอล์เล็กน้อยตามที่ต้องการ

4. คุณลักษณะที่ต้องการ สุร่าทุกประเภทต้องไม่มีสารที่ให้โทษแก่ร่างกายเกินกว่าที่กำหนดใน ตารางเกณฑ์กำหนดสารที่ให้โทษในสุร่า และต้องไม่มีสารที่ต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด และสีที่ใช้ผสมต้องเป็นสีเจืออาหารตามประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารของกระทรวงสาธารณสุข (ดูรายละเอียดใน หัวข้อ 2.4.3)

6. การชั่งตัวอย่าง คือ การสุ่มนำสุร่าตัวอย่างขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อให้เป็นไปตาม มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสุร่า มีวิธีการดังต่อไปนี้

6.1 ถ้ากองหน่วยสุร่ามีขนาดบรรจุชื่อ ตรา หรือเครื่องหมายการค้า และอื่น ๆ ไปในลักษณะเดียวกัน แต่ครั้งให้ชั่งตัวอย่างโดยวิธีสุ่มเพื่อการวิเคราะห์ตัวอย่างละไม่เกิน 5 ลิตร และเก็บรักษาไว้เป็นหลักฐานอีก 3 หน่วย

6.2 สุร่าที่ทำภายในประเทศ ให้ชั่งตัวอย่างที่โรงงานภายใน 15 วันหลังจากทำการบรรจุ

6.3 สุร่าที่ท่าจากต่างประเทศ ให้ชั่งตัวอย่างสุร่าที่สถานที่เก็บของผู้นำเข้า

6.4 การปฏิบัติตามข้อ 6.2 และ ข้อ 6.3 ให้ชั่งตัวอย่างและผู้ทำผู้นำเข้า หรือผู้แทนเซ็นชื่อรับรองตัวอย่างนั้น โดยปิดผนึกประทับตราไว้เป็นหลักฐาน และให้บันทึก วัน เดือน ปี เวลา และสถานที่ชั่งตัวอย่าง

7. วิธีวิเคราะห์ วิธีวิเคราะห์สุร่าให้ใช้ตามที่กำหนด ในมาตรฐานวิธีวิเคราะห์อาหาร ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ให้ใช้วิธีวิเคราะห์ใน Methods of Analysis of the Association of Official Agricultural Chemists (A.O.A.C.)

8. การตัดสิน ...สุร่าต้องไม่มีสารที่ให้โทษในสุร่าเกินกว่าที่กำหนดไว้ในตารางกำหนดเกณฑ์สารที่ให้โทษต่อร่างกาย

ถึงกระนั้นก็ตามเนื่องจากสุร่ากลั่นของไทยนิยมใช้สารปรุงแต่ง เช่น น้ำเชื้อ (Essence หรือ Flavor) นำยาสกัด (Extract) สี ฯลฯ ผสมลงไป และไม่มีสุร่าไทยบริษัทใดที่ใช้คำว่าสุร่า

กลิ่นบริสุทธิ์ (Fine Distilled) ลงในฉลากขวดของตน รวมถึงไม่มีการใส่เครื่องหมายรับรองคุณภาพตามเกณฑ์กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่กำหนดไว้ ทั้ง ๆ ที่โดยข้อสัญญาผูกพันระหว่างโรงงานผลิตสุรากับรัฐซึ่งเป็นผู้อนุญาตให้ผลิต มีข้อสัญญาระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ผลิตสุราต้องผลิตให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ใน มอก. จึงเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาศึกษาต่อไป ตัวอย่างเรื่อง กำชับปรับปรุงคุณภาพสุรา ตามที่หนังสือที่อ้างถึง

(หนังสือ ชน. 03/7160 ลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2526 และหนังสือ ที่ ชน. 0005/9284 ลงวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2526) ให้โรงงานปรับปรุงคุณภาพสุราราว 35 ดีกรีที่มีสารพิษสูงเกินมาตรฐานซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายได้ และจังหวัดได้ส่งตัวอย่างสุราราว 35 ดีกรี ที่ปรับปรุงคุณภาพแล้วนำมาทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมเดือนละครั้ง มีกำหนดเวลา 3 เดือน นั้น กรมสรรพสามิต ได้ทำการวิเคราะห์ตัวอย่างสุราทั้ง 3 ครั้งแล้ว ตามผลการวิเคราะห์ที่แนบมาพร้อมกันนี้ แต่ปรากฏว่าสุราตัวอย่างทั้งหมด ยังมีสารเคมีที่เป็นพิษสูงเกินมาตรฐานอยู่ และสุราราว 35 ดีกรี มีสารพิษที่เกินมาตรฐานอยู่ และสุราราว 35 ดีกรี บรรรจวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2526 มีดีกรีเกินเกณฑ์ที่กำหนด จึงเรียนมาเพื่อโปรดกำชับให้โรงงานปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นพร้อมกับส่งตัวอย่างไปทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมเดือนละ 1 ครั้ง มีกำหนดเวลา 3 เดือนต่อไป

3.2.1.4 การควบคุมการโฆษณาและฉลาก

การโฆษณานั้นเป็นหัวใจของการค้า เพราะเป็นกลวิธีสำคัญที่จะช่วยนำสินค้านั้น ๆ ไปสู่ผู้บริโภค เป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมการค้า และการตลาดเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ ข้อความ รูป รูปภาพ รอยประดิษฐ์ เครื่องหมายหรือเครื่องหมายการค้า³⁹

ในธุรกิจบางประเภทจะเตรียมงบประมาณในส่วนของการโฆษณาตามสื่อต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมากในแต่ละปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ในปัจจุบันซึ่งมีมูลค่าตลาดรวมกว่าหมื่นล้านบาท กรณีที่เป็นเครื่องหมายการค้าที่ใหม่ ชื่อ ยังไม่ติดตลาด ในขณะที่มีสินค้าประเภทเดียวกันซึ่งเป็นที่นิยมในตลาดแล้วจะทุ่มงบประมาณในส่วนนี้มากเป็นพิเศษ เช่น เบียร์ ยี่ห้อไฮเนเก้นซึ่งวางแผนทุ่มงบประมาณเพื่อประชาสัมพันธ์ ในช่วงแรกของการเปิดตลาดถึง 100 ล้านบาท จากการขยายตัวของธุรกิจโฆษณา เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในสื่อต่าง ๆ มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี ดังแสดงรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

³⁹ สุวงศ์ ศาสตราวหา , กฎหมายสาธารณสุขสิ่งแวดล้อม , หน้า 237.

ตารางแสดงงบประมาณ สุราในประเทศจำแนกตามชื่อ พ.ศ. 2537-2538 (หน่วย/ล้านบาท)

ปี 2537							
อันดับ	ชื่อทางการค้า	โทรทัศน์	หนังสือพิมพ์	นิตยสาร	ภาพยนตร์	สื่ออื่น ๆ	ยอดรวม
1.	แม่โขง	----	13.2	4.2	----	----	17.4
2.	แสงทิพย์	----	2.3	3.2	----	----	5.5
3.	วี.โอ	3.8	0.6	0.2	----	0.6	4.6
4.	สิงหราช	0.6	0.9	0.05	----	----	1.55
5.	หงส์ทอง	----	1.2	0.2	----	----	1.4

ปี 2538							
อันดับ	ชื่อทางการค้า	โทรทัศน์	หนังสือพิมพ์	นิตยสาร	ภาพยนตร์	สื่ออื่น ๆ	ยอดรวม
1.	วี.โอ	19.4	3.5	2.4	----	1.1	26.4
2.	แม่โขง	----	15.7	4.7	----	----	20.4
3.	แสงทิพย์	----	0.5	3.3	----	----	3.8
4.	หงส์ทอง	----	0.5	0.2	----	----	0.7
5.	สิงหราช	----	---	0.03	----	----	0.03

ข้อมูล : บริษัทคู่แข่งจำกัด (มหาชน)

ตารางแสดงงบประมาณ สุราต่างประเทศ จำแนกตามชื่อ (หน่วย/ล้านบาท)

ปี 2537							
อันดับ	ชื่อทางการค้า	โทรทัศน์	หนังสือพิมพ์	นิตยสาร	ภาพยนตร์	สื่ออื่น ๆ	ยอดรวม
1.	จอห์นนี่วอกเกอร์	67.4	2.9	16.1	----	5.7	92.1
2.	ชีวาส รีกัล	30.8	7.4	11.2	----	3.8	53.2
3.	รอยัล ชาตัน	6.1	4.1	2.2	---	----	12.4
4.	แกรนด์	2.9	----	---	---	0.3	3.2
5.	บัลเลนไทน์	----	0.8	0.6	---	0.4	1.8

ปี 2538							
อันดับ	ชื่อทางการค้า	โทรทัศน์	หนังสือพิมพ์	นิตยสาร	ภาพยนตร์	สื่ออื่น ๆ	ยอดรวม
1.	ซีวาส รีกัล	41.2	7.0	8.2	0.7	7.9	65.02.
2.	จอห์นนี่วอคเกอร์	38.1	4.8	1.7	0.08	----	44.68

ข้อมูล : บริษัท คู่แข่ง จำกัด (มหาชน)

ตารางแสดงงบโฆษณา เบียร์ จำนวนหลายชื่อต่าง ๆ (หน่วย/ล้านบาท)

ปี 2537							
อันดับ	ชื่อทางการค้า	โทรทัศน์	หนังสือพิมพ์	นิตยสาร	ภาพยนตร์	สื่ออื่น ๆ	ยอดรวม
1.	SINGHA	133.4	4.3	7.2	3.3	13.2	161.4
2.	CARLSBERG	93.6	3.9	1.6	---	7.9	107.0
3.	KLOSTER	59.3	3.8	0.8	----	0.9	64.8
4.	BUDWEISER	0.3	1.3	0.3	----	----	1.9
5.	HEINEKEN	---	0.08	---	----	----	0.08

ปี 2538							
อันดับ	ชื่อทางการค้า	โทรทัศน์	หนังสือพิมพ์	นิตยสาร	ภาพยนตร์	สื่ออื่น ๆ	ยอดรวม
1.	SINGHA	163.0	6.6	6.2	1.2	4.4	181.4
2.	CARLSBERG	100.8	2.2	2.7	---	1.8	107.5
3.	HEINEKEN	67.4	10.2	2.6	---	----	80.2
4.	KLOSTER	43.0	4.0	2.5	---	2.2	51.7
5.	BUDWEISER	14.2	2.3	3.1	---	0.9	20.5

ข้อมูล : บริษัท คู่แข่ง จำกัด (มหาชน)

จากข้อมูลในตารางงบประมาณที่ใช้ในการโฆษณาของเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ชนิดต่าง ๆ โดยละเอียดข้างต้นจะเห็นได้ว่า การโฆษณาเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มีการขยายสูงมากและครอบคลุมไปทุก ๆ สื่อ จึงควรพิจารณาว่าการ การโฆษณาเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อปริมาณปัญหาที่เกิดจากการเสพยาอย่างไร และมีบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนใดบ้างที่จะนำมาใช้ควบคุมปัญหาดังกล่าว

ก. พระราชบัญญัติ อาหาร พ.ศ. 2522 กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมอาหารฉบับแรกของประเทศไทยคือ พระราชบัญญัติหางนม พุทธศักราช 2470 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพียงอย่างเดียวคือ ห้ามนำหางนมผงเข้ามาในราชอาณาจักร ต่อมาในปี พ.ศ. 2484 ได้มีพระราชบัญญัติ ควบคุมคุณภาพอาหาร พุทธศักราช 2484 ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการ (ขณะนั้นยังไม่มีกระทรวงสาธารณสุขโดยกระทรวงสาธารณสุขตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2485) โดยประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา ในวันที่ 16 ธันวาคม 2484 ตลอดระยะเวลา 23 ปีที่กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ ได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดรายละเอียดมาตรฐานอาหารต่าง ๆ เพียง 6 ฉบับ ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเพียง 1 ฉบับ เรียกได้ว่ามีพัฒนาการทางกฎหมายน้อยมาก⁴⁰ พระราชบัญญัติ ควบคุมคุณภาพอาหาร พุทธศักราช 2484 ใช้บังคับมาจนถึง พ.ศ. 2507 ได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติ ควบคุมคุณภาพอาหาร พ.ศ. 2507 ซึ่งออกมายกเลิก พระราชบัญญัติ ควบคุมคุณภาพอาหาร พุทธศักราช 2484 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 81 ตอนที่ 20 วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2507 กฎหมายฉบับนี้ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ประกาศกำหนดอาหารที่ควบคุม และกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานของอาหารได้อย่างกว้างขวาง ในเวลาต่อมาวิวัฒนาการของวิชาการด้านการโภชนาการได้ก้าวหน้าไปมากทำให้พระราชบัญญัติ ควบคุมคุณภาพอาหาร พ.ศ. 2507 ไม่อาจพิทักษ์ประโยชน์และความปลอดภัยของผู้บริโภคได้ดีพอกับเจตนารมณ์และบทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ ในกฎหมายดังกล่าวไม่รัดกุมและไม่เหมาะสมในการปฏิบัติตามในสถานการณ์ฉบับนั้น เป็นต้นว่าชื่อของพระราชบัญญัตินี้ขอบเขตแคบเกินไป เพราะการควบคุมมิได้เฉพาะแต่คุณภาพอาหารเท่านั้น

⁴⁰ สุวงศ์ ศาสตราวหา , กฎหมายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม , พิมพ์ครั้งที่ 2 , กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์ ปี 2536 , หน้า 204.

แต่ยังคงครอบคลุมถึงองค์ประกอบอื่นของอาหารนั้นอีกด้วย เช่น ภาชนะบรรจุและฉลาก เป็นต้น กระทรวงสาธารณสุขจึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมบางมาตราในพระราชบัญญัติควบคุมอาหาร พ.ศ. 2507 โดยยกร่างขึ้นมาใหม่คือ พระราชบัญญัติ อาหาร พ.ศ. 2522 โดยประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันโดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รักษากฎหมายฉบับนี้⁴¹ จุดประสงค์ในการควบคุมอาหารนั้นก็เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในการที่ได้รับบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ปราศจากความเป็นพิษต่อร่างกาย ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. ทางด้านสุขภาพ เพื่อคุ้มครองหรือเพื่อป้องกันมิให้ผู้บริโภคได้รับอันตรายจากการบริโภคอาหารโดยควบคุมให้อาหารนั้นปราศจากสิ่งที่เป็นพิษหรือเป็นอันตรายต่อการบริโภค
2. ทางด้านอนามัย เพื่อควบคุมให้อาหารที่ผลิตหรือนำเข้า หรือจำหน่ายเป็นอาหารที่สะอาด ถูกสุขลักษณะตามหลักวิชาการ มีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมในการนำไปบริโภค
3. ทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อป้องกันและคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภค มิให้ถูกหลอกลวงในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร หรือลักษณะพิเศษอย่างอื่น⁴²

เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวจึงต้องมีการควบคุมอาหารตั้งแต่ขั้นตอนการผลิต การนำเข้า การจำหน่าย ซึ่งในหลักการทั่วไปจะต้องทำการควบคุมอาหารทุกชนิด รวมไปถึงวัตถุดิบที่จะนำมาบรรจุกินด้วย

อาหารตามความหมายในทางวิชาด้านโภชนาการ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์นำมาบริโภคได้ โดยปราศจากพิษ และไม่ก่อให้เกิดพิษหรืออันตรายหรือสิ่งที่ทำให้เกิดโรคแต่อย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อได้รับประทานเข้าไปแล้ว อาหารจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกายดังนี้

1. เพื่อให้เกิดพลังงานต่อร่างกาย
2. เพื่อสร้างร่างกายให้เจริญเติบโต
3. เพื่อซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ
4. เพื่อควบคุมการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายให้ทำหน้าที่ตามปกติ เช่น กระดูกต้องการแคลเซียมเพื่อให้แข็งแรง ตาต้องการวิตามินเอ เพื่อช่วยในการมองเห็น
5. เพื่อเสริมสร้างให้ร่างกายมีความต้านทานโรค เช่น วิตามินซีช่วยให้การเซลล์ของร่างกายแข็งแรง ธาตุไอโอดีนช่วยป้องกันโรคคอหอยพอก วิตามินบีหนึ่งช่วยป้องกันโรคเหน็บชา เป็นต้น

⁴¹ เรื่องเดียวกัน , หน้าเดียวกัน.

⁴² เรื่องเดิม , หน้า 223.

ความเกี่ยวพันกันระหว่างสุรากับอาหาร มีผู้กล่าวกันว่าสุราเป็นยอคอาหารเพราะได้มาจากการหมักอาหารประเภทแป้ง เช่น ข้าว, ข้าวโพด ฯลฯ แล้วนำมากลั่นอีกชั้นหนึ่ง จากการพิจารณาจะเห็นได้ว่าสุรามีสภาพคล้ายอาหารอยู่อย่างหนึ่งคือ ร่างกายสามารถนำมาเผาผลาญให้เกิดพลังงานได้ แต่เชื้อเพลิงประเภทนี้เป็นเชื้อเพลิงชั้นเลวที่ไม่ให้ประโยชน์แก่ร่างกายสักเท่าใด เพราะเมื่อดื่มเข้าไปแล้วจะต้องเผาผลาญให้หมดสิ้นไปในทันที ไม่สามารถสะสมเอาไว้ใช้ในภายหลังได้ จะให้แต่พลังงานความร้อนอย่างเดียว และเนื่องจากผู้ดื่มสุราต้องสูญเสียความร้อนในร่างกายไปมากทางผิวหนัง ผลที่ได้จะเป็นการสูญเสียพลังงานของร่างกายมากกว่าการได้พลังงานที่จะนำมาใช้ในการเคลื่อนไหว หรือดำรงชีวิต จากรายละเอียดข้างต้น อาหารตามหลักของการโภชนาการจึงไม่ใช่เพียงสิ่งที่รับประทานได้เท่านั้น แต่คือสิ่งที่มนุษย์กินเข้าไปแล้วให้ประโยชน์แก่ร่างกาย หรือต้องสามารถนำมาใช้เป็นพลังงานและเก็บสะสมไว้เป็นเชื้อเพลิงได้ เมื่อต้องการในภายหลัง แต่สุราไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวเหล่านั้นเลย ตรงกันข้ามกลับทำให้การทำงานของเซลล์ในร่างกายแปรปรวนแปร⁴³ สุราจึงมิใช่อาหารตามความหมายในทางโภชนาการ และไม่สมควรจะอยู่ภายใต้การควบคุมของ พระราชบัญญัติ อาหาร พ.ศ. 2522 แต่โดยผลคำวินิจฉัยของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 2) ฝ่ายข้างมากมีความเห็นว่า สุราเป็นและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่ด้วยเป็น “ อาหาร ” ตามพระราชบัญญัติ อาหาร พ.ศ. 2522 โดยเหตุผลดังต่อไปนี้⁴⁴

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 4 บัญญัติความหมายหรือคำนิยามของคำว่า “อาหาร” ไว้ดังนี้

“อาหาร” หมายความว่า ของกินหรือเครื่องค้ำจุนชีวิต ได้แก่

- (1) วัตถุทุกชนิดที่คน กิน ดื่ม อม หรือนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือในรูปลักษณะใด ๆ แต่ไม่รวมถึงยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท หรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นแล้วแต่กรณี
- (2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร รวมถึงวัตถุดิบอาหารสัตว์ และเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส

⁴³ ดร. ปัญญา สมบูรณ์ศิลป์ , สุขศึกษา , พิมพ์ครั้งที่ 1 , กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช , ปีพ.ศ. 2524 หน้า 77.

⁴⁴ สุวงศ์ ศาสตราวหา , กฎหมายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม , หน้า 653.

ประเด็นปัญหาที่ว่า สุราและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่ด้วยเป็นอาหาร ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 หรือไม่

ประเด็นปัญหาดังกล่าว คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 2) ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ปัญหาดังกล่าวอาจแยกพิจารณาได้ 3 ประเด็น คือ

1. ในประเด็นแรกที่ว่า สุราและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่ด้วยเป็นอาหารหรือไม่ นั้น ตามมาตราที่ 4 แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ได้นิยามคำว่า “อาหาร” โดยให้หมายความ “ของกินหรือเครื่องดื่ม...” ซึ่งข้อความนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าอาหารหมายถึงของกินประเภทหนึ่งกับเครื่องดื่มอีกประเภทหนึ่ง อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งทั้งสองประเภทนั้นได้แก่วัตถุทุกชนิดที่กินกิน อด คิม หรือนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือในรูปลักษณะใด ๆ แต่ไม่รวมถึงยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทหรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ฯลฯ ดังนั้น เมื่อสุราและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่เป็นของที่คนกิน คิม หรือ อดได้ จึงเห็นว่าสุราและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่ด้วยย่อมเป็นอาหารตามนิยามดังกล่าว

อนึ่ง การแปลความหมายของคำว่า “เครื่องดื่ม” ดังกล่าวนอกจากจะแปลโดยตรงจากคำนิยามดังกล่าวแล้ว ก็ควรจะแปลในความหมายอย่างกว้างคือ หมายความว่ารวมถึงสิ่งที่ทำให้ชีวิตดีขึ้น หรือ ส่งเสริมในการดำรงชีวิตด้วย

2. ในประเด็นที่สอง สุราและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่ด้วยเป็นของกินหรือเครื่องดื่มที่เข้าลักษณะตามที่กำหนดไว้ในคำนิยามตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นหรือไม่นั้นจะเห็นได้ว่า ในนิยามคำว่า “อาหาร” ได้ระบุสิ่งที่กฎหมายไม่ประสงค์ให้ถือว่าเป็นอาหารไว้โดยเฉพาะเจาะจง กล่าวคือ อาหารไม่รวมถึงยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ดังนั้น เมื่อสุราและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่กฎหมายไม่ได้ระบุเป็นข้อยกเว้นไว้ ก็เป็นการแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของความหมายของคำว่าอาหาร ดังที่กล่าวข้างต้นด้วย

3. ในประเด็นสุดท้าย เมื่อพิจารณาตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 ฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2516) เรื่อง กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแล้วจะเห็นได้ว่า สุราต้องทำจากแป้งและน้ำตาล ซึ่งแป้งและน้ำตาลโดยตัวของมันเองก็จัดเป็นอาหารอยู่แล้ว

จากรายละเอียดเหตุการณ์วิญฉัยของคณะกรรมการข้างต้น สุรา จึงเป็น “อาหาร” และอยู่ภายใต้การควบคุมของ พระราชบัญญัติ อาหาร พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองผู้บริโภค อันมีลักษณะคล้ายกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ปี พ.ศ. 2522 ซึ่งในเรื่องนี้ทำให้เกิดความสับสนในการใช้กฎหมาย โดยในส่วนของพระราชบัญญัติ

คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายทั่วไป และจะนำมาบังคับใช้เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เฉพาะในเรื่องนั้น ๆ ตัวอย่างที่ทำให้เข้าใจในเรื่องนี้ได้ชัดเจน คือ มีผู้ร้องเรียนว่าการโฆษณาสก็อตวิสกี้ ตราม้าขาว ของบริษัทสหหรรษา จำกัด ซึ่งมีข้อความว่า “ ม้าขาว เจ้าสก็อตวิสกี้ รางวัลพระราชทานเอกซ์พอร์ต ยอดเยี่ยม ๑๕๗๗ จากพระบรมราชินีอังกฤษ ” เป็นการโฆษณาที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

กรณีเรื่องนี้ คณะอนุกรรมการวินิจฉัยการโฆษณาพิจารณาแล้วปรากฏว่า สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 2) มีความเห็นว่า “ สุรา ” เป็นอาหารตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 คณะอนุกรรมการวินิจฉัยการโฆษณาจึงมีความเห็นว่าการโฆษณาสก็อตวิสกี้ (สุรา) ตราม้าขาว จึงอยู่ในบังคับของ พระราชบัญญัติอาหารพ.ศ. 2522 ดังนั้น จะนำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคมาใช้บังคับไม่ได้ (กรณีหมายเลขที่ ๖/๒๕๒๓)⁴⁵

คำนิยามของคำว่า โฆษณา ในพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน ปี 2522 ได้กำหนดความหมายของคำว่าโฆษณาไว้ว่า การเผยแพร่หนังสือออกไปยังสาธารณชน การป่าวร้อง การป่าวประกาศ⁴⁶ ส่วนในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้กำหนดคำนิยามของการโฆษณาไว้ว่า “ โฆษณา ” หมายถึง การกระทำการใดไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า⁴⁷

การควบคุมการโฆษณาสินค้า ถือเป็นมาตรการสำคัญอย่างหนึ่งในการคุ้มครองผู้บริโภค โดย การประสานงานกันระหว่าง คณะกรรมการผู้บริโภค และคณะกรรมการอาหารและยา สำหรับ พระราชบัญญัติ อาหาร พ.ศ. 2522 มีบทบัญญัติในเรื่องของการควบคุมการโฆษณาอาหาร โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁵ ชูเชิด รักตะบุตร , หลักเกณฑ์และมาตรฐานการวินิจฉัยการโฆษณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 , วารสารอัยการ ปีที่ 4 , เล่มที่ 37 (มกราคม , 2524) , หน้า 11.

⁴⁶ อบ ไชยวสุ , พจนานุกรม ฉบับบัณฑิตยสถาน , พิมพ์ครั้งที่ 6 , กรุงเทพมหานคร : เจริญอักษรการพิมพ์ , ปี 2522 , หน้า 114.

⁴⁷ ดู พระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 , มาตรา 3.

“ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาคุณภาพ ประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหารอันเป็นเท็จหรือเป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อโดยไม่สมควร”⁴⁸ การพิจารณาว่าข้อความหรือรูปภาพที่โฆษณานั้นเป็นเท็จหรือเป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อหรือไม่นั้น ก็ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงและข้อมูลทางด้านวิชาการประกอบกัน เช่น การโฆษณาน้ำหวานรสส้ม โดยไม่มีส่วนผสมของส้มอยู่เลย จัดเป็นการโฆษณาที่เป็นเท็จ⁴⁹ โดยผู้ฝ่าฝืนมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีปรับไม่เกินสามหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁵⁰

เมื่อมีข้อห้ามไว้เช่นนี้แล้ว ก็มีวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องไว้เป็นแนวทางในการดำเนินการเพื่อให้ผู้ที่มีความประสงค์จะทำการโฆษณาจะได้ยึดถือปฏิบัติ ในมาตรา 41 กำหนดไว้ว่า “ผู้ใดประสงค์จะโฆษณาคุณภาพ ประโยชน์ คุณภาพหรือสรรพคุณของอาหารทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ทางฉายภาพ ภาพยนตร์ หรือทางหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อื่น หรือโดยวิธีอื่นใดเพื่อประโยชน์ทางการค้า ต้องนำ เสียง ภาพ ภาพยนตร์ หรือข้อความที่โฆษณาดังกล่าวนั้นให้ผู้อนุญาตตรวจพิจารณา ก่อนเมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะโฆษณาได้” ดังนั้น ผู้ที่จะโฆษณาอาหารต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการอาหารและยาเสียก่อน ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียง ภาพยนตร์ตามโรงภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ ทั้งหลายมีฉะนั้นจะถือเป็นความผิดทางอาญา⁵¹ ซึ่งมาตรการในส่วนนี้เป็นมาตรการที่ให้มีการตรวจอนุญาตก่อนทำการโฆษณา ที่เรียกว่า (Pre - Censor)⁵² กล่าวคือ เมื่อผู้ใดจะทำการโฆษณาคุณภาพ ประโยชน์ หรือคุณภาพหรือสรรพคุณของอาหารแล้วจะต้องยื่นคำขอ พร้อมรายละเอียดต่าง ๆ ที่จะขอโฆษณาให้ผู้อนุญาตคือ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา หรือผู้ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยามอบหมายให้ตรวจพิจารณา ก่อน โดยยื่นคำขอที่กองเผยแพร่และควบคุมการโฆษณา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เมื่อผู้ยื่นคำขอได้รับอนุญาตแล้วจึงจะทำการโฆษณา หากผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรานี้ มีความผิดต้องระวางโทษ ปรับไม่เกินห้าพันบาท⁵³ เมื่อผู้ขอโฆษณาได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาตให้ทำการโฆษณาได้แล้ว ผู้รับอนุญาตก็ต้องโฆษณาตามที่ได้รับอนุญาตไว้ การ

⁴⁸ ดู พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522, มาตรา 40.

⁴⁹ สุวงศ์ ศาสตราวาทา , กฎหมายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม , หน้า 239.

⁵⁰ ดู พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522, มาตรา 70.

⁵¹ กุลพล พลวัน , เซ็นเซอร์ทีวี , วารสารอัยการ , หน้า 61.

⁵² สุขุม ศุภนิษฐ์ , ถ้อยอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค , หน้า 73.

⁵³ ดู พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 , มาตรา 71.

อนุญาตให้โฆษณานั้นจะต้องโฆษณาภายในเวลา 1 ปี นับแต่วันที่ได้รับอนุญาต ในกรณีที่ผู้ขอมิ
 ความประสงค์จะโฆษณาต่อไปอีกก็ต้องยื่นคำขอใหม่ก่อนคำขออนุญาตโฆษณาเดิมจะครบกำหนด
 อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติอาหารนี้ เมื่อเริ่มประกาศใช้ก็ทำให้เกิดความไม่สะดวกบางประการ
 เพราะมีผลบังคับใช้แล้ว การโฆษณาอาหารทุกอย่างที่ทำการโฆษณาทุกวัน ทั่วประเทศต้องมี
 การขออนุญาตข้อความต่อคณะกรรมการอาหารและยาเสียก่อน และเมื่อโฆษณามีเป็นจำนวน
 มหาศาลแต่เจ้าหน้าที่พิจารณาของ กระทรวงสาธารณสุขมีไม่มากนัก จึงทำให้เกิดความล่าช้าใน
 การปฏิบัติการตรวจสอบ ⁵⁴ อีกทั้งเป็นที่น่าสังเกตว่าพระราชบัญญัติ อาหาร พ.ศ. 2522 นี้
 ไม่ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีในการประกาศกำหนดให้อาหารชนิดใดเป็นอาหารที่ห้ามมิให้มีการ
 โฆษณา ดังนั้นอาหารบางชนิดที่ไม่ควรให้มีการโฆษณา เช่น สุรา ซึ่งไม่ควรส่งเสริมให้มีการ
 บริโภคก็ยังสามารถโฆษณาได้ อย่างไรก็ตาม การพิจารณาโฆษณาที่ผ่านการพิจารณาหน้าที่ตาม
 พระราชบัญญัติ อาหาร นั้นเป็นการโฆษณาที่ใช้กันอยู่ทั่วไป เช่น วิทยุกระจายเสียง , ภาพยนต์ ,
 หนังสือพิมพ์แต่ถ้าจะมาออกอากาศทางโทรทัศน์ ต้องผ่านการตรวจพิจารณาของคณะกรรมการ
 ตรวจพิจารณาภาพยนตร์ทางวิทยุโทรทัศน์ อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งถึงแม้จะผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการ
 อาหารและยามาแล้วในขั้นต้นก็ตาม แต่ถ้าในขั้นนี้ถ้าคณะกรรมการพิจารณาวิทยุโทรทัศน์เห็น
 ว่าไม่เหมาะสมที่จะนำออกอากาศก็มีอำนาจที่จะสั่งระงับการเผยแพร่ทางสื่อโทรทัศน์ได้

ในการพิจารณาอนุมัติให้โฆษณาสุรานั้น จะมีหลักเกณฑ์อยู่หลายประการ ได้แก่ จะไม่
 อนุญาตให้โฆษณาในลักษณะที่กำลังดื่ม หรือหากจะทำการโฆษณาทางโทรทัศน์จะต้องทำเมื่อ
 พ้นเวลา 22.00 นาฬิกาแล้ว ⁵⁵ แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีการโฆษณาเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ประเภท
 ต่าง ๆ นอกเหนือจากเวลาที่กำหนดไว้เสมอ อีกทั้งการจำกัด หรือมาตรการควบคุมโฆษณาดัง
 กล่าว ใช้ควบคุมเฉพาะเวลาที่จะเผยแพร่ทางสื่อโทรทัศน์เท่านั้น ในส่วนของวิทยุ หนังสือพิมพ์
 หรือ สื่ออื่น ๆ ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะเพื่อผลในการควบคุมปริมาณสื่อของเครื่องดื่มที่
 แอลกอฮอล์แต่อย่างใดคงปล่อยให้การควบคุมโฆษณาอยู่ภายใต้วินิจฉัยของคณะกรรมการอาหาร
 และยาเท่านั้น

เดิมข้อเสนอแนะจากคณะอนุกรรมการฝ่ายรักษา ส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรมต่อ
 อนุกรรมการวินิจฉัยการโฆษณา เคยเสนอวัฒนธรรมในการโฆษณาไว้ว่า เครื่องดื่มที่ผสม

⁵⁴ กุลพล พลวัน , เซ็นเซอร์ทีวี , วารสารอักษร , หน้า 69.

⁵⁵ สุวงศ์ ศาสตราวหา , กฎหมายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม , หน้า 265.

แอลกอฮอล์และบุหรี่ยะโฆษณาไม่ได้⁵⁶ ซึ่งในปัจจุบันภายใต้ พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการห้ามการโฆษณาบุหรี่ยี่ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบหรือแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบในสิ่งพิมพ์ทางวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้โฆษณาได้หรือใช้ชื่อหรือเครื่องหมายการค้าของผลิตภัณฑ์ยาสูบในการแสดง การแข่งขัน หรือการบริการหรือการประกอบกิจการอื่นใดที่มีวัตถุประสงค์ให้สาธารณชนเข้าใจว่าเป็นชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบ และมีข้อยกเว้นไว้ว่ามีให้ใช้หลักเกณฑ์ข้างต้น บังคับกับการถ่ายทอดสดรายการจากต่างประเทศทางวิทยุ โทรทัศน์และการโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบในสิ่งพิมพ์ซึ่งจัดพิมพ์นอกราชอาณาจักรโดยมิได้มีวัตถุประสงค์ให้นำเข้ามาจำหน่ายแจกในราชอาณาจักรโดยเฉพาะ⁵⁷ หากผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท⁵⁸ รวมไปถึงห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาสินค้าที่ใช้ชื่อหรือเครื่องหมายหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบเป็นเครื่องหมายของสินค้านั้น ในลักษณะที่อาจทำให้เข้าใจได้ว่าหมายถึงผลิตภัณฑ์ยาสูบ⁵⁹ อีกมาตรการหนึ่งด้วย

ในส่วนการควบคุมฉลากตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ได้นิยามของคำว่า “ฉลาก” ไว้ในมาตรา 4

“ฉลาก” หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือข้อความใด ๆ ที่แสดงไว้ที่อาหาร ภาชนะบรรจุอาหาร หรือหีบห่อของภาชนะที่บรรจุอาหาร การควบคุม ฉลากของผลิตภัณฑ์สุรา กำหนดไว้ในมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสุรา มอก. 29 - 2516⁶⁰

...ข้อ 5.3 ฉลาก

5.3.1 ที่ภาชนะบรรจุต้องมีข้อความต่อไปนี้ปรากฏอยู่อย่างชัดเจน

(1) ชื่อสุรา

⁵⁶ ชูเชิด วิกตะบุตร, หลักเกณฑ์และมาตรฐานการวินิจฉัยการโฆษณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522, หน้า 23.

⁵⁷ ดู พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535, มาตรา 8.

⁵⁸ ดู พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ, มาตรา 19.

⁵⁹ ดู พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535, มาตรา 9

⁶⁰ ดู ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 46 เรื่อง มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสุรา พ.ศ. 2516 มอก. 29 - 2516.

- (2) ชื่อของโรงงานผู้ทำ และตราเครื่องหมายของโรงงาน(ถ้ามี)
- (3) สถานที่ตั้งของโรงงาน
- (4) แรงแอลกอฮอล์ของสุรา
- (5) ปริมาตรบรรจุ
- (6) วัน เดือน ปี หรือรุ่นที่ทำออกจากโรงงาน หากใช้รหัสโรงงานต้องแจ้งความ

หมายให้กระทรวงอุตสาหกรรมทราบ

5.3.2 ถ้าระบุชื่อชนิดของสุราสากลไว้ในฉลาก ต้องให้ถูกต้องตรงกับการทำตามกรรมวิธีของสุราชนิดนั้น

5.3.3 ต้องไม่มีถ้อยคำโอ้อวดจนเกินควร อันอาจทำให้ประชาชนหลงเข้าใจผิดในคุณภาพสุราได้

5.3.4 ผู้ทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่เป็นไปตามมาตรฐานนี้ จะแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้นได้ เมื่อได้รับใบอนุญาต จากคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

8 . การตัดสิน

สุราต้องด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนี้เมื่อ

8.4 การบรรจุและฉลาก ถูกต้องตามที่กำหนดใน ข้อ 5

ตัวอย่าง เรื่อง กำชับปรับปรุงคุณภาพสุรา

ตามหนังสือที่อ้างถึง (หนังสือ ที่ ขพ/03/6873 ลงวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2526 ขพ/03/8369 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2526) จังหวัดได้ส่งตัวอย่างสุราผสมเชียงซุน 35 ดีกรี และสุราผสมแม่น้ำชุมพร 345 ดีกรี เพื่อวิเคราะห์เพิ่มเติม เดือนละ 1 ครั้งเป็นเวลา 3 เดือน นั้น กรมสรรพสามิตได้ทำการวิเคราะห์แล้ว ปรากฏว่าสุราดังกล่าวไม่มีตะกอนในน้ำสุรา แต่มีแรงแอลกอฮอล์ไม่ตรงตามที่ระบุไว้ในฉลาก ดังรายละเอียดการวิเคราะห์ที่แนบพร้อมมานี้ จึงเรียนมาเพื่อโปรดกำชับให้โรงงาน ปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น พร้อมกับส่งตัวอย่างไปทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมเดือนละ 1 ครั้ง มีกำหนดเวลา 3 เดือน ต่อไป (หนังสือ กค. 0702 / 15002 ล.ว. 5 สิงหาคม 2526 ถึงจังหวัดชุมพร)

จากหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติ อาหาร พ.ศ. 2522 เกี่ยวกับฉลากที่ได้นำเสนอมาข้างต้น พิจารณาได้ว่าไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะในการควบคุมการแสดงฉลากของผลิตภัณฑ์สุราไว้แต่อย่างใด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับพหุวิธีซึ่งในปัจจุบันมีบทบัญญัติควบคุมฉลากโดยเฉพาะไว้ใน มาตรา 12 ของ พระราชบัญญัติ ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 “ ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบต้องแสดงฉลากที่หีบห่อผลิตภัณฑ์ยาสูบก่อนที่จะนำออกจากแหล่งผลิตหรือ

ก่อนที่จะนำเข้ามาในราชอาณาจักร แล้วแต่กรณี โดยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการแสดงฉลาก และข้อความในฉลากให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา”⁶¹

โดยมีประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. 2535 เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการแสดงฉลาก และข้อความในฉลากของบุหรี่ซิการ์เรต ตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535

อาศัยอำนาจตามความมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. บุหรี่ซิการ์เรตที่ผลิตหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรจะต้องจัดให้มีฉลากที่มีข้อความคำเตือนเป็นภาษาไทย และเรียงขนานกับขอบล่างทั้งสองด้านของทั้งด้านหน้าและด้านหลังในพื้นที่มากที่สุดของซองและกล่องบุหรี่ซิการ์เรต

ข้อความในฉลากจะต้องมีคำเตือนเกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ ๑๐ ข้อความคละกันไป . . .”⁶²

คำเตือนดังกล่าวจะชี้ให้เห็นโทษและพิษภัยของการสูบบุหรี่ ในแง่มุมต่าง ๆ กันไป เช่น การสูบบุหรี่เป็นการตายผ่อนส่ง , การสูบบุหรี่ทำให้เกิดมะเร็งปอด , การสูบบุหรี่เป็นการติดสิ่งเสพติดค่านบุหรี่เป็นอันตรายต่อผู้ใกล้ชิด , การเลิกสูบบุหรี่ลดความเสี่ยงของการเกิดโรคร้าย เป็นต้น ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัตินี้ มีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน หนึ่งแสนบาท⁶³

อีกทั้งมีบทบัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดขายผลิตภัณฑ์ยาสูบที่มีได้แสดงฉลากตามที่กำหนดใน มาตรา 12 บนหีบห่อผลิตภัณฑ์ยาสูบ⁶⁴ ผู้ใดฝ่าฝืนมีความผิดต้องระวางโทษ ปรับไม่เกินสองหมื่น บาท⁶⁵ เมื่อพิจารณาจากหมายเหตุท้าย พระราชบัญญัติ ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 มีสาระสำคัญ ดังนี้ โดยที่ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับในทางการแพทย์ว่าผลิตภัณฑ์ยาสูบทำให้เกิดโรคร้ายแก่ผู้บริโภครวมไปถึงส่งผลกระทบต่อผู้ที่อยู่ข้างเคียงกับผู้บริโภคอีกด้วย โดยที่ขณะนี้ไม่บทบัญญัติเฉพาะในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ จึง

⁶¹ ดู พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 , มาตรา 12.

⁶² ดู ข้อ ๑ , ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เรื่องหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขการแสดงฉลาก และข้อความในฉลากของบุหรี่ซิการ์เรต ตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๓๕.

⁶³ ดู พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 , มาตรา 21.

⁶⁴ ดู พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 , มาตรา 13.

⁶⁵ ดู พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 , มาตรา 22.

เป็นผลให้การโฆษณาและการส่งเสริมยาสูบแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่เยาวชนซึ่งเป็น
ทรัพยากรของชาติ จึงจำเป็นต้องตราบทบัญญัตินี้ขึ้นมาบังคับใช้

เมื่อพิจารณาหมายเหตุท้าย พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 แล้ว จึง
สมควรมาพิจารณาเปรียบเทียบว่า ในขณะที่บุหรี่เป็นผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่ามีโทษควร
จำกัดรูปแบบของการโฆษณา และมีการพัฒนากระบวนการควบคุมทางกฎหมายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม
แล้ว ถึงเวลาหรือยังกับการพิจารณาหามาตรการในการควบคุมการบริโภค สุรา อย่างจริงจังเสียที

3.2.1.5 มาตรการทางภาษี

สุราจัดเป็นสินค้าที่จำกัดการบริโภคในทุกประเทศ บางประเทศห้ามดื่มสุรา เช่น ประเทศ
ที่นับถือศาสนาอิสลาม เช่น อินเดีย เพราะถือว่าสุราเป็นสิ่งเสพติดคดที่ทำลายสุขภาพอนามัยของ
ประชาชน เป็นการทำลายทรัพยากรบุคคลของประเทศ และบั่นทอนเศรษฐกิจของประเทศที่
ประชาชนใช้เวลาไปดื่มสุราแทนที่จะไปทำมาหากินหรือใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ยิ่งกว่านั้นสุรา
ยังเป็นบ่อเกิดแห่งอาชญากรรมหลายประเภทด้วยกัน แต่การจำกัดการดื่มสุราอย่างเด็ดขาดไม่อาจ
ทำได้ ดังนั้นทุกประเทศจึงหามาตรการควบคุมปริมาณปัญหาที่เกิดจากสุราแทน โดยประเทศไทย
ใช้มาตรการทางภาษีซึ่งเป็นทางหนึ่งทีนอกจากจะสามารถควบคุมปริมาณปัญหาได้ในระดับหนึ่ง
แล้วยังสามารถนำรายได้จากภาษิดังกล่าวมาใช้ในการบริหารประเทศในด้านอื่น ๆ อีกด้วย

ก. พระราชบัญญัติ สุรา พ.ศ. 2493 เป็นกฎหมายที่มีวิวัฒนาการโดยตรงขึ้น
มาจากกฎหมายภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 1249 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดเก็บอากรเพื่อหา
รายได้สนับสนุนการคลังของรัฐ วิธีการหารายได้ จาก พระราชบัญญัติ สุรา ตามที่ใช้อยู่ใน
ปัจจุบัน มีอยู่หลายวิธี โดยแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 6 ประเภทดังนี้

1. การประมูลเพื่อซื้อสิทธิทำการต้มกลั่นและขายส่งสุรา
2. ภาษีสรรพสามิต
3. ภาษีสรรพสามิต
4. ภาษีสรรพสามิต
5. ค่าธรรมเนียมใบอนุญาต
6. การเก็บภาษีสรรพสามิตต่างประเทศ

และด้วยเหตุที่การเก็บภาษีสรรพสามิตเป็นการเก็บภาษีจากสินค้าซึ่งมีลักษณะเป็นการผูกขาด

บรรดาอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในการผลิตสุราจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายควบคุมการทำสุราและการผลิตสินค้าจากสุราไว้เพื่อผลในการควบคุมการเก็บภาษีเป็นสำคัญ⁶⁶

ตารางแสดงจำนวนภาษีสุรารต่างประเทศนำเข้า ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 - 2538

ปี	จำนวน: ขวด	น้ำสุรา: ลิตร	ภาษี : บาท
2535	17,211,848	12,783,355.564	1,105,567,725.32
2536	20,212,076	14,801,371.631	1,227,209,894.37
2537	23,728,170	21,192,400.113	1,671,112,005.67
2538	16,178,910	12,246,705.657	694,746,888.74

ข้อมูล : กองการสุรา กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง

ตารางแสดงจำนวนภาษีสุรา และเบียร์ พ.ศ. 2535 - 2538 (หน่วย : ล้านบาท)

ปีภาษี	จำนวนภาษีสุรา	จำนวนภาษีเบียร์
2535	15,247.09	7,978.24
2536	16,679.00	10,529.90
2537	19,249.58	12,689.94
2538	19,758.87	15,648.08

ข้อมูล : กองการสุรา กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง

⁶⁶ ทวี สอนมาลี , ภาษีสุราในประเทศไทย , หน้า 94.

ตารางแสดงจำนวนรายได้จากค่าใบอนุญาตสุรา พ.ศ. 2535 - 2538

ปีงบประมาณ	จำนวนราย	จำนวนเงิน (บาท)
2535	371,319	25,087,495
2536	402,980	28,433,143
2537	433,812	32,124,190
2538	456,873	36,331,854

ข้อมูล : กองการสุรา กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง

ข. พระราชบัญญัติ จัดสรรเงินภาษีสุรา พ.ศ. 2527 เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการจัดสรรเงินภาษีสรรพสามิตที่เรียกเก็บได้ พระราชบัญญัติ สุรา พ.ศ. 2493 เพื่อนำไปใช้กิจการต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

1. ให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสุรตามกฎหมายว่าด้วยสุราเสียภาษีเพิ่มขึ้นร้อยละสิบของภาษีและภาษีสุราที่จะต้องเสียเพิ่มตามวรรคหนึ่ง เศษของหนึ่งสตางค์ให้ปัดทิ้ง⁶⁷

2. ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่จัดเก็บภาษีสุราส่งมอบเงินที่เก็บเพิ่มได้ข้อที่ 1. ส่งให้แก่กระทรวงมหาดไทยโดยหักค่าใช้จ่ายไว้ร้อยละห้าของภาษีที่เก็บได้⁶⁸

3. ให้กระทรวงมหาดไทยจัดสรรเงินที่ได้รับมาในข้อที่ 2. ให้แก่กรุงเทพมหานครและราชการบริหารส่วนท้องถิ่นทุกแห่งตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงและให้มีอำนาจวางระเบียบการปฏิบัติ เกี่ยวกับการดำเนินการ เพื่อให้กรุงเทพมหานครและราชการส่วนท้องถิ่นทุกแห่งได้รับเงินค่าภาษีสุราที่เก็บเพิ่มขึ้น⁶⁹

⁶⁷ ดู พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสุรา พ.ศ. 2527 , มาตรา 4.

⁶⁸ ดู พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสุรา พ.ศ. 2527 , มาตรา 5.

⁶⁹ ดู พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสุรา พ.ศ. 2527 , มาตรา 6.

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยภาษีเครื่องค้ำ ได้ถูกยกเลิกไปโดยพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 และได้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรเงินภาษีสรรพสามิตสำหรับจัดสรรเงินภาษีสุราและภาษีเครื่องค้ำโดยเฉพาะแล้ว สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรเงินภาษีสุราและภาษีเครื่องค้ำเสียใหม่โดยให้จัดสรรเงินภาษีสุราอย่างเดียว จากเหตุผลดังกล่าวพิจารณาได้ว่า พระราชบัญญัตินี้กำหนดขึ้นเพื่อรองรับ พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 กล่าวคือ ภาษีต่าง ๆ ที่จัดเก็บ จากการผลิตสุรา จากค่าธรรมเนียมใบอนุญาต จากการประมูลต่าง ๆ อยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ เพื่อประสิทธิภาพในการจัดสรรรายได้ หากแต่ไม่มีผลต่อการควบคุมหรือป้องกันปริมาณปัญหาที่เกิดจากสุราแต่อย่างใด

ดังที่ได้เสนอถึงกฎหมายในการควบคุมปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเสพสุราในประเทศไทย โดยละเอียดข้างต้น สรุปได้ว่าการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคสุราของประชาชน ปัจจุบันอยู่ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายของ 3 หน่วยงาน

1. กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ภายใต้พระราชบัญญัติ สุรา พ.ศ. 2493 ซึ่งกฎหมายบัญญัติในส่วนของการควบคุมปริมาณการผลิต สถานที่จำหน่าย รวมถึงการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม และภาษีซึ่งรวมถึงอากรแสตมป์สุรา ในทุก ๆ ประเภทด้วย

2. กระทรวงอุตสาหกรรม ในส่วนของพระราชบัญญัติ มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

3. กระทรวงสาธารณสุข ในส่วนของการควบคุมการโฆษณาและฉลาก

ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงกลไกการบังคับใช้แล้วจะเห็นว่า กรมสรรพสามิตเป็นหน่วยงานหลักที่มีอำนาจในการกำหนดปริมาณการผลิต ตลอดจนการนำเครื่องค้ำที่มีแอลกอฮอล์ไปสู่ผู้บริโภค ในขณะที่กระทรวงอุตสาหกรรม และ กระทรวงสาธารณสุข เป็นเพียงหน่วยงานที่รองรับคุณภาพและควบคุมฉลากซึ่งแทบจะไม่มีผลในทางควบคุมการบริโภคของประชาชน และโดยที่กรมสรรพสามิตมีนโยบายในการหารายได้เพื่อสนับสนุนระบบการเงินการคลังของรัฐ ซึ่งย่อมหมายถึง ความพยายามในการหารายได้จากค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายสุราประเภทต่าง ๆ รวมถึงในส่วน ของอากรแสตมป์สุรา ให้ได้มากที่สุด จึงเป็นผลให้รูปแบบของการบังคับใช้ พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 ภายใต้การควบคุมของกรมสรรพสามิต ไม่สามารถนำมาใช้เพื่อลดปริมาณปัญหาที่เกิดจากการเสพสุราได้อย่างเต็มที่ เนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่างวัตถุประสงค์ของหน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายกับเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องดังกล่าวเป็นสำคัญ ในส่วนของการแก้ปัญหาจึงควรให้หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายหันมาให้ความสนใจกับพิษภัยอันเกิดจากการเสพสุรา ทั้งต่อตัวผู้เสพเองและสังคม เพื่อใช้ดุลยพินิจวาระหว่างรายได้จากการควบคุมผลิตภัณฑ์เครื่องค้ำที่มี

แอลกอฮอล์กับความเสียหายที่สังคมได้รับจากการเสพติดว่าฝ้ายโคมีผลกระทบต่อประเทศชาติมากกว่า และถึงเวลาแล้วว่รียังที่จะหันมาสนใจปัญหานี้อย่างแท้จริง

3.2.2 กฎหมายด้านการเยียวยาแก่ความเสียหายที่เกิดจากการเสพติด

ปัญหาอันเกิดจากการเสพติดยังคงมีอยู่คราบเท่าที่มนุษย์ในสังคมนิยมการบริโภคสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์แต่ขณะเดียวกันผลเสียอันเกิดจากการเสพติดทั้งที่เกิดต่อผู้เสพก็ดี หรือผลกระทบต่อสังคมก็เป็นสิ่งที่จะต้องยอมรับและควรแก้ไข ด้วยเหตุนี้เองจึงได้มีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ อันเกิดจากผู้เสพสุรากระทำความผิดและก่อความเสียหายไว้ในกฎหมายหลายฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับความมึนเมา , ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะละเมิด , รวมทั้งการใช้กฎหมายปกครอง ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน เป็นต้น

3.2.2.1 ประมวลกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่กำหนดการกระทำความผิดและโทษที่ผู้กระทำความผิดต้องได้รับซึ่งการวินิจฉัยความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้กระทำความผิดต้องกระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดโดยมี เจตนาหรือประมาท ที่กล่าวว่า การกระทำความผิดอาญา ผู้กระทำความผิดต้องมีการกระทำอันมีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด⁷⁰ หมายถึง

1. มีการกระทำตามความหมายของกฎหมาย การกระทำที่มีความผิดทางอาญานั้นต้องเป็นการกระทำที่เกิดจากการเคลื่อนไหวร่างกายภายใต้จิตใจ ที่ผู้กระทำสามารถบังคับและควบคุมได้
2. ในกรณีที่กฎหมายกำหนดว่า การกระทำจะเป็นความผิดสำเร็จได้ต่อเมื่อเกิดผลจากการกระทำนั้น ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ตัวอย่างเช่น นายคำวิ้งไล่ยิงนายแดง นายแดงตกใจวิ่งหนีกระโดดตกกลางมาตาย การกระทำของนายคำถือเป็นเหตุให้นายแดงตาย ทั้ง ๆ ที่ นายคำยังไม่ได้ยิงนายคำแม่แต่นัดเดียว และในกรณีที่กฎหมายไม่ต้องการผลความสำเร็จ เช่น เรื่องแจ้งความเท็จแม้ผู้รับแจ้งจะไม่เชื่อก็ตามก็ถือว่าความผิดสำเร็จแล้ว
3. การกระทำนั้นเท่าที่แสดงออกมาภายนอก มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด
4. ผู้กระทำได้กระทำโดยเจตนาหรือประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับโทษแม้ไม่ได้เจตนา

⁷⁰ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 1 , พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) , 2537 หน้า 50.

มาตรา 59 วรรค 2 บัญญัติว่า “ กระทำโดยเจตนา ได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะที่ผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น ”

จากมาตรา 59 วรรค 2 พิจารณาได้ว่า การกระทำโดยเจตนา มี 2 ชนิดกล่าวคือ⁷¹

1. การกระทำโดยเจตนาประสงค์ต่อผล ได้แก่การรู้สำนึกในการกระทำ มีการคิด ตกลงใจที่จะกระทำตามที่คิด และได้มีการกระทำตามที่ตกลงใจ ถือว่าผู้กระทำโดยรู้สำนึกและในขณะที่เดียวกันนั้นผู้กระทำก็ประสงค์ต่อผล ซึ่งหมายถึง ประสงค์ต่อผลของการกระทำนั้นตามที่ผู้กระทำมุ่งหมายให้เกิดขึ้น เช่น นายคำว้างไล่ยิงนายแดงโดยประสงค์ต่อผล คือ ความตายของนายแดงโดยการยิงด้วยปืน เป็นต้น

2. การกระทำโดยเจตนาย่อมเล็งเห็นผล ได้แก่การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำในขณะที่เดียวกันผู้กระทำยอมเล็งเห็นผลจากการกระทำนั้น โดยผู้ทำอาจไม่ประสงค์ให้ผลนั้นเกิดโดยตรงหากแต่โดยลักษณะของการกระทำ บุคคลในฐานะเช่นเดียวกับผู้กระทำย่อมคาดหมายได้ว่าจะก่อให้เกิดผลได้ แม้ว่าแท้จริงผู้กระทำอาจมิได้เล็งเห็นผลนั้นอยู่จริง ๆ คำที่ว่ายอมเล็งเห็นผล มีความหมายอยู่ในตัวแล้วว่า ผลที่เกิดอาจไม่แน่นอนแต่ก็มีโช้วไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย คงเป็นเพียงผลนั้นอาจเป็นไปได้ไม่ถึงกับจำต้องเกิด แม้ว่าผู้กระทำไม่ประสงค์แต่อาจเล็งเห็นผลที่ต้องถือได้ว่า ผู้กระทำมีเจตนา⁷² เช่น การใช้ปืนยิงเข้าไปในร้านสุราซึ่งมี คนนั่งอยู่หลายคน ผู้กระทำยอมเล็งเห็นได้ว่า ผลแห่งการกระทำนั้นอาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคลในกลุ่มนั้น ถือว่า ผู้กระทำมีเจตนาฆ่า⁷³

ก. ความมีเมากับการกระทำ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

ความรู้สำนึกของผู้กระทำความคิดเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นได้ว่า ผู้กระทำมีเจตนากระทำความผิดถ้าผู้กระทำได้กระทำความผิดโดยขาดสำนึกจะถือว่าผู้กระทำมีเจตนาหรือไม่ จะเห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 66 ได้บัญญัติไว้ว่า “ ความมีเมาระหว่างเพศสุราหรือสิ่งเมาอย่างอื่นจะยกเป็นข้อแก้ตัวตามมาตรา 65 ไม่ได้ เว้นแต่ความมีเมานั้นจะเกิดโดยผู้เสียหายไม่รู้ว่าสิ่งนั้นจะทำให้มีเม่า หรือได้เสียหายโดยถูกขโมยใจให้เสียหาย และได้กระทำความผิดจึงจะได้รับการยกเว้นโทษสำหรับความคิดนั้น แต่ถ้าผู้เสียหายยังสามรถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความคิดนั้นเพียงใดก็ได้ ”

⁷¹ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์, กฎหมายอาญาหลักและปัญหา , พิมพ์ครั้งที่ 2

(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2528) , หน้า 55.

⁷² เรื่องเดิม , หน้า 57.

⁷³ ดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 241-242/2505.

เจตนารมณ์ตามมาตรา 66 นี้สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่า ความมีเมามาไม่อาจยกเป็นข้อแก้ตัวได้ เนื่องจากผู้เสพยาว่าสิ่งที่ตนเสพยาจะก่อให้เกิดความมีเมามา ถ้ากฎหมายบัญญัติให้ความมีเมมาถึง เป็นข้อแก้ตัวได้แล้วไซ้ ผู้กระทำความผิดจะอาศัยโอกาสที่ตนมีเมามาเป็นข้ออ้างในการกระทำผิดเพื่อให้ตนพ้นผิด ซึ่งจะเห็นว่า การวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับความต่อไปแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 66 ที่บัญญัติว่า “เว้นแต่ความมีเมานั้นจะเกิดโดยผู้เสพยาไม่รู้ว่าสิ่งนั้นจะทำให้มีเมามา หรือได้เสพยาโดยถูกขืนใจให้เสพยา และได้กระทำความผิดจึงจะได้รับการยกเว้นโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ถ้าผู้นั้นยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ ”

ความมีเมามา (Intoxication) โดยทั่วไปหมายถึง “ ภาวะ ” ที่พิษของสารที่ร่างกายได้รับเข้าไปออกฤทธิ์โดยตรงต่อสมอง ทำให้เกิดอาการทางจิตได้ชั่วคราวและถึงขนาดเป็นโรคจิตได้ เมื่อพิษของสารนั้นหมดไปภาวะของความมีเมามาก็หมดไปด้วย สำหรับความมีเมามาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 66 น่าจะหมายความถึง ภาวะที่สมองถูกรบกวนโดยสารที่ออกฤทธิ์โดยตรงต่อสมอง อาจถึงระดับโรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือนในระดับวิกลจริตชั่วคราว (Temporary Insane) สาเหตุของความมีเมามาตามที่ มาตรา 66 กล่าวถึงอาจเกิดจากการเสพยาสุรา หรือ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่ด้วย รวมทั้งการเสพยาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ซึ่งในที่นี้จะศึกษาเฉพาะความมีเมามาจากการเสพยาสุราเป็นสำคัญ

แนวความคิดของการกำหนดความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดขณะมีเมามาตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยถือแบบอย่างแนวความคิดของประเทศซวิตเซอร์แลนด์โดยปรากฏชัดเจนในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 48 บัญญัติว่า “ ความวิกลจริตเพราะเสพยาสุรายาเมานั้น ผู้เสพยามิได้รู้ว่าเป็นสุรายาเมาก็ดี หรือผู้อื่นใช้กำลังและอำนาจข่มขืนใจให้จำต้องเสพยาสุรายาเมาก็ดี ท่านจึงให้ยกโทษได้ในฐานวิกลจริต ” จากบทบัญญัติดังกล่าวพิจารณาได้ว่า ความมีเมามาเพราะเสพยาสุรายาเมามาเป็นเรื่องของการวิกลจริต เพราะความมีเมามาเป็นเหตุทำให้ความรู้ผิดรู้ชอบหรือความยับยั้งชั่งใจลดน้อยลง หากแต่ก็เป็นภาวะที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราวเท่านั้น กฎหมายจึงไม่ยอมให้มีการแก้ตัวเพราะจะเป็นโอกาสให้ผู้กระทำความผิดถือเอาความมีเมามาจากการเสพยาสุรามาเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นโทษทางอาญาที่ควรต้องรับตามกฎหมาย⁷⁴ แต่ทั้งนี้ขอยกเว้นกรณีเสพยาสุราโดยไม่สมัครใจอันได้แก่กรณีที่มีรู้ว่าเป็นสุรา หรือผู้อื่นใช้กำลังหรืออำนาจ

⁷⁴ อินทปรีชา , (พระยาเลขาวิธานธรรมวิทักษ์) คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา .
พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร , 2468 หน้า 236.

บังคับข่มขืนให้ต้องเสพยาจึงจะได้รับการยกเว้นโทษ

ต่อมาได้มีการตรวจพิจารณาแก้ไขในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และบัญญัติความใหม่ไว้ในมาตรา 66 แห่งประมวลกฎหมายอาญาคั้งที่บังคับใช้ในปัจจุบัน หากแต่แนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายรวมถึงเจตนารมย์ยังคงเห็นว่าความมีเมามาเป็นเรื่องของอาการวิกลจริตชั่วคราว (Temporary Insane) ไม่ใช่เรื่องวิกลจริตโดยตรง และยังคงยึดหลักการไม่ยอมให้มีการแก้ตัวในกรณีเสพยาหรือสิ่งทีก่อให้เกิดความมีเมามาอย่างอื่นโดยสมัครใจ⁷⁵ แต่ทั้งนี้ได้มีการเปิดช่องว่างให้มีการลดโทษได้บ้างและยกเป็นข้อแก้ตัวว่าวิกลจริตได้กรณีทีเสพยาโดยไม่รู้ว่าเป็นสุรา ไม่สมัครใจ ถูกข่มขืนใจและเสพยาจนทำให้ไม่สามารถบังคับการกระทำของตนเองได้ ดังความทีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น

แต่ถ้าผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้างหรือสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ ”

ระดับความมีเมากับความรับผิดชอบทางอาญา

ระดับของความมีเมากับกฎหมายไทย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 66 บัญญัติว่า

“ ความมีเมามาเพราะเสพยาหรือสิ่งมีเมามาอย่างอื่นจะยกเป็นข้อแก้ตัวตามมาตรา 65 ไม่ได้ เว้นแต่ความมีเมานั้นจะ ได้เกิดโดยผู้เสพยาไม่รู้ว่าสิ่งนั้นจะทำให้มีเมามาหรือได้เสพยาโดยถูกข่มขืนใจให้เสพยา และได้กระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ ผู้กระทำความผิดจึงจะ ได้รับยกเว้นโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ถ้าผู้นั้นยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ศาลจะลดโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ ”

แสดงให้เห็นว่าระดับความมีเมามาในกฎหมายอาญา มาตรา 66 นั้น พิจารณาจากความสามารถรู้ผิดชอบหรือความสามารถบังคับตนเองได้ ซึ่งสามารถรู้ได้จากอาการที่ปรากฏออกมาให้เห็นเนื่องมาจากความมีเมามา ดังนั้นระดับของความมีเมามาต่อความรับผิดชอบทางอาญาเป็นเรื่องของ

⁷⁵ ปิยดิศ ศรีตลานนท์ , ความมีเมากับความรับผิดชอบทางอาญา , หน้า 25.

การตัดสินใจผู้กระทำความผิดนั้นได้กระทำลงในขณะที่มึนเมาหรือไม่ หรือประกอบการพิจารณาความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด ไม่ใช่เพื่อกำหนดโทษตามระดับของความมึนเมา⁷⁶ จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวของมาตรา 66 จะเห็นได้ว่าไม่มี การกำหนดวิธีการหรือหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการตรวจความมึนเมาในประมวลกฎหมายอาญา ปัจจุบันได้มีการประกาศกฎกระทรวงฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ ในการตรวจสอบว่าผู้ขับขี่เมาสุราหรือไม่ โดยให้ตรวจปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับขี่ ระดับความมึนเมาตามพระราชบัญญัติ จราจรทางบก พ.ศ. 2522 บัญญัติขึ้นเพื่อมิให้ผู้มึนเมาทำการขับขี่ยานพาหนะ โดยถือเป็นความผิดตั้งแต่เดิมยังขึ้นไปขับรถถือเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย พระราชบัญญัติฉบับนี้ถือเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันโดยเฉพาะหากโดยทั่วไปแล้วความมึนเมาไม่เป็นการผิดในตัวเอง⁷⁷ แต่ถ้าผู้ใดสมัครใจเสพสุราจนเป็นเหตุให้เกิดความมึนเมาทำให้สภาพจิตใจและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปภายใต้อิทธิพลของสุราและได้กระทำความผิดลงในขณะที่เรียกว่าการกระทำความผิดของคนเมา (Inebriate Crime) ซึ่งความผิดลักษณะนี้มีหลักกฎหมาย ห้ามยกเอาความมึนเมามาเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นจากความรับผิดทางอาญา เว้นแต่กรณีเสพสุราหรือสิ่งเมาอย่างอื่น โดยไม่รู้ว่าทำให้มึนเมาหรือเสพโดยไม่สมัครใจจึงสามารถยกเว้นโทษได้อย่างหลักวิกลจริตได้ หลักทั่วไปของมาตร 66 คือ ความมึนเมาอันเนื่องจากการเสพสุรา หรือเสพสิ่งมึนเมาอย่างอื่น เช่น กล้วยา หรือลำโพงก็ติ กฎหมายไม่ยอมให้ยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นโทษ ทั้งนี้แม้ว่าความมึนเมาจะเป็นเหตุให้ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ก็ตาม จึงพิจารณาได้ว่าการลงโทษผู้ที่กระทำความผิดขณะมึนเมาจนไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้นั้น เป็นการลงโทษ เพราะเหตุที่ผู้นั้นเสพสุราหรือสิ่งเมาอย่างอื่นจนมึนเมาไม่ใช่การลงโทษเพราะเหตุที่เขากระทำความผิดเป็นแต่ความหนักเบาของอัตราโทษที่จะใช้ลงโทษให้เป็นไป ตามลักษณะของความผิดที่ได้กระทำลงเท่านั้น ทั้งนี้เพราะมิฉะนั้นแล้วเมื่อเขามึนเมาจนไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ และกระทำความผิดไปในขณะนั้น ย่อมจะต้องมีผลให้เขาไม่ต้องรับโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำลงไป โดยวิกลจริตตามมาตรา 65 เพราะอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเอง

⁷⁶ ปิยดิศ ศรีตลานนท์, ความมึนเมากับความรับผิดชอบทางอาญา, หน้า 16-18.

⁷⁷ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, ถ้อยอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536 หน้า 310.

ได้เช่นเดียวกัน⁷⁸ หรืออาจอธิบายได้ว่าต่างกันตรงที่มาตรา 66 นี้เกิดขึ้น เพราะความมีนเมา และความมีเมานี้เป็นเงื่อนไขที่ผู้กระทำความผิดสามารถกำหนดขึ้นได้เองและโดยในความคิดเห็นของคนทั่วไป การเสพย์สุราหรือของมีนเมาเป็นสิ่งไม่ดี ดังนั้นเมื่อทำสิ่งไม่ดี (เสพย์สุรา) ด้วยความสมัครใจจนเป็นเหตุให้ไปกระทำความผิดขึ้นก็ไม่สมควรได้รับความปราณีจากกฎหมาย อีกทั้งถ้ายอมให้ยกเอาความมีนเมาเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นโทษได้อาจกลายเป็นการสนับสนุนให้ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดเสพย์สุราหรือสิ่งมีนเมา เพื่อประโยชน์ในการข่มใจให้กล้ากระทำความผิดทั้งจะทำเอาไว้เป็นข้อแก้ตัวให้พ้นโทษด้วย⁷⁹

ถึงกระนั้นตามประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติข้อยกเว้นจาก มาตรา 66 แบ่งได้ออกเป็น 3 กรณี คือ

1. ข้อยกเว้นที่บัญญัติไว้ในมาตรา 66 เอง แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท
 - 1.1 ความมีเมานั้นได้เกิดขึ้นโดยผู้เสพย์ไม่รู้ว่าสิ่งนั้นจะทำให้เกิดความมีนเมา ซึ่งความไม่รู้อาจเกิดจากความสำคัญผิดในสภาพและลักษณะของวัตถุที่เสพย์ ไม่รู้ว่าสิ่งนั้นก่อให้เกิดผลแก่ร่างกายอย่างไร โดยความสำคัญผิดนั้นอาจเกิดโดยผู้อื่นหรือเพราะตนเองก็ได้
 - 1.2 ความมีเมานั้นได้เกิดขึ้นโดยถูกขืนใจให้เสพย์เข้าไปโดยใช้กำลังหรืออำนาจใด ๆ บังคับซึ่งคำว่าถูกขืนใจให้เสพย์นั้นไม่จำกัดถึงขนาดที่ไม่สามารถขัดขืนได้เพียงแต่มีพฤติการณ์ที่มีน้ำหนักเหนือความสมัครใจของผู้เสพย์ก็ถือว่าเป็นกรณีที่ถูกขืนใจได้แล้ว แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมิใช่แต่เพียงพรา่ขอหรือคะยั้นคะยอเพราะเสี้ยกันมิได้เท่านั้น⁸⁰

ถ้าผู้เสพย์ เภพย์สุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เข้าไปโดยความไม่สมัครใจประการใด ประการหนึ่งดังกล่าวข้างต้นและได้กระทำความผิดลงไปในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ แม้การกระทำนั้นยังคงเป็นความผิดแต่ผู้นั้นจะได้รับยกเว้นโทษสำหรับความผิดนั้น กรณีที่กระทำความผิดโดยสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้างหรือยังสามารถบังคับตนเองได้อยู่บ้างผู้นั้นต้องรับโทษ หากแต่ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷⁸ อุตทิศ แสตนโกติก , กฎหมายอาญา ภาค 1 , หน้า 137-138.

⁷⁹ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์ , กฎหมายอาญาหลักและปัญหา , พิมพ์ครั้งที่ 2 , กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2528 หน้า 264.

⁸⁰ จิตติ ดิงศภัทย์ , กฎหมายอาญา ภาค 1 , พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติขันธ์นิติสภา , 2525 หน้า 742.

2. ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่าทรัพย์สุราหนักเป็นประจำติดต่อกันจนถึงขนาดเป็นโรคพิษสุราเรื้อรังซึ่งอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสมองจนเป็นโรคจิตจากพิษสุรา ประสาทหลอน , หวาดระแวง , กระทำความคิดขณะไม่รู้คิดชอบไม่สามารถบังคับตนเองได้ แม้จะเสพโดยสมัครใจก็อาจจะเข้าลักษณะข้อยกเว้นโทษวิกลจริตตามมาตรา 65 ได้⁸¹

3. แม้ว่าความมีนเมาโดยสมัครใจจะไม่ใช่ข้อแก้ตัวให้พ้นโทษได้ก็ตามแต่สำหรับความคิดที่ต้องการเจตนาพิเศษ (Specific Intent) เป็นองค์ประกอบภายในเพิ่มเติมจากเจตนา กล่าวคือเจตนาธรรมดาที่มีทั้งส่วนประสงค์ต่อผลและยอมเล็งเห็นผล แต่เจตนาพิเศษนั้น ผู้กระทำต้องมีเจตนาโดยตรงมุ่งต่อการนั้นเท่านั้นถือเป็นเจตนาให้เกิดผลโดยตรงเท่านั้น ไม่มีการเล็งเห็นผลดังเช่นกรณี เจตนาธรรมดา การพิจารณาเจตนาพิเศษ อาจพิจารณาได้จากจากคำพิพากษา เช่น เพื่อให้เกิดความเสียหาย⁸² และด้วยบทกฎหมายอาญา เช่น โดยทุจริต ม. 334 ม. 157⁸³

และศาลอาจจะนำพยานหลักฐานเกี่ยวกับความมีนเมาโดยสมัครใจของผู้กระทำมาพิจารณาเพื่อประกอบการวินิจฉัยว่าผู้กระทำไม่สามารถมีเจตนาพิเศษที่เป็นขององค์ประกอบของความคิดนั้น ๆ หรือไม่ก็ได้⁸⁴ เช่น แดงดื่มสุราโดยสมัครใจ ขณะที่มึนเมาอยู่นั้นแดงทำร้ายดำและเอานาฬิกาและกระเป๋าเงินของดำมาเป็นของแดง แดงผิดฐานทำร้ายร่างกายแต่ไม่ผิดฐานชิงทรัพย์ เพราะไม่มีเจตนาทุจริต แต่ถ้าแดงจงใจกินเหล้าเพื่อจะไปชิงทรัพย์ แดงผิดฐานชิงทรัพย์ได้เพราะถือว่ามึนเจตนาทุจริตตั้งแต่แรกแล้ว⁸⁵

จำเลยเสพสุราจนเมามากครองสติไม่ได้ ไม่มีเหตุทะเลาะวิวาทกับผู้เสียหายหรือผู้ใดในบริเวณที่เกิดเหตุ เมื่อเดินออกมาที่ลานบ้านผู้เสียหาย จำเลยกดโกป็นทำให้ป็นล้นโดยมิได้เจตนา

⁸¹ ดู คำพิพากษาฎีกาที่ 371/ 2527.

⁸² ดู คำพิพากษาฎีกาที่ 2907 / 2526.

⁸³ กฎหมายอาญา มาตรา 157 บัญญัติว่า “ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองพันถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ”

⁸⁴ ปิยดิศ ศรีตลานนท์ , ความมีนเมา กับความรับผิดชอบทางอาญา , หน้า 53.

⁸⁵ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ , กฎหมายอาญา , พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2536 หน้า 309.

จะยิงทำร้ายผู้ใด แต่เนื่องจากปืนของกลางเป็นปืนยิงเร็ว และยิงกระสุนเป็นชุด จำเลยไม่สามารถ บังคับทิศทางของกระสุนปืนได้ กระสุนปืนบางนัดจึงยิงเข้าถูกบ้านผู้เสียหาย หาใช่เจตนายิงใส่ บ้านผู้เสียหายไม่ จำเลยจึงไม่มีความผิดฐานพยายามฆ่าผู้เสียหายกับพวกที่อยู่ในบ้าน⁸⁶ ในคดีนี้ จากการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจรายงานว่าขณะเข้าจับกุมจำเลยเมาสุรามากจนครองสติไม่ได้ จึงนำเชื่อว่าระหว่างที่จำเลยถือปืนของกลางออกจากใต้ถุนบ้านผู้เสียหายเพื่อเดินไปที่ถนนนั้น เนื่องมาจากจำเลยไม่สามารถครองสติได้ การก่อกวนปืนของจำเลยเกิดขึ้นโดยจำเลยไม่ได้มีเจตนาจะ ยิงทำร้ายผู้ใด ในคดีนี้ศาลฎีกาตัดสินว่าจำเลยไม่มีเจตนาใด ๆ⁸⁷

จากรายละเอียดคดีที่น่าเสนอข้างต้น บทบัญญัติกฎหมายอาญาของประเทศไทยเกี่ยวกับการกระทำความผิดขณะมีเมามาที่บัญญัติในกฎหมายอาญา มาตรา 66 โดยหลักการแล้วก็ยอมรับว่า ความมีเมามาทำให้ผู้เสียหายมีสภาพจิตใจที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับผู้วิกลจริต เมื่อกระทำความผิด จะได้รับการยกเว้นโทษเฉพาะกรณีที่เสพสุราหรือสิ่งมีเมมาอย่างอื่นโดยไม่สมัครใจเท่านั้น แต่ถ้า เป็นความมีเมมาโดยสมัครใจกฎหมายบัญญัติห้ามอ้างความมีเมมานั้นมาแก้ตัวว่าวิกลจริตตามมาตรา 65 โดยที่หลักเกณฑ์ในมาตรา 65 เป็นข้อยกเว้นโทษทางอาญาแม้การกระทำความผิดนั้นจะ ครอบคลุมทางองค์ประกอบความผิดและผ่านหลักเจตนามาแล้วก็ตาม เพราะคนวิกลจริตไม่มีความ รู้สึกผิดชอบอย่างคนธรรมดา การกระทำของคนวิกลจริตยอมรับไม่ได้ว่าเป็นการกระทำด้วยเจตนา บริบูรณ์อันควรแก่การลงโทษ และการอ้างข้อต่อสู้เรื่องวิกลจริตต้องพิสูจน์ให้ได้อย่างชัดเจนว่า ผู้กระทำได้กระทำในขณะที่ไม่รู้สภาพสำคัญ (nature & quality) ของการกระทำเพราะความวิกล จริต⁸⁸ จึงจะได้รับการยกเว้นโทษหรือลงโทษน้อยลงเท่าที่จำเลยสามารถพิสูจน์ถึงขนาดของความ วิกลจริตนั้นได้ ส่วนความมีเมมาจากการเสพสุรานั้นไม่เป็นข้อแก้ตัว ตามมาตรา 66 เฉพาะอ้าง เป็นข้อแก้ตัวไม่ได้ว่าไม่รู้ผิดชอบและยับยั้งไม่ได้ตามมาตรา 65 สำหรับคนวิกลจริต แต่ข้อเท็จจริง ว่าจำเลยมีเจตนาอย่างไร คือรู้สำนึกหรือไม่ รู้ข้อเท็จจริงอะไรบ้าง ประสงค์ต่อผลหรือยอมเสี่ยงเห็น ผลอย่างไรเหล่านี้ อยู่นอกเหนือมาตรา 65 , 66 ซึ่งจะต้องผ่านเรื่องเจตนาตามมาตรา 59 มา แล้ว และเป็นส่วนที่ศาลจะต้องพิจารณาจากเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงในคดีเป็นเรื่อง ๆ ไป⁸⁹

⁸⁶ ดู คำพิพากษาฎีกา ที่ 847/2527.

⁸⁷ ดู จิตติ ดิงศภัทย์ หมายเหตุท้ายฎีกา 847/2527 หน้า 425.

⁸⁸ จิตติ ดิงศภัทย์ , กฎหมายอาญา ภาค 1 , หน้า 702.

⁸⁹ ดู จิตติ ดิงศภัทย์ หมายเหตุท้ายฎีกา 847/2527 หน้า 425.

ซึ่งในส่วนนี้เป็นเรื่องการบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยการใช้นิติบัญญัติปัญหาข้อเท็จจริงของศาล . และในแต่ละปีคดีที่มีข้อเท็จจริงดังกล่าวถูกนำขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมากเป็นผลให้คำพิพากษาศาลในคดีลักษณะนี้มีบรรทัดฐานที่ชัดเจนเป็นผลให้ไม่ปรากฏปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในส่วนนี้แต่อย่างใด

ข. ความมีเมากับการกระทำความคิดโดยประมาท

ดังได้กล่าวแล้วว่า การกระทำความคิดอาญาตามหลักแล้วผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนา โดยเจตนาแบ่งออกเป็น เจตนาประสงค์ต่อผล หรือ เจตนาข่มเล็งเห็นผลแห่งการกระทำนั้น แต่มีการกระทำบางอย่างซึ่งแม้ผู้กระทำไม่ได้มีเจตนาในการที่จะกระทำการนั้น บทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ให้ต้องรับผิดชอบในการกระทำนั้น คือ การกระทำโดยประมาท⁹⁰ กล่าวคือ แม้กระทำโดยประมาทจะมีใช้การกระทำโดยเจตนาก็ตาม ก็มิได้หมายความว่าผู้กระทำไม่มีเจตนาอะไรเสียเลยแท้จริงแล้วผู้กระทำยังคงมีเจตนากระทำในสิ่งที่ตนกระทำอยู่เพียงแต่ผู้กระทำมิได้ประสงค์ให้เกิดผลร้ายขึ้นเท่านั้น ผู้กระทำจึงไม่มีเจตนาในทางอาญาเพราะขาดส่วนที่ประสงค์หรือเล็งเห็นผลแห่งความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำนั่นเอง เช่น นายแดงขับรถและประสงค์ให้ถึงที่หมายโดยเร็ว เมื่อเกิดความเสียหาย นายแดงจึงต้องรับผิดชอบเพราะประมาท คือ ไม่ควรขับรถเร็วอย่างนั้นแต่แรก ถือเป็น การกระทำที่ขาดความระมัดระวังที่บุคคลทั่วไปในภาวะและวิสัยเช่นนั้นควรมี ซึ่งมาตรฐานอันนำมานั้นพิจารณาจากผู้กระทำความคิดมีขณะกระทำความคิดจะเสนอรายละเอียดในลำดับต่อไป

แนวการพิจารณาความคิดของผู้กระทำความคิดขณะมีเมากับกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์⁹¹

ในประเทศคอมมอนลอว์ความคิดใดที่มีการรับผิดชอบในกรณีประมาท การวินิจฉัยความประมาทของผู้กระทำความคิดขณะมีเมาก็จะถูกตัดสินโดยใช้มาตรฐานทางภาวะวิสัย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความระมัดระวังในระดับที่วิญญูชนพึงมี ดังนั้นเมื่อการกระทำของผู้กระทำความคิดขณะมีเมายู่ภายใต้มาตรฐานดังกล่าวจึงไม่อาจอ้างได้ว่าเขาขาดความระมัดระวังเพราะความมีเม่าเป็นข้อแก้ตัวในความรับผิดชอบประมาท ด้วยเหตุผลที่ว่า การไม่ได้ คำนึงถึงความเสี่ยงของการกระทำของตนเองเพราะมีความมีเม่ามากแม้ว่าผู้กระทำความคิดขณะมีเม่าจะไม่ได้คำนึงถึงความเสี่ยงขณะกระทำความคิดนั้นเลยก็ตาม แต่เป็นหน้าที่ของเขาที่จะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงนั้นก่อนที่จะเสพยาจนมีเม่าและกระทำความคิด

⁹⁰ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์ , กฎหมายอาญาหลักและปัญหา , พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2528) , หน้า 89.

⁹¹ เรื่องเดิม , หน้า 90.

ในประเทศคอมมอนลอว์ความประมาทของผู้กระทำผิดแบ่งออกเป็น 2 ระดับ⁹²

1. ประมาทธรรมดา (Negligence) เป็นภาวะทางจิตใจซึ่งไม่มีความตั้งใจใด ๆ ทั้งสิ้น ที่จะให้เกิดผลจากการกระทำ และผู้กระทำไม่ได้เล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้นด้วย

2. ประมาทโดยรู้ตัว (Recklessness) หมายถึง ภาวะจิตใจของบุคคลซึ่งได้กระทำหรือละเว้นกระทำในเมื่อเขามีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องกระทำโดยเล็งเห็นผลที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการกระทำนั้น แต่ไม่ประสงค์ให้ผลนั้นเกิดขึ้นทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าเขาไม่ได้เอาใจใส่ว่าจะมีผลอันใดเกิดขึ้นหรือไม่อย่างไรก็ตามผู้กระทำไม่ประสงค์ให้บังเกิดผลนั้นขึ้น

ในทางตำรากฎหมายของประเทศคอมมอนลอว์ได้ให้ความหมายของประมาทโดยรู้ตัวไว้มากมาย เช่น “ ประมาทโดยรู้ตัว (Recklessness) เป็น ภาวะทางจิตใจอย่างหนึ่งที่ผู้กระทำไม่เพียงแต่ขาดความระมัดระวังเท่านั้น แต่ได้กระทำไปโดยเฉยเมยไม่นำพาคือเหตุการณที่จะเกิดขึ้น กล่าวคือ ได้กระทำโดยรู้สึกอยู่แล้วว่าเป็นการเสี่ยงที่จะเกิดภัยแต่ยังขึ้นทำลงไป ”⁹³

จากแนวความคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการกระทำที่เป็นประมาทโดยรู้ตัว จะมีสาระสำคัญอยู่ 2 ประการคือ⁹⁴

1. ผู้กระทำได้เล็งเห็นภัยที่อาจจะเกิดขึ้นได้ (Recklessness as know risk) การที่ผู้กระทำได้รู้ถึงภัยที่จะเกิดขึ้นเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งของประมาทโดยรู้ตัว โดยเขาได้รู้ว่าภัยที่อาจจะเกิดจากการกระทำของเขาหรือซึ่งพฤติการณ์นั้น ๆ อาจจะมีอยู่ แต่เขายังกระทำการนั้น ๆ โดยไม่เป็นการชอบด้วยเหตุผลที่เขาต้องการกระทำกร ทั้ง ๆ ที่เขาได้รู้ ถึงขนาดและลักษณะของภัยอันตรายซึ่งมีอยู่ในขณะนั้น

2. ผู้กระทำได้กระทำโดยยอมเสี่ยงที่จะกระทำการนั้น นอกจากผู้กระทำได้รู้ถึงภัยที่จะเกิดขึ้นดังได้กล่าวในข้อแรกแล้ว การกระทำที่จะเป็นประมาทโดยรู้ตัวยังต้องปรากฏด้วยว่าแม้ผู้กระทำได้เล็งเห็นอยู่แล้ว อาจจะมีภัยบังเกิดขึ้นจากการกระทำของตนแต่ก็ยังยอมเสี่ยงที่จะกระทำการนั้น

บางครั้งมีผู้เรียกลักษณะของสภาวะแห่งจิตเช่นนี้ว่า ประมาทโดยจงใจ (advertent negligence) คือจงใจทำแต่ไม่แน่ใจว่าจะเกิดผล บางทีก็เรียกว่าเป็น (willfull negligence)

⁹² นนทिया ทองสุก , ความเหมาะสมในการลงโทษจำคุกกรณีประมาททางอาญา , วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , ปี 2525 , หน้า 52.

⁹³ J . C Smith and Brian Hogan , Criminal Law , 5 ed . London : Butterworths 1983 p. 52 “ Reckless is the deliberate taking of an unjustifiable risk ”.

⁹⁴ นนทिया ทองสุก , ความเหมาะสมในการลงโทษจำคุกกรณีประมาททางอาญา , หน้า 55.

ซึ่งเรื่องนี้ศาลเคยวินิจฉัยไว้ในคดี R.V. Franklin คนงานคนหนึ่งได้ทิ้งท่อนไม้ลงมาที่ถนนซึ่งเขาควรจะรู้ว่ามีฝูงชนมาก แต่ไม่ได้ระมัดระวังมากกว่าตะโกนเตือนคนที่เดินถนนเท่านั้น เขาถูกลงโทษฐานฆ่าคนตายโดยประมาท ซึ่งการกระทำประมาทประเภทนี้ต้องถึงขนาดที่ถูกขุนเห็นว่าเพียงแต่ชดใช้ค่าเสียหายไม่เพียงพอ เพราะเป็นความไม่นำพาต่อความปลอดภัยของผู้อื่นอันควรต้องรับผิดชอบทางอาญา⁹⁵

ในส่วนประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสี่ บัญญัติว่า

“... การกระทำโดยประมาท ได้แก่ การกระทำความคิดมิใช่โดยเจตนาแต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจได้ใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ ”

ตามกฎหมายไทย ประมาท ตามมาตรา 59 วรรคสี่ รวมถึงประมาทธรรมดา และประมาทโดยรู้ตัว⁹⁶ ความรับผิดในกรณีประมาทของผู้กระทำความผิดขณะมีเมามา ตามประมวลอาญา มาตรา 59 วรรคสี่ วินิจฉัยความระมัดระวังของผู้กระทำ โดยสมมุติบุคคลขึ้นมาเปรียบเทียบดังที่ได้กล่าวมาโดยละเอียดแล้วในส่วนของ การใช้ความระมัดระวังของผู้กระทำ เรื่องที่จะต้องพิจารณาต่อมาคือ “ในภาวะเช่นนั้น” ในมาตรา 59 โดยทั่วไปหมายถึงขณะกระทำกรณนั้น ๆ แต่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดอยู่ในอาการมีเมมาคำว่า “ในภาวะเช่นนั้น” จะต้องหมายความรวมถึงระยะเวลา ก่อนหน้าที่เกิดเหตุ เช่นกรณีคนเมาขับรถยนต์คนตาย “ในภาวะเช่นนั้น” จะต้องหมายถึงในขณะที่รู้ตัวว่าเมาแล้วยังขับไปขับรดนั่นเอง เพราะเขากระทำกรณที่บุคคลอื่น ๆ ในภาวะเช่นเดียวกันไม่ควรเข้ากระทำ พิจารณาได้ว่าเพราะกรณีคนเมาขับรถยนต์ย่อมไม่สามารถบังคับการเคลื่อนที่ของรถได้ดีเท่าคนปกติ เมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นจะอ้างไม่ได้ว่าขับรดดีเท่าคนเมาจะขับได้แล้วเพราะเมื่อเมาแล้วก็ไม่ควรขับรด ความประมาทจึงเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อเข้าไปขับรดทั้งๆที่รู้ว่าเมาสุรา ความมีเมมาจึงไม่เป็นข้อแก้ตัวว่าไม่ได้กระทำความผิดโดยประมาท⁹⁷

เห็นได้ว่าหลักในการวินิจฉัยความรับผิดกรณีประมาทของผู้กระทำความผิดขณะมีเมมาโดยสมัครใจ ในกฎหมายไทยจะถูกตัดสินโดยใช้มาตรฐานทางภาวะวิสัย (objective standard) โดยเกี่ยวกับความระมัดระวังในระดับวิญญูชนที่จะต้อง มี ดังนั้นเมื่อ การกระทำของผู้กระทำความผิดขณะมีเมมาอยู่ภายใต้มาตรฐานดังกล่าวจึงไม่อาจอ้างได้ว่า เขาขาดความระมัดระวังเพราะความมี

⁹⁵ Smith and Hogan , Criminal Law , supra note p 319.

⁹⁶ เกียรติขจร วังนะสวรรค์ , คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 , หน้า 186.

⁹⁷ ปิยดิศ ศรีตลานนท์ , ความมีเมมากับความรับผิดทางอาญา , หน้า 68.

มาเป็นข้อแก้ตัวในความรับผิดชอบโดยประมาณด้วยเหตุผลที่ว่า การที่ไม่ได้คำนึงถึงความเสี่ยงของการกระทำของตนเองเพราะมีความมั่นใจมากเกินไป แม้ผู้กระทำความผิดขณะมีเมามาจะไม่ได้อำนาจถึงความเสี่ยงนั้นก่อนที่จะเสพยาจนมีเมามากก็ตาม แต่ก็เป็นที่ของเขาที่จะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงนั้นก่อนที่จะเสพยาจนมีเมามากแล้วกระทำความผิดนั้นเอง เห็นได้ว่าหลักในการวินิจฉัยความรับผิดชอบประมาณของผู้กระทำความผิดขณะมีเมามาโดยสมัครใจ ทั้งในกฎหมายชีวิตลอร์และประเทศไทยเห็นว่าความมั่นใจมากเกินไปเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นจากความรับผิดชอบโดยประมาณได้

ค. ความมั่นใจเป็นความผิดหูโทษ

ความผิดหูโทษนี้กฎหมายถือเอากำหนดโทษของความผิดเป็นเกณฑ์ กล่าวคือ ไม่ว่าจะ เป็นโทษตามประมวลกฎหมายอาญาหรือในพระราชบัญญัติอื่นๆ ก็ดี มาตรา 102 บัญญัติไว้ว่า “ ความผิดหูโทษ คือ ความผิดซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเช่นว่ามานี้ด้วยกัน ” ดังนั้นความผิดหูโทษ จึงหมายถึง การกระทำ ความผิดที่ไม่ร้ายแรงดังเช่น ความผิดต่อชีวิตร่างกายหรือความผิดทางเพศ ฯลฯ ลักษณะความผิดไม่รุนแรง กล่าวคือ

1. การกระทำความผิดหูโทษเป็นการกำหนดความรับผิดทางอาญาที่ไม่ต้องการเจตนา⁹⁸ ซึ่งมาตรา 104 บัญญัติว่า “ การกระทำความผิดหูโทษตามประมวลกฎหมายนี้แม้กระทำโดยไม่มีเจตนาก็เป็นความผิด เว้นแต่ตามบทบัญญัติความผิดนั้นจะมีความบัญญัติให้เห็นเป็นอย่างอื่น ”

จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงว่า ความผิดหูโทษตามประมวลกฎหมายอาญาแตกต่างกับความผิดอาญาโดยทั่วไปซึ่งบัญญัติไว้กลับกัน กล่าวคือ ความผิดอาญาทั่วไปนั้นว่าโดยหลักเกณฑ์แล้ว ผู้กระทำมีความผิดต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา แต่สำหรับความผิดหูโทษซึ่งเป็นความผิดเล็กน้อยนั้น แม้ผู้กระทำมิได้กระทำโดยเจตนาก็เป็นความผิด ทั้งนี้เว้นแต่บทบัญญัติความผิดหูโทษนั้นเองจะมีความบัญญัติให้เห็นว่าต้องมีเจตนาจึงเป็นความผิด” เช่น “ แกล้งบอกชื่อหรือที่อยู่

⁹⁸ จีรวุฒิ เตชะพันธ์, ความรับผิดทางอาญาที่ไม่ต้องการเจตนา, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525 หน้า 40.

⁹⁹ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญากฎ 1, หน้า 62.

¹⁰⁰ ดู ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 367.

อันเป็นเท็จ”¹⁰⁰ การแก้งบอกรเห็นได้ชัดว่าต้องกระทำโดยเจตนา หรือ “ผู้ใดใช้กำลังทำร้าย”¹⁰¹ คำว่าใช้กำลังย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนา¹⁰²

2. การพยายามกระทำผิดลหุโทษ ผู้กระทำความผิดไม่จำเป็นต้องรับโทษ¹⁰³ ที่เป็นดังนี้เพราะความผิดลหุโทษเป็นความผิดเล็กน้อย ประกอบกับความผิดลหุโทษส่วนมากไม่ต้องการเจตนาจึงเป็นความผิดที่มีการพยายามไม่ได้โดยตัวเอง กฎหมายต้องการผลสำเร็จของความผิดมากกว่า¹⁰⁴

3. การสนับสนุนการกระทำผิดลหุโทษ ผู้กระทำความผิดไม่จำเป็นต้องรับโทษ¹⁰⁵ เพราะโดยปกติผู้สนับสนุนในความผิดทั่วไปก็ได้รับโทษน้อยอยู่แล้วและน้อยกว่าการพยายามกระทำผิดทั่วไปเสียอีก เมื่อกฎหมายไม่เอาโทษกับการพยายามกระทำผิดลหุโทษจึงไม่เอาโทษการสนับสนุนในความผิดนี้ด้วยแต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า ความผิดลหุโทษเป็นความผิดที่ยอมความกันไม่ได้เลย¹⁰⁶

การกระทำผิดที่เป็นลหุโทษซึ่งเกิดจากความมึนเมาจากการเสพย์สุรา

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 378 ได้บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดเสพย์สุราหรือของเมาอย่างอื่นจนเป็นเหตุให้ตนเมาประพฤตินจนวุ่นวายหรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะหรือสาธารณสถาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

การเสพย์สุราหรือของเมาอย่างอื่น หมายความว่า การบริโภคเอาสุราหรือของเมาอย่างอื่นเข้าไปในร่างกายไม่ว่าจะบริโภคเข้าไปด้วยวิธีใด ๆ เช่น สูบ ดื่ม กิน หรือใช้เข็มฉีดยาเข้าไปใน

¹⁰¹ ดู ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 391.

¹⁰² ดู คำพิพากษาฎีกาที่ 119 / 2517.

¹⁰³ ดู ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 105.

¹⁰⁴ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, กฎหมายอาญาหลักและปัญหา, หน้า 353.

¹⁰⁵ ดู ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 106.

¹⁰⁶ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญามาตรา 1, หน้า 559.

ร่างกาย เป็นต้น¹⁰⁷ จนเป็นเหตุให้คนเมา แล้วประพฤตินุ่งวายหรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ใน ถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน

ประพฤตินุ่งวาย หมายถึง แสดงกริยาอาการ นุ่งวาย เอะอะ โวยวาย เป็นต้น
ครองสติไม่ได้ หมายถึง ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ซึ่งทราบได้จากกริยาที่บุคคลผู้นั้นแสดงออก

ถนนสาธารณะ มาตรานี้ไม่ใช่ “ทางสาธารณะ” ตามมาตรา 1 (2)¹⁰⁸ กฎหมาย ประสงค์จะจำกัดให้แคบกว่าทางสาธารณะ คือ ไม่กินความถึงทางน้ำ ส่วนทางบกก็จำกัดแคบ “ทางสาธารณะ” หมายความว่า ทางบกหรือทางน้ำสำหรับประชาชนใช้ในการจราจรและ ให้หมายความรวมถึงทางรถไฟและรถรางที่มีรถเดิน สำหรับประชาชนโดยสารด้วย

ส่วนสาธารณสถาน หมายถึง สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้¹⁰⁹ ตัวอย่างคดี ในความผิดตามมาตรานี้มีว่า จำเลยเสพสุราเมา แล้วประพฤตินุ่งวายขึ้นบน สถานีตำรวจและใช้ปืนยิงขึ้นโดยไร้เหตุ กระสุนปืนถูกกระฉกกรอบรูปแตก และถูกคานพื้นสถานี ตำรวจเสียหายเช่นนี้จำเลยมีความผิดมาตรา ๓๗๘ กระทงหนึ่ง และตามมาตรา ๓๕๘ อีกกระทงหนึ่ง¹¹⁰ ผู้เขียนมีความเห็นว่าการกระทำความผิดลหุโทษในบางฐาน

ตามตัวอย่างดังกล่าวเป็นเหตุให้มีโทษ และมิพพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยแก่สาธารณชน ซึ่งไม่อาจชดเชยหรือทดแทนได้ด้วย จำนวนในการปรับที่กำหนดไว้ในกรณีการกระทำความผิดลหุโทษ โดยที่จำนวนค่าปรับดังกล่าวได้บัญญัติไว้เป็นเวลานานแล้วและไม่มีการแก้ไขจึงเห็นสมควรเพิ่ม อัตราโทษ กรณีลหุโทษให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันและ บัญญัติให้มีโทษจำคุกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย

ง. ความมีนเมา กับ วิธี การเพื่อความปลอดภัย

วิธีการเพื่อความปลอดภัย คือ วิธีการที่นำมาใช้เพื่อให้สังคมปลอดภัยจากการกระทำของผู้ ที่มีสภาพเป็นอันตรายต่อสังคมซึ่งปรากฏในหลักกฎหมายไทยมาเป็นเวลาช้านานแล้วดังประกาศว่า

¹⁰⁷ สมศักดิ์ สิงห์พันธ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาเล่ม 4, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2516) หน้า 732.

¹⁰⁸ ดู ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา ๑ (๒).

¹⁰⁹ ดู ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา ๑ (๓).

¹¹⁰ ดู คำพิพากษาฎีกาที่ 1113/2516.

ด้วยคนเสพสุราในวันสงกรานต์ จ.ศ. 1219 เป็นต้น¹¹¹ ภายหลังจากประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาของไทย มีบทบัญญัติเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยตั้งแต่มาตราที่ 39 ถึงมาตราที่ 50 โดยแยกบทบัญญัติออกเป็นอีกส่วนหนึ่งจากเรื่องโทษเพื่อให้ศาลเลือกใช้ตามความเหมาะสม ความแตกต่างระหว่างโทษกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย สรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. วิธีการเพื่อความปลอดภัยไม่มีวัตถุประสงค์ในการป้องปราม และทดแทน การกระทำ ความผิดซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษอยู่แล้ว
 2. การกระทำที่จะถือว่าเป็นความผิดและถูกลงโทษได้จะต้องปรากฏว่ามีกฎหมายขณะ กระทำความคิดบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้¹¹² ทั้งนี้เพราะการลงโทษ มองย้อนไปในอดีตถึงเวลาที่ผู้กระทำความผิดลงมือกระทำการนั้นแต่วิธีการเพื่อความปลอด ภัยเป็นการมองไปในอนาคต คือเพิ่งถึงอันตรายที่จะเกิดจากบุคคลผู้กระทำความผิดในอนาคตจึง มุ่งถึงผลในภายหน้า คือตั้งแต่เมื่อศาลมีคำพิพากษาเป็นต้นไป¹¹³
 3. การลงโทษนั้นเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้อีก แต่วิธีการ เพื่อความปลอดภยนั้นเมื่อศาลพิพากษาให้บังคับใช้แล้วอาจจะมีการเพิกถอนหรืองดการใช้บังคับได้ ตามที่เห็นสมควร
 4. การลงโทษคำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำความผิดแต่วิธีการเพื่อความปลอดภัยใช้บังคับโดย คำนึงถึงลักษณะหรือสภาพของบุคคลหรือสิ่งของที่เรียกว่า “สภาพที่เป็นอันตราย”
- การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้กับผู้กระทำความผิดอาญา ในกรณีที่ผู้กระทำความผิด ได้กระทำความผิดอันมีสาเหตุมาจากการเสพสุราได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 49 ความว่า “ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกหรือพิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการลงโทษ บุคคลใด ถ้าศาลเห็นว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดเกี่ยวเนื่องด้วยการเสพสุราเป็นอาจิม หรือ การเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ศาลจะกำหนดให้คำพิพากษาว่าบุคคลนั้นต้องไม่เสพสุรา ยาเสพติดให้โทษอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสองอย่างภายในระยะเวลาไม่เกินสองปีก็ได้

¹¹¹ ดูรายละเอียดใน บทที่ 3 ประวัติศาสตร์กฎหมาย ก. คนเสพสุราในวันสงกรานต์ จ.ศ. 1219.

¹¹² ดู ประมวลกฎหมายอาญา , มาตรา 2.

¹¹³ จิตติ ดิงศภัทย์ , คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอนที่ 2 (กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิต , 2518) หน้า 1022.

ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวในวรรคแรก ไม่ปฏิบัติตามที่ศาลกำหนด ศาลจะสั่งให้คุมตัวไว้ในสถานพยาบาลเป็นเวลาไม่เกินสองปีก็ได้”

จากบทบัญญัติในมาตรา 49 แสดงว่า กรณีที่ศาลจะสั่งให้คุมตัวผู้เสพยาไว้ในสถานพยาบาลได้ต่อเมื่อ 1. มีการกระทำความผิดอันมีสาเหตุมาจากการเสพยา

2. ศาลมีคำพิพากษาลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษแล้ว ศาลอาจกำหนดในคำพิพากษาว่าผู้นั้นจะต้องไม่เสพยาในเวลาที่ศาลกำหนดเป็นเวลาไม่เกิน 2 ปีก็ได้ หากผู้ใดฝ่าฝืน ศาลอาจจะใช้วิธีตามมาตรา ศาลอาจส่งตัวไปคุมไว้ในสถานพยาบาลเป็นเวลาไม่เกิน 2 ปี ในกรณีมีข้อสังเกตว่าต้องเป็นกรณีที่ศาลลงโทษ รอการลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษ หากศาลยกฟ้องไม่ว่าด้วยสาเหตุใด ศาลจะใช้วิธีการตามมาตรา 49 ในกรณีเสพยาไม่ได้¹¹⁴

แม้ว่าวิธีการเพื่อความปลอดภัยจะมีแนวคิดและหลักการที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาบังคับใช้ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ในทางอาชญาวิทยา และเป็นหนทางป้องกันสังคมปราบปรามอาชญากรรมแต่ปรากฏว่าวิธีการเพื่อความปลอดภัยกลับเป็นสิ่งที่มิผู้กล่าวถึงน้อยมากจนนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านกล่าวว่าเป็นวิธีการที่ถูกล้ม¹¹⁵ ทั้งนี้เพราะโครงสร้างกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยปัจจุบัน องค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีได้รวมอยู่ภายใต้หน่วยงานเดียวกัน กลับแยกกันอยู่คนละส่วน กล่าวคือ ตำรวจ , ราชทัณฑ์ สังกัดกระทรวงมหาดไทย ศาล สังกัดกระทรวงยุติธรรม อัยการ สังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด โรงพยาบาล นิติจิตเวช สังกัดกระทรวงสาธารณสุข หากแต่ในทางปฏิบัติงานต้องมีการดำเนินการร่วมกัน¹¹⁶ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการประสานงานของหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสิทธิผลในการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้คุ้มครองสังคมตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายในลำดับต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹⁴ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์ , กฎหมายอาญาหลักและปัญหา , หน้า 337.

¹¹⁵ เสริมศักดิ์ เทพาคำ , วิธีการเพื่อความปลอดภัยที่ถูกล้ม , ดุลพาท เล่มที่ 8 ปีที่ 7 , หน้าที่ 947.

¹¹⁶ โทเมน ภัทรภิรมย์ , บทบาทอัยการในการคุ้มครองสังคม , การบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย , (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ พ. พิทยาการ, 2531) หน้า 87.

3.2.2.2 กฎหมายควบคุมอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ของผู้ขับขี่

โดยทั่วไปมีความเข้าใจกันว่า ความผิดอาญาส่วนใหญ่มีลักษณะที่มาจากศีลธรรมหรือเป็นความคิดในตัวเอง (Mala in se) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความผิดที่ร้ายแรง ได้แก่ การฆ่าคนตาย , ปล้นทรัพย์ , ซิงทรัพย์ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันมิใช่เช่นนั้นเสมอไปเสียแล้วเพราะคนที่เคร่งครัดในศีลธรรมก็อาจกระทำความผิดกฎหมายอาญาได้ เนื่องจากในปัจจุบันมีกฎหมายเทคนิคเกิดขึ้นมากจึงมีความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติขึ้น (Mala prohibita) ได้แก่ ความผิดต่อกฎหมายภาษีอากร , พระราชบัญญัติการพนัน , กฎหมายจราจร ¹¹⁷ ในส่วนของกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมอุบัติเหตุจากการคมนาคมทางบก หรือที่เรียกว่า กฎหมายจราจรนั้น ลักษณะความผิดตามกฎหมายอาญาที่เกิดขึ้นจากผู้ขับขี่รถอาจแยกพิจารณาได้ 2 ประการคือ ¹¹⁸ กรณีที่เป็นความคิดในตัวเอง (mala in se) ซึ่งได้แก่ ความผิดฐานต่าง ๆ ตามที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติ กับอีกประการหนึ่งคือความผิดเพราะมีกฎหมายห้าม (mala prohibita) ได้แก่ ความผิดตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พระราชบัญญัติขนส่งทางบก เป็นต้นสำหรับคดีความผิดที่เกิดจากการดื่มสุราหรือหรือของเมาอย่างอื่นของผู้ขับขี่จะมีพื้นฐานมาจากการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับรถซึ่งเป็นการผิด mala prohibita รัฐเท่านั้นที่ผู้เสียหายและถ้าการฝ่าฝืนดังกล่าวทำให้เกิดการบาดเจ็บสูญเสียชีวิตหรือทรัพย์สินต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด กรณีก็จะเป็นความผิดเกี่ยวกับชีวิตหรือร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็น mala in se และยังถือเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายจราจรด้วยการขับเคลื่อน Moving violation ดังนั้นรวมไปถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ขับขี่ที่ไม่คุ้มครองมีนเมาในขณะที่ขับรถ Rules of responsibility อีกด้วย

แนวความคิดของสังคมต่อผู้กระทำผิด กฎหมายจราจรแบ่งได้ออกเป็นหลายแนวทางด้วยกัน ดังนี้

ตามที่ศนะของนักสังคมสงเคราะห์ มองผู้ฝ่าฝืนกฎหมายจราจร ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบต่ออุบัติเหตุที่เกิดขึ้นนั้นว่าไม่ใช่ อาชญากร เนื่องจากไม่มีเจตนาที่ชักให้เกิดความผิดนั้นอย่างแท้จริง

¹¹⁷ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์ . กฎหมายอาญาหลักและปัญหา , หน้า 6.

¹¹⁸ ศราวุธ พันัสขาว . อาชญากรรมพื้นบ้าน : การฝ่าฝืนกฎหมายจราจร . หน้า 22.

ตามที่เสนอของนักอาชญาวิทยา พิจารณาความร้ายแรงของการกระทำและความชั่วร้ายของการกระทำเป็นสำคัญ¹¹⁹ จึงไม่ถือว่าการกระทำความคิดตามบทบัญญัติของกฎหมายจราจรเป็นอาชญากรรม

ตามที่เสนอของนักนิติศาสตร์ มองว่า พฤติกรรมของมนุษย์ที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายอาญาโดยไม่คำนึงถึงความร้ายแรงและความชั่วร้ายของผู้กระทำถือเป็นอาชญากรรม ดังนั้น การกระทำความคิดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายจราจรจึงเป็นอาชญากรรม และผู้กระทำผิดถือว่าเป็น อาชญากร

สาเหตุที่นักนิติศาสตร์ ถือว่า การกระทำความคิดตามกฎหมายจราจร ถือเป็นอาชญากรรม เพราะมีองค์ประกอบ คือ ได้มีการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งต้อง มีการดำเนินคดีจนถึงการลงโทษตามกฎหมาย ส่วนที่เสนอของประชาชนในสังคมนั้น มีแนวโน้มไปในทางเดียวกับนักอาชญาวิทยา มากกว่านักนิติศาสตร์ เพราะความคิดตามกฎหมายจราจรส่วนใหญ่ เป็นความคิดเล็กน้อยหรือที่เรียกว่าลหุโทษ ทั้งที่อัตราการเกิดการกระทำความคิดประเภทนี้ สูงมากกว่าการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สินอื่น ๆ รวมกันเสียอีก มีนักกฎหมายบางคนให้ความเห็นว่าการฝ่าฝืนกฎหมายจราจรนั้น ควรจัดเป็น อาชญากรรมพื้นบ้าน (Folk crime)¹²⁰ จากทัศนคติของสังคมดังกล่าว ทำให้แนวปฏิบัติไม่มีการบันทึกประวัติผู้กระทำความผิดจราจร เหมือนกับคดีอาญาทั่วไป อีกเป็นเหตุให้แนวการปฏิบัติของเจ้าพนักงานไม่เคร่งครัดเหมือนความคิดอาญาประเภทอื่น และนอกจากนี้ ในต่างประเทศได้มีการยอมรับแนวความคิดดังกล่าว ตัวอย่างเช่น ในรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับยานพาหนะ มิให้ถือว่าการกระทำความคิดเกี่ยวกับกฎหมายจราจรเป็นอาชญากรรม¹²¹

ปี พ.ศ. 2522 นับเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงและบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการจราจรที่ใหญ่ที่สุด ในประเทศไทยโดยมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 , พระราชบัญญัติ

¹¹⁹ สุวิทย์ นิ่มน้อย , กฎหมายอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2520) หน้า 9.

¹²⁰ สราวุธ พันัสขาว , การจราจร : ปัญหาและการแก้ไข , หน้า 5.

¹²¹ บุญยสิทธิ์ รอดชะพรหม , มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมอุบัติเหตุจราจรอันเกิดจากการดื่มสุราของผู้ขับขี่รถในประเทศไทย , วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2535 หน้า 47.

รธนศ พ.ศ. 2522 โดยกฎหมายต่าง ๆ ดังกล่าวได้ใช้เป็นหลักในการควบคุมกิจการด้านการจรรยา
ในประเทศมาจนถึงปัจจุบัน

ก. พระราชบัญญัติจรรยาทางบก พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติจรรยาทางบกเป็นกฎหมายหลักที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ควบคุมอุบัตินัยอันเนื่อง
มาจากการดื่มสุราของผู้ขับขี่ยานยนต์ ไว้ใน พระราชบัญญัติจรรยาทางบก พ.ศ. 2522 โดยห้ามมิให้
ผู้ใดขับรถขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น¹²² โดยให้อำนาจพนักงานจราจรใช้อนุญาตในการตรวจ
สอบเมื่อมีพฤติการณ์ที่น่าสงสัยว่าผู้ขับขี่เมาสุราหรือไม่¹²³ ซึ่งมาตรการทางกฎหมายในลักษณะนี้
นับเป็นการป้องกันเบื้องต้นมิให้เกิดอันตรายขึ้น โดยถือความเมาเป็นความผิดตั้งแต่เริ่มต้น (*inchoate crime*)¹²⁴ โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายจรรยาทางบก พ.ศ. 2522^{*} ที่เกี่ยวข้องกับผู้ขับขี่
ที่เสพสุรา มีดังต่อไปนี้

จากหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติจรรยาทางบก พ.ศ. 2522 สรุปได้ว่า

1. ห้ามมิให้ผู้ขับขี่รถ ความหมายของผู้ขับขี่รถ ตามพระราชบัญญัติจรรยาทางบก พ.ศ.
2522 มาตรา 4 (28) หมายความว่า ผู้ขับขี่รถ ผู้ประจำเครื่องอุปกรณ์การขนส่งตามกฎหมายว่าด้วย
การขนส่ง ผู้ลากเข้ายานพาหนะ สำหรับรถนั้น ตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 4 (15) หมายความว่า
ยานพาหนะทางบกทุกชนิด เว้นแต่รถไฟและรถราง

2. ในขณะเมาสุรา หรือของเมาอย่างอื่น

ลักษณะทั่วไปของ “สุรา” ตามความหมายในพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493

หมายความรวมถึง วัตถุทั้งหลายที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งไม่สามารถดื่มกินได้ แต่เมื่อผสมกับ
น้ำหรือของเหลวอย่างอื่นแล้ว สามารถดื่มกินได้เช่นเดียน้ำสุรา ต้องถือเป็นสุราทั้งสิ้น¹²⁵

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹²² ดู พระราชบัญญัติจรรยาทางบก พ.ศ. 2522 , มาตรา 42 วรรค 3.

¹²³ ดู พระราชบัญญัติ จรรยาทางบก พ.ศ. 2522 , มาตรา 142 วรรค 2.

¹²⁴ แสวง บุญเฉลิมวิภาส . *รหัสสาร* ปีที่ 4 ฉบับที่ 13 ตุลาคม 2538 วารสารกฎหมายของ
สมาคมนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์ , หน้า 33.

* แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติจรรยาทางบก (ฉบับที่ 4) ลงวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ.
2535).

¹²⁵ ดู พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 , มาตรา 4.

หาก ผู้ขับขีรถในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น ผ่าฝืนคำสั่งเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ ที่ให้ทดสอบว่าเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหรือไม่ มิโทษปรับครั้งละไม่เกินหนึ่งพันบาท ¹²⁶

3. โดยเจตนา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญา ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา ซึ่งได้แก่การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และขณะเดียวกันผู้กระทำต้องประสงค์ต่อผลหรือยอมถึงเห็นผลนั้น ¹²⁷ การกระทำความผิดนี้ ผู้กระทำต้องสมัครใจดื่มสุราหรือของเมาอย่างอื่นเองโดยรู้อยู่แล้วว่าจะทำให้ตนเองเมา ซึ่งผู้ดื่มทราบ หรือน่าจะทราบ ว่าดื่มเข้าไปแล้วอาจมีเมา ส่วนเมาหรือไม่มาเป็นผลมาจากการดื่ม ไม่จำเป็นต้องประสงค์ต่อผลหรืออาจถึงเห็นผล ¹²⁸

ความรับผิดชอบทางอาญาจะครบองค์ประกอบความผิด ต่อเมื่อ ผู้ขับขีเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นแล้ว นำรถหรือยานพาหนะ เคลื่อนที่จากจุดเดิมที่จอดอยู่แม้เพียงเล็กน้อย โดยเจตนา เนื่องจากกฎหมายจราจรเกี่ยวกับการขับเคลื่อนยานพาหนะ สำหรับมาตรการลงโทษทางอาญา นั้น มีโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ตลอดจนริรถอนสิทธิในการใช้รถ ที่นำมาใช้ลงโทษผู้ขับขีที่ขับขีรถในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2535 ดังนี้คือ

1. โทษปรับและจำคุก ¹²⁹ ผู้ใดฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 43 (2) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งถือได้ว่าเป็นบทลงโทษหลัก

2. โทษยึดใบอนุญาตขับขี ¹³⁰ ในกรณีที่ผู้ขับขีผู้ใด ได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ผู้บังคับการตำรวจภูธร ผู้บังคับการตำรวจจราจร ผู้บังคับการ

¹²⁶ ดู พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 , มาตรา 4.

¹²⁷ ดู ประมวลกฎหมายอาญา , มาตรา 59.

¹²⁸ พิพัฒน์ จักรางกูร , “ ถ้อยคำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 3 ลงโทษ ” สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์ , 2526) หน้า 32 .

¹²⁹ ดู พระราชบัญญัติจราจรทางบก , มาตรา 160.

¹³⁰ ดู พระราชบัญญัติจราจรทางบก , มาตรา 161.

ตำรวจทางหลวง หรือผู้ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว มีอำนาจสั่งยึดใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดครั้งละไม่เกิน 60 วัน โดยอาจบันทึกการยึดใบอนุญาตขับขี่ และคะแนน ไว้ด้านหลังของใบขับขี่ที่ถูกยึด และดำเนินการอบรม ทดสอบผู้ขับขี่ที่กระทำผิดซ้ำ ตั้งแต่ สองครั้งภายในหนึ่งปี รวมทั้งสั่งพักการใช้ใบอนุญาตใบขับขี่ ที่เสียคะแนนมากของผู้ขับขี่ นั้น มีกำหนดครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน การดำเนินการบันทึกคะแนน อบรมทดสอบผู้กระทำความผิด และการพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ ให้เป็นไปตามที่อธิบดีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ผู้ขับขี่ที่ถูกลงโทษดังกล่าวมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งต่อ อธิบดีกรมตำรวจได้ภายใน สิบวันนับแต่ถูกสั่งยึด หรือสั่งพักการใช้ใบอนุญาตใบขับขี่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นบทลงโทษรองลงมา จากมาตรา 160 วรรคสาม ข้างต้น

3. การพักใช้หรือเพิกถอน¹³¹ ในคดีที่ผู้ขับขี่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุด ว่าได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นเกี่ยวกับรถนั้น ๆ ถ้าความปรากฏแก่ศาลว่าหากให้ผู้ขับขี่ขับรถต่อไปอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นศาลอาจมีคำสั่งพักการใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ของผู้ขับขี่ได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นบทลงโทษรองมาเช่นกัน

ข. พระราชบัญญัติขนส่งทางบก พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมระบบการคมนาคมทางบกในลักษณะเดียวกับพระราชบัญญัติจราจรทางบก หากแต่ต่างกันตรงที่บุคคลที่กฎหมายประสงค์จะบังคับใช้ คือ ผู้ขับขี่รถยนต์ยานพาหนะอันมีความเกี่ยวข้องกับสาธารณะเช่น คนขับรถขนส่งทั้งประจำและไม่ประจำทาง เป็นต้น

มาตรา 96¹³² ผู้ขอรับใบอนุญาต ปฏิบัติหน้าที่ เป็นผู้ประจำรถ ในประเภท การขนส่งประจำทาง การขนส่งไม่ประจำทาง หรือการขนส่งโดยรถขนาดเล็ก ต้องมีคุณสมบัติและสภาพดังต่อไปนี้ (6) ไม่เป็นผู้ติดสุราหรือยาเสพติดให้โทษ

มาตรา 102¹³³ ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้ได้รับใบอนุญาต ปฏิบัติหน้าที่เป็น ผู้ประจำรถต้อง(3) ไม่เสพสุราหรือเมาสุรา หรือของเมาอย่างอื่น

¹³¹ ดู พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 , มาตรา 163 .

¹³² ดู พระราชบัญญัติขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 , มาตรา 96.

¹³³ ดู พระราชบัญญัติขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 , มาตรา 102.

มาตรา 108 เมื่อปรากฏว่าผู้ได้รับใบอนุญาต ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถ ผู้ใดขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 96 หรือบกพร่องไปในภายหลังเมื่อได้รับใบอนุญาตแล้วให้นายทะเบียนสั่งเพิกถอนใบอนุญาตนั้นเสีย

มาตรา 109 ถ้าผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติทั้งหลายในหมวดนี้ (ผู้ประจำรถ) ให้ผู้ตรวจการนั้นมีอำนาจยึดใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถของผู้นั้น และสั่งเป็นหนังสือให้ผู้นั้นไปรายงานตนต่อนายทะเบียนภายใน ทะเบียน ภายใน 72 ชั่วโมง คำสั่งนั้นให้ถือว่าเป็นใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถชั่วคราว ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวนั้น

ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน หรือสั่งเพิกถอนใบอนุญาตนั้นเสียได้

มาตรา 127 ผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 102 (3) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาทถ้วน แต่ถ้าผู้นั้นเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ขับรถ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522

1. ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ ผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่ เป็นผู้ประจำรถต้อง
2. ไม่เสพสุราหรือของเมาอย่างอื่น
3. โดยเจตนา

1. ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ ผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่ เป็นผู้ประจำรถซึ่งตามความหมายในพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ ผู้ขับรถ ผู้เก็บค่าโดยสาร นายตรวจ และ ผู้บริการตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถ ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน ใบอนุญาตสำหรับผู้ประจำรถมี ๔ ประเภท คือ ใบอนุญาตเป็นผู้ขับรถ , ใบอนุญาตเป็นผู้เก็บค่าโดยสาร , ใบอนุญาตเป็นนายตรวจ , และใบอนุญาตเป็นผู้บริการ ส่วนความหมายของคำว่า ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ นั้นไม่มีคำนิยามไว้ ซึ่งมีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า เจตนารมณ์ของกฎหมาย แสดงให้เห็นว่า หมายถึง ช่วงเวลาที่ผู้ประจำรถดังกล่าว อยู่ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ จะเห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่เป็นผลัดหรือเข้าเวร ตามช่วงเวลา ก็ตาม ไม่ว่าปฏิบัติหน้าที่บนรถ หรืออยู่ระหว่างพักรอขับเคลื่อนรถตามเวลาที่สถานี เริ่มต้น หรือสถานีปลายทาง

2. ไม่เสพสุราหรือของเมาอย่างอื่น ตามพระราชบัญญัตินี้เจตนารมณ์ของกฎหมายเคร่งครัด และเข้มงวดมาก โดยในขณะที่ปฏิบัติห้ามมิให้ ผู้ประจำรดดังกล่าว เสพสุราหรือของมีเมาอย่างอื่น

3. โดยเจตนา การเสพสุราหรือเมาสุรา หรือของเมาอย่างอื่นนั้น ต้องกระทำโดยรู้สำนึก ในการเสพ ตามประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 59¹³⁴

ซึ่งใช้มาตรฐานเดียวกับที่ใช้ในพระราชบัญญัติจราจรทางบก ดังที่จะได้กล่าวโดยละเอียด ในขั้นต้นต่อไป แต่เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้เคร่งครัดกว่า โดยขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ห้ามเด็ดขาดไม่ให้เสพสุราหรือของเมาอย่างอื่น หรือแม้ว่าก่อนปฏิบัติหน้าที่จะเสพสุราหรือของเมาอย่างอื่นได้ ถ้าขณะปฏิบัติหน้าที่ไม่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นก็ไม่มีความคิด บทลงโทษตามประมวลกฎหมายนี้ เป็นโทษปรับซึ่งเป็นบทบัญญัติรอง , โทษริรอนการไช้รด และโทษจำคุกตามลำดับ นอกจากนี้ยังนำเอาบทบัญญัติแห่งกฎหมายจราจรทางบกมาใช้โดยอนุโลม ดังนี้ คือ

1. ระวังโทษปรับ¹³⁵ ผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา 102 (3) ต้องระวังโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท แต่ถ้าผู้นั้นเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ขับรถ ต้องระวังโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ดังนั้น เห็นได้ว่า ถ้าผู้ประจำรถ เช่น ผู้เก็บค่าโดยสาร นายตรวจ หรือผู้บริการ เสพหรือเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ ต้องโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท แต่ถ้าเป็นผู้ขับรถ ต้องโทษไม่ปรับเกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งเป็นโทษสูงกว่า ไม่มีโทษจำคุก

2. การยึดใบอนุญาตและการเพิกถอนใบอนุญาต¹³⁶ ถ้าผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถ ผู้ใดฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตาม บทบัญญัติทั้งหลายในหมวดนี้ให้ผู้ตรวจการมีอำนาจยึดใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่ นั้นโดยสั่งเป็นหนังสือให้ผู้นั้น ไปรายงานตนต่อนายทะเบียนภายในเจ็ดสิบสองชั่วโมง คำสั่งนั้น ให้ถือว่าเป็นใบอนุญาตปฏิบัติงานหน้าที่เป็นผู้ประจำรถชั่วคราว ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวนั้น ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตนั้น ได้ไม่เกิน หนึ่งร้อยแปดสิบวัน หรือจะสั่งให้เพิกถอนใบอนุญาตนั้นเสียก็ได้ และ ผู้ประจำรถซึ่งถูกสั่งให้พักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์ ต่อรัฐมนตรีกระทรวงว่าการกระทรวงคมนาคม ภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้มีคำสั่ง

¹³⁴ ดู ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59.

¹³⁵ ดู พระราชบัญญัติการขนส่ง พ.ศ. 2522 , มาตรา 127 ทวิ .

¹³⁶ ดู พระราชบัญญัติการขนส่ง พ.ศ. 2522 , มาตรา 109 , 110.

3. โทษจำคุก¹³⁷ ให้นำบทบัญญัติทั้งหลายในกฎหมาย ว่าด้วยการจรรยาทางบก ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ขับรถ ผู้เก็บค่าโดยสารและนายตรวจมาใช้บังคับโดยอนุโลม ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า หากผู้ขับขี่รถเมสสุราหรือของเมาอย่างอื่นในขณะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถ นอกจากจะต้องรับโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตามพระราชบัญญัตินี้ แล้ว ถ้าขับรถโดยนำรถเคลื่อนที่จากสถานีต้นทาง หรือปลายทางก็ถือได้ เป็นความผิดกรณีขับรถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น ตามพระราชบัญญัติจรรยาทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 (2) และมาตรา 160 วรรคสาม ซึ่งเป็นบทลงโทษหลัก โดยต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับตั้งแต่สองพันบาท ถึงหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับด้วยเช่นกัน อันเป็นการกระทำความผิดเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ใช้กฎหมายที่มีบทลงโทษหนักที่สุดลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90

4. กรณีการฝ่าฝืนขับขี่ยานพาหนะที่ใช้ใบขับขี่¹³⁸ ผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถผู้ใดปฏิบัติหน้าที่ ในระหว่างที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา 109 หรือปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างถูกยึดใบอนุญาตขับรถตามกฎหมายว่าด้วยจรรยาทางบก ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือนสองปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท แต่ถ้าผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ผู้ขับรถต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท ซึ่งจะเห็นได้ว่า หากผู้ประจำรถ ฝ่าฝืนการปฏิบัติหน้าที่ ในระหว่างถูกพักใช้หรือถูกเพิกถอน ตลอดจนถูกยึดใบอนุญาตแล้ว มีโทษสูงมากอันเป็นการแสดงให้เห็นว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะป้องกัน ไม่ให้ผู้ขับรถฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายจรรยาทางบกกล่าว

ค. พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522

มาตรา 47 (3) ผู้ขอใบอนุญาตใบขับขี่ต้องไม่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษหรือถูกพนักงานเปรียบเทียบตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป สำหรับความผิดเกี่ยวกับการขับรถอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ เว้นแต่จะพ้นโทษไม่น้อยกว่าหกเดือนแล้ว

¹³⁷ ดู พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 , มาตรา 111

¹³⁸ ดู ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90

ข้อ ข. ในขณะเมาสุรา หรือของเมาอย่างอื่น

มาตรา 49 ผู้ขอใบอนุญาตขับขี่ต้อง

1. ไม่เป็นผู้ติดสุรา ขาม้าและ ยาเสพติดให้โทษ

ระเบียบกรมการขนส่งทางบก “ ว่าด้วย การดำเนินการเกี่ยวกับใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ พ.ศ. 2531 อาศัยตามพระราชบัญญัติรถยนต์ มาตรา 55 วรรคสอง

หมวด 2 การออกใบอนุญาตขับรถ

หมวด 2 (3) การออกใบอนุญาตขับรถสาธารณะ

(5) ระหว่างประเทศสำหรับรถยนต์ส่วนบุคคล หรือรถจักรยานยนต์

(ง) ใบรับรองแพทย์แสดงว่า ผู้ขอ และไม่เป็นผู้ติดสุรายาเมา หรือยาเสพติดให้โทษ ซึ่งสังเกตตามพระราชบัญญัติ รถยนต์ ได้กำหนด การขอใบอนุญาต ขับรถสาธารณะระหว่างประเทศ จะระบุว่าไม่เป็นผู้ติดสุรายาเมา แต่รถส่วนบุคคลตลอดชีพและรถอื่นจะระบุแต่เพียงไม่มีโรคประจำตัว

มาตรา 57 ทวิ ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้ใดขับรถขณะเมาสุรา หรือของเมาอย่างอื่น หรือเสพยาเสพติดให้โทษว่าด้วยกฎหมายยาเสพติดให้โทษหรือเสพวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ให้เจ้าพนักงานซึ่งอธิบดีแต่งตั้ง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นเข้ารับการตรวจหรือทดสอบว่าเมาสุราหรือไม่

วิธีการตรวจสอบ ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกรมการขนส่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 66 ทวิ ผู้ใดขับรถในขณะเมาสุรา หรือของเมาอย่างอื่นหรือเสพยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 66 ตร ผู้ขับรถผู้ใดฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานซึ่งอธิบดีแต่งตั้ง พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ตามมาตรา 57 ทวิ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

สรุป พระราชบัญญัติรถยนต์ กำหนดไว้สองลักษณะคือ การออกใบขับขี่ การขับรถ จะต้องไม่เป็นผู้ติดสุรา หรือขับรถในขณะเมาสุราโดยกำหนดโทษไว้เพียงโทษปรับเท่านั้น

ความสัมพันธ์ระหว่าง พระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ในความรับผิดชอบทางอาญาอันเกิดจากผู้ขับขี่เมาสุรา

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ และ พระราชบัญญัติขนส่งทางบก และ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ที่นำเสนอมาแล้วข้างต้น พิจารณาได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างพระราชบัญญัติทั้ง 3 ฉบับ ได้แก่ ความผิดอันเกิดจากการขับขี่ในขณะที่ผู้ขับขี่เมาสุรา

คำว่า “เมาสุรา” ไม่มีคำนิยามไว้ในกฎหมายเป็นพิเศษ และแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ศาลวินิจฉัยว่า เมาสุรา นั้น มีแต่ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ซึ่งข้อเท็จจริงในคำพิพากษาของศาลกล่าวแต่เพียงว่า จำเลยเมาสุรา ไม่มีแนวคำวินิจฉัยว่าอย่างไรจึงถือว่าเมาสุรา ศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ มีความเห็นว่า เมื่อไม่พบแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา ในคำว่า “เมาสุรา” ศาลน่าจะพิจารณาจาก วินิจฉัยโดยอาศัยความรู้สึกนึกคิดของคนธรรมดา จากอาการที่บุคคลแสดงออกมา ซึ่งคนทั่วไปพอจะทราบจากการเห็นคนเมาได้เสมอ¹³⁹ ในอดีต เมื่อตรวจพบว่าผู้ขับขี่รถเมาสุรา เกิดอุบัติเหตุรถชนกัน หรือรถชนก็ตาม มักจะเกิดปัญหาโต้แย้งระหว่างฝ่ายผู้เสียหายกับผู้ต้องหา เพราะผู้ต้องหาเกือบทุกรายไม่มีทางยอมรับว่าตนเองเมาสุรา จนกว่าจะพิสูจน์ให้เห็นชัดเจน จึงเห็นควรต้องให้มีการกำหนดให้แน่ชัดในเรื่องของความเมา ซึ่งเป็นทางที่ดีที่สุดและปฏิบัติกันทั่วไปในต่างประเทศ โดยจะใช้วิธีระบุค่าสูงสุดของแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับขี่ที่ยอมให้มีได้ในขณะที่ทำการขับขี่ แทนที่จะใช้คำว่า “เมาสุรา”

การทดสอบผู้ขับขี่ ตามพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ มีหลักเกณฑ์ดังนี้
“ ข้อ 1 การทดสอบผู้ขับขี่ว่าเมาสุราหรือไม่ให้ตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับขี่โดยใช้วิธีการตามลำดับดังนี้

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹³⁹ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ , นิติเวชศาสตร์ , พิมพ์ครั้งที่ 3 , (รุ่งศิลป์การพิมพ์ : กรุงเทพมหานคร , 2526) หน้า 276.

ข้อ 1 ตรวจวัดลมหายใจ ด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจหรือทดสอบ ให้ใช้เครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดโดยวิธีเป่าลมหายใจ (Breath Analyzer Test) และอ่านค่าของแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์

2. วิธีการตรวจหรือทดสอบ ให้ปฏิบัติวิธีการตรวจสอบของเครื่องแต่ละชนิด

(2) ตรวจวัดจากปัสสาวะ

(3) ตรวจวัดจากเลือด

การตรวจวัดตาม (2) หรือ (3) ให้ใช้ในกรณีที่ไม่สามารถทดสอบได้ตาม (1) ได้เท่านั้น

ข้อ 2 กรณีที่ต้องทดสอบโดยวิธีตรวจวัดจากเลือดตามข้อ 1 (3) ให้ส่งตัวผู้ขับขี่ ไปยังโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด และทำการเจาะเลือดภายใต้การจำกัดดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเวชกรรม

ข้อ 3 ถ้ามีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเมาสุรา

(1) กรณีตรวจวัดจากเลือดเกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์

(2) กรณีตรวจวัดจากลมหายใจ หรือปัสสาวะ ให้เทียบปริมาณแอลกอฮอล์โดยใช้ปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นเกณฑ์มาตรฐานดังนี้

(ก) กรณีตรวจวัดจากลมหายใจ ให้ค่าสัมประสิทธิ์ในการแปลงค่าเท่ากับ 2,000

(ข) กรณีตรวจวัดจากปัสสาวะ ให้ใช้ค่าสัมประสิทธิ์ในการแปลงค่าเท่ากับเศษ 1

ส่วน 1.3

ได้ประกาศไว้ตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2537

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงค่าสัมประสิทธิ์ในการแปลงค่าระหว่างความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ในเลือดต่อลมหายใจ และหน่วยของแอลกอฮอล์ของประเทศต่าง ๆ ¹⁴⁰

Country	BAC Units	Blood : Breath Ratio
France	Promille	2,000 : 1
Austria , Norway	Promille w/w	2,000 : 1
U.S.A.	Percent	2,000 : 1
Thailand	mg%	2,000 : 1
Germany, Czech Rep., Hungary, Sweden	Promille w/w	2,100 : 1
Spain	Promille	2,100 : 1
Australia	Percent	2,100 : 1
United Kingdom, Turkey, New Zealand, malaysia	mg%	2,300 : 1
Singapore, Zimbabwe, tanzania	mg%	2,300 : 1
Belgium, Holland, Portugal	Promille	2,300 : 1
Rep. of South Africa	Percent	2,300 : 1

การตรวจแอลกอฮอล์ในร่างกาย ทำได้ 4 วิธี คือ ¹⁴¹

1. ตรวจเลือด
2. ตรวจปัสสาวะ
3. ตรวจน้ำลาย
4. ตรวจลมหายใจ

¹⁴⁰ จักรพรรม ชรรณศักดิ์, การตรวจแอลกอฮอล์ในร่างกาย , พิมพ์ครั้งที่ 1 กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ 2539 , หน้า 7.

¹⁴¹ รายงานคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุยานยนต์ พิมพ์ครั้งที่ 1 กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ 2539 หน้า 43.

การตรวจวิธีที่ 1 เป็นการตรวจที่ต้องใช้แพทย์ หรือพยาบาลในการเจาะเลือด และนำตัวอย่างไปตรวจในห้องปฏิบัติการ ใช้เวลานาน ผู้ตรวจสอบต้องเจ็บ ผู้ตรวจวิเคราะห์ต้องมีความชำนาญเฉพาะทาง หากแต่ผลที่ได้มีความถูกต้องสูง

การตรวจวิธีที่ 2 เป็นการตรวจที่ต้องนำตัวอย่างไปตรวจในห้องปฏิบัติการ ใช้เวลานาน ผู้ตรวจวิเคราะห์ต้องมีความชำนาญเฉพาะทาง ผลที่ได้มีความถูกต้อง

การตรวจวิธีที่ 3 เป็นการตรวจ ณ จุดตรวจได้ มีข้อเสีย คือ ในกรณีที่เพิ่งดื่มเหล้ามา จะมีแอลกอฮอล์ในน้ำลายมาก ทำให้เกิดผลคาดเคลื่อน วิธีนี้เหมาะสำหรับในการตรวจสอบเบื้องต้นว่ามี การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือไม่

การตรวจวิธีที่ 4 เป็นการตรวจ ณ จุดตรวจได้ ได้ผลเร็ว ตัดปัญหาเรื่องการเปลี่ยนแปลงระดับแอลกอฮอล์ในเลือด ซึ่งอาจมีได้หากเวลาเกิดอุบัติเหตุกับเวลาเจาะเลือดห่างกันมาก ผู้ตรวจสอบไม่จำเป็นต้องมีความชำนาญเฉพาะทาง (ฝึกหัดกันได้) ผลที่ได้ใกล้เคียงกับการตรวจวิธีแรก และเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ

การตรวจระดับแอลกอฮอล์ในเลือดนั้น ในกฎกระทรวงฉบับที่ 16 พ.ศ.2537 ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 ข้อ 1 (1) ได้กำหนดให้ใช้การตรวจแอลกอฮอล์จากลมหายใจเท่านั้น แต่ถ้าไม่สามารถทดสอบจากลมหายใจได้ จึงจะทดสอบจากเลือดและจากปัสสาวะตามลำดับ

หลักการของเครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดโดยวิธีการเป่าลมหายใจ ¹⁴²

หลักการของเครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดโดยวิธีการเป่าลมหายใจ คือให้ผู้ถูกตรวจเป่าลมหายใจเข้าเครื่องซึ่งมีการตรวจจับ (Detector) แอลกอฮอล์อยู่ ตัวตรวจจับเมื่อได้รับแอลกอฮอล์จากลมหายใจ ก็จะมีการแปรสภาพซึ่งอาจจะมองเห็นได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงสีของสารเคมี หรือวัดได้จากพลังงาน เช่น กระแสไฟฟ้า ความต่างศักย์ การเปลี่ยนแปลงสภาพนี้จะถูกคัดแปลงให้รายงานออกมาที่หน้าปัทม์ของเครื่องในรูปของค่าระดับแอลกอฮอล์ในเลือด (Blood Alcohol Concentration : BAC) ทั้งนี้ โดยอาศัยการคำนวณจากค่าความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์ในการแปลงค่าระหว่างความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ในเลือดต่อลมหายใจ

¹⁴² จักรธรรม ชรรณศักดิ์, การตรวจแอลกอฮอล์ในร่างกาย, พิมพ์ครั้งที่ 1 กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข 2539, หน้า 8.

ตัวตรวจจับ (Detector) แบบต่าง ๆ

ตัวตรวจจับแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในการตรวจวัดแอลกอฮอล์จากลมหายใจมีด้วยกัน 4 แบบ คือ

1. แบบ Colorimeter ใช้หลักการเปลี่ยนสีของ Potassium Dichromate จากสีเหลือง ถ้าได้รับไอของแอลกอฮอล์จะเปลี่ยนเป็นสีเขียว
2. แบบ Semiconductor ใช้หลักการไอของแอลกอฮอล์ไปจับ semiconductor ทำให้ความต้านทานของ semiconductor เปลี่ยนแปลง
3. แบบ Fuel cell เป็นแบบเซลล์ไฟฟ้าเคมี (Electrochemical Fuel Cell) โดยแผ่น cell จะถูกเคลือบด้วยทองคำและแพลทินัม เมื่อไอของแอลกอฮอล์ถูกดูดซับโดย cell จะทำให้เกิดปฏิกิริยา กลายเป็นกรดอะเซติก และทำให้เกิดศักย์ไฟฟ้าซึ่งเป็นสัดส่วนโดยตรงกับปริมาณแอลกอฮอล์
4. แบบ Infrared Absorption อาศัยหลักการที่แสง Infrared จะถูกดูดซับมากขึ้นตามความเข้มข้นของไอของแอลกอฮอล์

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้เครื่องตรวจวัดแอลกอฮอล์ในลมหายใจในประเทศ¹⁴³

ประเทศไทยขณะนี้มิได้มีผู้นำเข้าเครื่องวัดระดับแอลกอฮอล์โดยวิธีเป่าลมหายใจมาจำหน่าย ประมาณ 4 บริษัท และมี 4 ยี่ห้อ พบว่า 3 ยี่ห้อจะเป็นแบบที่ใช้ fuel cell เป็นตัวตรวจจับ (Detector) ส่วนอีก 1 ยี่ห้อ เป็นเครื่องที่ใช้ semiconductor เป็นตัวตรวจจับ (detector)

ปัญหาเกี่ยวข้องกับ การใช้สัมประสิทธิ์การแปลงความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ในเลือดต่อลมหายใจกับเครื่องวัดที่อัตราส่วนไม่ถูกต้อง เนื่องจากประเทศไทย เพิ่งจะมีการประกาศกำหนดสัมประสิทธิ์ในการแปลงค่าความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ในเลือดต่อลมหายใจเป็น 2,000 : 1 เมื่อประมาณเดือนพฤศจิกายน 2537 ซึ่งทำให้ผู้นำเข้าเครื่องวัดที่นำเข้ามาจำหน่ายนี้ ไม่ทราบสัมประสิทธิ์อัตราส่วนที่แน่นอน เครื่องส่วนมากจะตั้งไว้จากโรงงานเป็น 2,100:1 หรือ 2,300:1 (ดูได้จากหนังสือคู่มือการใช้เครื่อง หรือใบรับรองการสอบเทียบมาตรฐาน (calibrate certificate) ที่มีมากับเครื่อง) . ซึ่งจะทำให้ค่าที่วัดได้สูงกว่าปกติ 5% และ 13% ตามลำดับ ซึ่งผู้นำเข้ามาแล้วควรต้องดำเนินการแก้ไข

¹⁴³ เรื่องเดิม หน้า 11.

ปัจจุบันกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์เป็นหน่วยงานกลางที่มีหน้าที่

1. รับผิดชอบการสอบเทียบมาตรฐาน (Calibration) เครื่องวัด
2. ตรวจสอบยืนยันผลและความถูกต้องของการตรวจ ตามประกาศกรมการขนส่งทางบก “เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจ หรือทดสอบ สารอันเกิดจากการเสพยาหรือวัดอุณหภูมิต่อจิตและประสาท และกำหนดเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตรวจหรือทดสอบหรือสั่งให้ผู้ได้รับใบอนุญาต ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ รับการตรวจหรือทดสอบว่ามีสารนั้นอยู่ในร่างกายหรือไม่” ในข้อ 6 กำหนดให้กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์เป็นผู้ตรวจยืนยันผล
3. ตรวจสอบยืนยันผลตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก
4. พยานศาล

การแก้ปัญหาการจับขี้น้ำมันเมมาโดยการสุ่มตรวจสอบลมหายใจ Random Breath Testing (RBT)¹⁴⁴

RBT เป็นรูปแบบการต่อสู้ปัญหาการจับขี้น้ำมันเมมาที่มีประสิทธิภาพที่สุดในประเทศออสเตรเลีย (และในหลายที่อื่น ๆ ที่มีปัญหาจากการดื่ม) RBT เป็นรูปแบบหนึ่งของการปราบที่ ทำให้ผู้ขับขี่ที่มีความคิดที่จะฝ่าฝืน เกรงการถูกตรวจสอบว่าได้กระทำผิด และละความคิดที่จะกระทำผิดเสียก่อน ออสเตรเลียใช้ RBT ครั้งแรกเมื่อปี 1976 ที่รัฐวิกตอเรีย แต่ไม่ประสบความสำเร็จนักในช่วงต้นปี 1982 RBT ถูกนำมาใช้ในรัฐนิวเซาท์เวลส์ด้วยการประกาศทดลองใช้ 3 ปี ภายในช่วงเวลาดังกล่าว ตำรวจทำการสุ่มตรวจ 3 ล้านครั้ง ผลดีจากการสุ่มตรวจสอบ ความเข้าใจและความยอมรับจากสังคมภายหลังการใช้วิธีการสุ่มตรวจสอบ (95% ทั่วประเทศ) มีมาถึงทุกวันนี้ ปัจจุบันทุกรัฐทุกแคว้นในประเทศออสเตรเลีย ล้วนทำ RBT ทั้งสิ้น วิธีการสุ่มตรวจปริมาณแอลกอฮอล์ในลมหายใจ¹⁴⁵

1. กำหนดบริเวณบนถนนและเวลาดำเนินการอย่าง random กล่าวคือแบ่งถนนแต่ละสาย

¹⁴⁴ วิวัฒน์ สุทธิวิภากร , แอลกอฮอล์และความปลอดภัยในการจราจร , คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หน้า 2 (อัดสำเนา) .

¹⁴⁵ ไพบุลย์ สุริยะวงศ์ไพศาล , มาตรการควบคุมอุบัติเหตุจากรางจากผู้ขับขี่ที่ดื่มสุรา , อังคารที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2539 ห้องกลมมาศ ชั้น 2 โรงแรมสยามซิตี้ ถ. ศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร 9.00-15.30 น. หน้า 12 (อัดสำเนา) .

เป็นช่วง ช่วงละ 1 กม. พร้อมหมายเลขกำกับเรียงลำดับกันไป สุ่มหมายเลขช่วงถนนที่จะดำเนินการ โดยใช้ตารางสุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 จุดสำหรับ 1 เดือน เรียงหมายเลขที่สุ่มได้ลงไปในวันตาม ปฏิทินจนครบ 30 วัน ในแต่ละวันแบ่งเวลาในรอบวันเป็น 6 ช่วง ช่วงละ 3 ชั่วโมงโดยเริ่มจาก 6.00 น.ไล่เรียงกันไปตามเข็มนาฬิกา เช่น 06.00 - 09.00 น. เป็นช่วงที่ 1 09.01 น.- 12.00 น.เป็น ช่วงที่ 2 ฯลฯ สุ่มเวลาดำเนินการของแต่ละวันในปฏิทิน 1 ช่วงด้วยวิธีจับฉลาก บันทึกจุดบนถนน และช่วงเวลาดำเนินการทั้งหมดที่สุ่มได้ลงในสมุดเพื่อใช้กำหนดการดำเนินการในแต่ละเดือน

2. เตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือให้พร้อมก่อนออกปฏิบัติการทุกครั้ง โดยเฉพาะเครื่อง ตรวจสอบแอลกอฮอล์

3. ที่จุดปฏิบัติการ ให้ตำรวจตั้งสัญญาณไฟแสดงจุดตรวจกลางถนน ตั้งป้ายสัญลักษณ์และ ข้อความ

4. หยุดรถทุกคันที่ผ่านมาทุกทิศทาง

5. ใช้เครื่องตรวจชนิด breath analyser ขอให้ห่างจากปากของผู้ขับขี่ในระยะไม่เกินที่ระบุ ไว้ในคู่มือใช้เครื่อง พร้อมการกล่าวทักทาย สอบถามเป้าหมายการเดินทาง การดื่มสุร่าก่อนขับขี่ นอกจากการตรวจด้วยเครื่อง ตำรวจควรสอดส่องในรถเพื่อหาหลักฐานข้างเคียง เช่น กระป๋องเบียร์ ขวดเหล้า และสิ่งเกดกลืนลมหายใจของคนขับขี่ รายที่ผลการตรวจน่าสงสัย ให้เชิญคนขับลงจากรถเพื่อทำการทดสอบที่แม่นยำมากขึ้นด้วย alcolmeter และหรือวิธี gamma glutamytransferrase รายที่ผลการตรวจในขั้นนี้พบว่ามีแอลกอฮอล์เกินระดับที่กฎหมายกำหนด ให้บันทึกผลการตรวจ และข้อมูลอื่นลงในสมุดที่เตรียมไว้ แล้วออกใบสั่งเปรียบเทียบปรับ หากคนขับประสงค์จะเดินทาง ต่อไป ต้องรองจนกว่าระดับแอลกอฮอล์ในเลือดลดลงต่ำกว่าเกณฑ์ หรือให้ผู้อื่นที่โดยสารมาด้วย ซึ่งมีระดับแอลกอฮอล์ในเลือดต่ำกว่าเกณฑ์และมีใบอนุญาตขับขี่ขับแทน

โดยทั่วไปการตรวจด้วยเครื่อง Breath Analyser Test ใช้เวลาประมาณ 20 วินาทีจึงจะรู้ผล หากต้องตรวจเพิ่มด้วย Alcolmeter จะเพิ่มระยะเวลาดำเนินการต่อรายเป็น 20 - 30 นาที การเสีย เวลาในช่วงนี้ นับว่าเป็นการลงโทษในลักษณะของการลดความสะดวกสบายในการเดินทาง ซึ่งอาจ เพียงพอสำหรับคนจำนวนหนึ่ง

เมื่อได้ผลจากการทำ RBT แล้วนำไปสู่โครงการระยะยาว (ประมาณ 3 - 5 ปี) คือการทำระบบ Record Keeping System โดยมีหลักการดังต่อไปนี้¹⁴⁶

1. สร้างระบบเครือข่ายทะเบียนผู้ครอบครองใบอนุญาตขับขี่ที่เชื่อมโยงทั่วประเทศ
2. กำหนดระยะเวลาทดลองขับขี่ (probation period) หากมีการทำผิดกฎจราจรที่รุนแรง เช่น ขับขณะมีเมามาสุรา ให้เพิกถอนสิทธิที่จะได้ต่อใบอนุญาตในระยะถัดไป
3. ระบบข้อมูลบันทึกประวัติการขับขี่ที่สามารถเชื่อมโยงทั่วถึงกันทั้งประเทศ เพื่อป้องกันการออกใบขับขี่ซ้ำซ้อน ป้องกันการลักลอบขอใบขับขี่ใหม่ในกรณีที่ถูกเพิกถอนหรือพักการใช้

นอกจากผลของแอลกอฮอล์ จะก่อให้เกิดปัญหาอุบัติเหตุจากรถทางบกเป็นจำนวนมากในแต่ละปีแล้ว ผลของแอลกอฮอล์ ยังเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิด ปัญหาการจราจรทางน้ำ ซึ่งปัจจุบันอยู่ภายใต้ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติ การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 14 พ.ศ. 2535) โดยมีหลักเกณฑ์กำหนด คุณสมบัตินายเรือ ซึ่งเป็นผู้บังคับควบคุมเรือ โดยต้องเป็นผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรรับรองความรู้ตามหลักเกณฑ์ที่กรมเจ้าท่ากำหนด¹⁴⁷ และเมื่อผ่านการทดสอบความรู้ ต้องมีการนำพยานหลักฐานมาแสดงให้เป็นที่พอใจถึงเรื่องไม่เป็นคนประพฤตินิสัยเสียเสีย หรือยาเสพติดให้โทษ¹⁴⁸ และเมื่อได้ประกาศนียบัตรสำหรับใช้ในตำแหน่งนายเรือแล้ว เมื่อนายเรือ หรือผู้ใช้เรือที่ได้รับประกาศนียบัตร ผู้ใดหย่อนความสามารถ หรือประพฤตินิสัยไม่สมควรแก่หน้าที่ ละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือหน้าที่ ให้กรมเจ้าท่ามีอำนาจที่จะสั่งงด ไม่ให้ใช้ประกาศนียบัตร หรือใบอนุญาตกำหนด ไม่เกิน 2 ปี¹⁴⁹ แต่โทษนี้ไม่เป็นการลงโทษอย่างอื่นซึ่งผู้นั่งฟังจะได้รับ ทั้งในคดีอาญา และในคดีแพ่ง ซึ่งอาจฟ้องร้องจำเลย ในความผิดอันเดียวกันนี้ต่อศาลซึ่งมีหน้าที่เพื่อให้ลงโทษ หรือปรับจำเลยใช้ค่าเสียหายตามลักษณะที่บัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น สำหรับความผิดนั้น¹⁵⁰ และผู้เป็นเจ้าของเรือต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการใช้ค่าปรับต่างๆ ซึ่งนายเรือ หรือลูกเรือลำนั้นถูกปรับ

¹⁴⁶ ไพบุลย์ สุริยะวงศ์ไพศาล , แผนแม่บทการป้องกันอุบัติเหตุจราจรทั่วประเทศ หน้า 13 (ยัดสำเนา).

¹⁴⁷ ดู พระราชบัญญัติเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 , มาตรา 277.

¹⁴⁸ ดู พระราชบัญญัติเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 , มาตรา 278.

¹⁴⁹ ดู พระราชบัญญัติเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 , มาตรา 291.

¹⁵⁰ ดู พระราชบัญญัติเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 , มาตรา 293.

โดยกระทำความผิดอย่างหนึ่งอยู่ในพระราชบัญญัติ¹⁵¹ จากหลักเกณฑ์ที่นำเสนอข้างต้นทำให้พิจารณาได้ว่า กฎหมายปัจจุบันในการควบคุมการจรรทางน้ำ มีหลักเกณฑ์บังคับใช้แล้วในระดับหนึ่ง หากแต่จำนวนสถิติอุบัติเหตุจรรทางน้ำ ยังคงปรากฏให้เห็นเป็นโศกนาฏกรรมอยู่เนือง เนือง จึงเป็นเรื่องที่ควรทำการศึกษาถึงรายละเอียดในการบังคับใช้เพื่อหาแนวทางแก้ไขในโอกาสต่อไป

3.2.2.3 ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 เป็นประกาศที่ใช้โดยมีเหตุผลเพื่อการให้ความคุ้มครองที่เหมาะสมแก่เด็ก จัดแบ่งออกเป็น การดูแลสงเคราะห์การให้สวัสดิการด้วยการกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง เข้ามามีบทบาทในการอบรมเด็กและกำหนดวิธีการให้การสงเคราะห์และการคุ้มครองเด็กที่เหมาะสมแก่เด็ก และสภาพสังคม ดังนี้

ข้อ ๑ ในประกาศของคณะปฏิวัตินี้

“ เด็ก ” หมายความว่า ผู้ซึ่งอายุไม่ครบสิบแปดปีบริบูรณ์และยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

“ ประพฤติตนไม่สมควร ” หมายความว่า ประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่วัยตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

การปฏิบัติต่อเด็ก

ข้อ ๑๘ บิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็ก ต้องเลี้ยงดูอบรม และให้ความเอาใจใส่แก่เด็กตามสมควร

ข้อ ๒๐ ห้ามมิให้ผู้ใด

(๕) ขายหรือให้สุรา หรือบุหรื หรือสิ่งเสพติดให้โทษอื่นใดแก่เด็กหรือชักจูงให้เด็กคืมสุราหรือสูบบุหรื หรือสิ่งเสพติดให้โทษอื่นใด เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์ บทกำหนดโทษ

ข้อ ๒๔ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อ ๒๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹⁵¹ ดู พระราชบัญญัติเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 , มาตรา 299.

จากรายละเอียดของประกาศคณะกรรมการที่ได้เสนอข้างต้น สามารถจำแนกรูปแบบของการศึกษาได้เป็น

1. กฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับเด็ก ในที่นี้เป็นการศึกษาถึงความผิดอาญาที่เกี่ยวกับการที่บุคคลกระทำความผิดต่อเด็ก โดยกระทรวงยุติธรรม (ศาล) กระทรวงมหาดไทย กรมตำรวจ ข้อ ๒๐ (๗) ชักจูงหรือส่งเสริมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร

2. ประกาศคณะกรรมการที่ 294 เรื่องกำหนดวิธีการให้การสงเคราะห์และคุ้มครองเด็ก โดย กรมประชาสงเคราะห์และกระทรวงมหาดไทย...กำหนดให้บิดามารดามีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูและเอาใจใส่เด็กตามสมควร มีหน้าที่ว่ากล่าวตักเตือนเมื่อเด็กประพฤติตนไม่สมควรแก่วัยอันจะเป็นทาง ให้เกิดอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ และศีลธรรมของเด็ก โดยกำหนดวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กซึ่งมีปัญหาทางความประพฤติมี 3 วิธี

2.1 ให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กที่ได้รับการตักเตือนมาทำทัณฑ์บนโดยกำหนด ให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองเด็กกระวังมิให้เด็กนั้นประพฤติตนไม่สมควรตลอดเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำทัณฑ์บนและกำหนดเบี้ยปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท ซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องชำระเมื่อผิดทัณฑ์บนและเมื่อได้ปรับฐานผิดทัณฑ์บนแล้ว ให้มีอำนาจส่งเด็กไปยังสถานแรกรับเด็ก หรือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพอย่างอื่นตามที่เห็นสมควร

2.2 ให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองหรือเด็กได้รับบริการจากสถานแนะแนวปัญหาเด็กและครอบครัว

2.3 สอดส่องความประพฤติของเด็ก

2.4 ส่งเด็กไปอยู่ในความปกครองดูแลของบุคคลหรือองค์กรที่เหมาะสม

2.5 ส่งเด็กไปยังสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ

กฎกระทรวง (พ.ศ. 2515) ออกตามความในประกาศคณะกรรมการที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515

... (1) การประพฤติดังนี้ เรียกว่า “ การประพฤติดนไม่เหมาะสมแก่วัย ”

5) เสพสุรา สูบบุหรี่ หรือเสพยาเสพติดให้โทษ หรือของมีนเมาอย่างอื่นหรือเข้าไป ในสถานที่จำหน่ายสุรา หรือเสพ หรือซื้อ สุรา.....

จากรายละเอียดดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่า ควรปรับปรุงวิธีการที่จะปฏิบัติต่อเด็กที่ประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย ตามประกาศของคณะกรรมการที่ 294 มีดังนี้

1) คติที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเด็กที่ประพฤติน่าไม่สมควรแก่วัยนี้ ควรให้เป็นงานในอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจหน่วยสวัสดิการเด็กโดยตรงในทุก ๆ สำหรับท้องที่ที่มีการตรวจสวัสดิการเด็ก โดยส่งเสริมให้มีการสร้างเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัญหาของเด็ก โดยเฉพาะ และกำหนดให้ตำรวจสวัสดิการเด็กมีอำนาจจัดส่งเด็กที่กระทำความผิดอาญาไปยังสถานพินิจโดยตรง โดยไม่ต้องให้เด็กผ่านการดำเนินการของตำรวจท้องที่ซึ่งมีลักษณะเป็นการดำเนินคดีอาญา¹⁵²

2) เพิ่มอัตราโทษที่จะลงแก่บุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติในข้อ ๒๐ แห่งประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 294

และนอกเหนือจากการแก้ไขกฎหมายแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ซึ่งย่อมจะก่อให้เกิดผลดีแก่เด็ก สมดังกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงพระราชทานเนื่องในโอกาสปีเด็กสากล พุทธศักราช 2522 ดังนี้

“ เด็กเป็นผู้ที่ได้รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างต่อจากผู้ใหญ่ รวมทั้งการรับผิดชอบในการดำรงรักษาความผาสุกสงบของประชากรในโลก ดังนั้นเด็กทุกคนจึงสมควรและจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม ให้มีความสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ต่าง ๆ พร้อมทั้งการฝึกหัดขัดเกลาความคิดจิตใจให้ประณีต ให้มีศรัทธามั่นคงในคุณความดี มีความประพฤติเรียบร้อย สุจริต และมีปัญญาฉลาดแจ่มใสในเหตุในผล

หน้าที่นี้เป็นของทุกคน ที่จะต้องร่วมมือกันกระทำโดยพร้อมเพรียงสม่ำเสมอ คือ ผู้ที่เกิดก่อน ผ่านชีวิตมาก่อนจะต้องสงเคราะห์อนุเคราะห์ผู้เกิดตามมาภายหลัง ด้วยการถ่ายทอดความรู้ ความดี และประสบการณ์อันมีค่าทั้งปวงให้ด้วยความเมตตาเอ็นดู และด้วยความบริสุทธิ์ใจให้เขาทราบ ให้เขาเข้าใจและสำคัญที่สุด ให้เขารู้จักคิดด้วยเหตุผลที่ถูกต้องจนเห็นจริงด้วยตนเองได้ในความเจริญและความเสื่อม

โดยนัยนี้ บิดามารดาจึงต้องสอนบุตรธิดา พี่จึงต้องสอนน้อง คนรุ่นใหญ่จึงต้องสอนคนรุ่นเล็ก และเมื่อคนรุ่นเล็กเป็นผู้ใหญ่ขึ้น จึงต้องสอนคนรุ่นหลัง ๆ ต่อไปไม่ให้ขาดสาย ความรู้ ความดี ความเจริญของงานทั้งมวลจึงจะแผ่ไพศาลไปได้ไม่มีประมาณ เป็นพื้นฐานความวัฒนาผาสุกอันยั่งยืนในโลกสืบไป ”

¹⁵² สวัสดิการเด็กในประเทศไทย , สมาคม , คู่มือกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก พิมพ์ครั้งที่ 1 กทม. โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดเทคนิค 2530 , หน้า 3.

3.2.2.4 การขอให้ความเสียหายอันเกิดจากการกระทำความคิดของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน”

จากบทบัญญัติ มาตรา 420 นี้สามารถแยกหลักเกณฑ์ความรับผิดฐานละเมิดได้ดังนี้¹⁵³

1 การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต่อบุคคลอื่น

“จงใจ” หมายถึง รู้สำนึกถึงผลเสียหายที่จะเกิดจากการกระทำของตน ฉะนั้นจึงไม่ต้องคำนึงถึงผลเสียหายที่จะเกิดขึ้น จงใจจึงแตกต่างกับเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 แม้การกระทำโดยเจตนาทางอาญานั้นจะเป็นการกระทำโดยจงใจทางแพ่งไปด้วยในตัว แต่ผู้กระทำโดยเจตนา นั้นนอกจากจะต้องกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำแล้ว ในขณะที่เดียวกันผู้กระทำจะต้องประสงค์ต่อผล หรือยอมเสี่ยงเห็นผลของการกระทำนั้นด้วย แต่จงใจมิได้มุ่งหมายต่อผลของการกระทำนั้น เมื่อมีการกระทำความคิดเกิดขึ้นในทางอาญาเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายในทางแพ่ง ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดทางแพ่งลักษณะละเมิด “ประมาทเลินเล่อ” หมายถึง¹⁵⁴ ไม่จงใจแต่ไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่จะใช้ รวมถึงในลักษณะที่บุคคลผู้มีความระมัดระวังจะไม่กระทำด้วย ความระมัดระวังที่ว่ำนี้นี้ต่างกับความระมัดระวังในความรับผิดทางสัญญา ซึ่งกฎหมายวางระดับไว้โดยทั่วไปในระดับของวิญญูชน แต่ความรับผิดทางละเมิดนั้นระดับความระมัดระวังที่จะสมมุติขึ้นเปรียบเทียบเป็นมาตรฐานเพื่อวินิจฉัยความรับผิดของผู้เสียหายนั้นแตกต่างกับความรับผิดทางสัญญาโดยต้องเปรียบเทียบกับบุคคลที่มีความระมัดระวังตามปกติการณ์ และตามฐานะทางสังคมเช่นเดียวกับผู้กระทำความเสียหาย ความระมัดระวังจึงอาจแตกต่างไปตามปกติการณ์แห่งตัวบุคคล ไม่แน่นอนคงที่เหมือนกรณีความรับผิดทางสังคม เช่นความระมัดระวังของผู้เยาว์อาจหย่อนกว่าความระมัดระวังของบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วหรือยิ่งกว่าบุคคลธรรมดา เช่นในกรณีที่

¹⁵³ สุขุม สุภนิษฐ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ 2537 หน้า 70.

¹⁵⁴ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, ย่อหลักกฎหมายละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม ,2532 หน้า 12.

ต้องใช้ฝีมือความชำนาญบางอย่างก็ได้ บุคคลที่สมมุติขึ้นมาเป็นมาตรฐานเปรียบเทียบในความผิดฐานละเมิดนี้คือ บุคคลที่มีสภาพร่างกายอย่างเดียวกับผู้กระทำความเสียหายโดยคำนึงถึงเพศและวัย แต่มีสติปัญญาความสามารถทางจิตใจที่เป็นปกติ สำหรับบุคคลในสภาพทางร่างกายเช่นนั้น บุคคลที่สมมุติต้องอยู่ในพฤติการณ์ภายนอกเช่นเดียวกับผู้กระทำความเสียหายด้วยนอกจากนี้ต้องคำนึงพฤติการณ์แวดล้อมในขณะที่เกิดเหตุประกอบด้วย

2 โดยผิดกฎหมาย

ที่ว่าโดยผิดกฎหมาย นั้น ถ้ามีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง กรณีที่เห็นได้ชัดคือกฎหมายอาญาบัญญัติว่าการกระทำอันใดเป็นความผิดดังนี้ก็ย่อมเป็นการกระทำความผิดกฎหมายอย่างไม่มีปัญหา เช่น ประมวลกฎหมายอาญา แต่ความรับผิดฐานละเมิด ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าการกระทำอันใดถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ตามมาตรา 420 มีความหมายกว้าง มีความหมายแต่เพียงว่า มิชอบด้วยกฎหมาย ในมาตรา 421 กล่าวโดยสรุปถ้าได้กระทำโดยไม่มีสิทธิหรือข้อแก้ตัวตามกฎหมายให้ทำได้ถือว่าเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย

หลักเกณฑ์ในมาตรา 420 ที่ว่ามีการกระทำโดยผิดกฎหมายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ มีข้อสันนิษฐานตามมาตรา 422 คือ “ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น ผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผิด ”

ค่าสินไหมเพื่อทดแทนความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิด

เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าเป็นการทำละเมิดตามมาตรา 420 หรือเป็นเรื่องที่บุคคลต้องรับผิดตามมาตรา 422 แล้ว ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดในค่าสินไหมทดแทนต่อผู้ถูกกระทำละเมิดตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 438

มาตรา 438 “ค่าสินไหมทดแทน จะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้นให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด อนึ่งค่าสินไหมทดแทน นั้นได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้นรวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับใช้เพื่อ ความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย ”

ค่าเสียหายในเชิงลงโทษตามกฎหมายละเมิด เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากความเสียหายตามธรรมดา และมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษจำเลยโดยมิได้เป็นการวัดความสูญเสียและความเสียหายของโจทก์ ซึ่งทั่วไปแล้วค่าเสียหายชนิดนี้ศาลมักกำหนดให้ในคดีละเมิดมากกว่าคดีอื่น ๆ และค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้มีใช้กันอย่างกว้างขวางในประเทศคอมมอนลอว์

ลักษณะของค่าเสียหายในเชิงลงโทษ¹⁵⁵

1. เป็นค่าเสียหายที่กำหนดลงโทษตอบแทนผู้กระทำละเมิด เพื่อปรามมิให้กระทำมิชอบ เช่นนี้อีก และขณะเดียวกันยังเป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นมิให้กระทำตามด้วย
2. ฝ่ายโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายนี้เพราะศาลจะพิจารณากำหนดเองตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะความร้ายแรงแห่งละเมิด สภาพและปริมาณความเสียหายที่โจทก์ได้รับ ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย
3. เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าเสียหายที่ชดใช้ทดแทนความเสียหายจริงที่เกิดขึ้น แต่ในบางคดีอาจไม่ปรากฏความเสียหายจริงที่จะทดแทน ศาลจะกำหนดแต่ค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้ให้อย่างเดียว

4. ศาลจะกำหนดให้เฉพาะกรณีละเมิดที่มีพฤติการณ์รุนแรง มีลักษณะการกระทำเช่นเดียวกับคดีอาญา เช่น การใช้กำลังทำร้าย ข่มขู่หลอกลวง ฉ้อฉล ซึ่งผู้ถูกละเมิดมุ่งหมายให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้เสียหาย หรือมุ่งหมายให้ผู้เสียหายอับอายหรือถูกเหยียดหยาม

จากลักษณะของค่าเสียหายในเชิงลงโทษที่ได้เสนอข้างต้น พิจารณาได้ว่าทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษนั้น ถือเป็นการลงโทษทางแพ่งอย่างหนึ่ง และกำหนดขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำที่คล้ายคลึงกันอันจะเกิดในอนาคต ภายใต้แนวคิดนี้เอง ค่าเสียหายดังกล่าวจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของนโยบายสาธารณะ (public policy) และเพื่อประโยชน์ของสังคมและสาธารณะ (The interest of society and for the public benefit)

ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการนำเสนอแนวความคิดเรื่องค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้บังคับกับการกระทำความคิดของผู้กระทำความผิดขณะมีเมมา เพื่อเพิ่มผลในทางควบคุมการเสพสุรา และเพื่อ เป็นการขยายขอบเขตความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดของผู้กระทำความผิดขณะมีเมมา ควรนำหลักเกณฑ์ เรื่อง ความรับผิดเพื่อละเมิดร่วมมาใช้ให้กว้างขึ้น หลักเกณฑ์ในการกระทำละเมิดร่วมกันปรากฏ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 บัญญัติว่า “ ถ้าบุคคลหลายคน ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยร่วมกันทำละเมิด ท่านว่าบุคคลเหล่านั้นจะต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น ความข้อนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงกรณีที่ไม่สามารถสืบรู้ตัวได้แน่ว่าในจำพวกที่ละเมิดร่วมนั้น คนไหนเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย

¹⁵⁵ กฤษณา พิชญโกศล , ค่าเสียหายเชิงลงโทษ , วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2531 หน้า 17.

อนึ่ง บุคคลผู้ของสงเสริมหรือช่วยเหลือในการทำละเมิด ท่านก็ให้ถือว่าเป็นผู้กระทำละเมิดร่วมด้วย

ในระหว่างบุคคลทั้งหลายซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบด้วยกันใช้ คำสินไหมทดแทนนั้น ท่านว่าต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วน ๆ เท่ากัน เว้นแต่โดยพฤติการณ์ศาลจะวินิจฉัยเป็นประการอื่น ”

หลักเกณฑ์ที่ปรากฏในกฎหมายอาญา ผู้กระทำร่วมกันที่จะเป็นเข้าลักษณะเป็นตัวการได้นั้น จะต้องร่วมกระทำความผิดด้วยกัน โดยการกระทำของแต่ละคนเป็นสาระสำคัญที่ก่อให้เกิดเป็นความผิดและผู้กระทำร่วมกันนั้น มีเจตนาร่วมในการกระทำความผิด แต่การกระทำร่วมกันในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 432 วรรค 2 ยังบัญญัติให้ถือว่า ผู้ของสงเสริมหรือผู้ช่วยเหลือ ในการกระทำละเมิด เป็นผู้กระทำละเมิดร่วมด้วย¹⁵⁶ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีปรากฏไว้ในประวัติศาสตร์กฎหมายไทยในเรื่องของกฎหมายในสมัยพระเจ้ามังรายศาสตร์ที่กำหนดให้ผู้ที่เลี้ยงเหล่า หรือผู้ที่เป็นเจ้าเรือน หรือผู้ที่ชักชวนให้มีการค้ำสุราชั้นในบ้านเรือนของคน ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนของการสินไหมทดแทนเมื่อมีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นต่อแขกที่ตนได้ชักชวนให้มาค้ำสุรกันที่บ้าน ในส่วนของการบังคับใช้กฎหมายละเมิดเพื่อควบคุมปัญหาที่เกี่ยวกับการเสพสุราในประเทศสหรัฐมีแนวการตัดสินใจในศาลสหรัฐเกี่ยวกับการรับผิดชอบต่อการค้ำของมีนมาโดยใช้ค่าเสียหายในเชิงลงโทษได้ขยายขอบเขตกว้างขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่ ปี 1985 เป็นต้นมา โดยในปี 1984 ศาลสูงของมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ได้ตัดสินให้เจ้าของบ้านต้องรับผิดชอบต่อผู้ที่ได้รับบาดเจ็บและชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำของแขกขี้เมาคนหนึ่ง และในรัฐมิชิแกน นายจ้างชาวมิชิแกนคนหนึ่งถูกศาลตัดสินให้รับผิดชอบต่ออุบัติเหตุ รถยนต์ชนกันที่เกิดขึ้นภายหลังงานเลี้ยงประจำปีของบริษัท จากการสัมภาษณ์เจ้าของต่าง ๆ ในคดีนี้เอง Reader Digest/Gullup Perveyes ไม่มีแม้แต่คนเดียวที่จำได้ว่าได้ขึ้น เจ้าของงานกล่าวต่อแขกคนนั้นว่าไม่ควรดื่ม หรือพอแล้ว และไม่ควรเสิร์ฟให้อีก จึงถือเป็นผู้สนับสนุนและมีความผิดด้วย¹⁵⁷

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁵⁶ วิชา มั่นสกุล , ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในการกระทำของตนเอง วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2516 หน้า 56

¹⁵⁷ โรนาลด์ ซิลด์เลอร์ , ทำไมคนอเมริกันจึงค้ำน้อยลง , หนังสือผู้บริโภค , ปีที่ 2 เล่มที่ 14 (25 กรกฎาคม 2528) หน้า 75.

3.2.2.5 การควบคุมการเสฐราตาม พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535

คำพิงเพยโบราณที่ว่า “สิบพ่อค้า ไม่เท่าพระยาเลี้ยง” ย่อมแสดงให้เห็นว่า ข้าราชการในสมัยก่อนมีภาพพจน์ที่ดี เป็นผู้ที่มีเกียรติสมควรแก่การยกย่องนับถือ ผู้ที่มีลูกมีหลานก็ปรารถนาจะให้ลูกหลานรับราชการ เพราะสังคมในสมัยก่อน ยอมรับว่าข้าราชการคือผู้ที่ทำงานต่างพระเนตรพระกรรณของพระมหากษัตริย์ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์และความจงรักภักดีเป็นที่ตั้ง แต่ในระยะหลัง ๆ ภาพพจน์ของข้าราชการเสื่อมโทรมลดลง เป็นลำดับ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการข่มขู่ ริดไถ การทำเรื่องง่ายให้เป็นเรื่องยาก ระบบพรรคพวก และท้ายที่สุด คือ ข้าราชการประพฤดิชั่ว ไม่ว่าจะเป็นหมกมุ่นในสุราขามา การพนัน ปัจจุบัน เครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของข้าราชการพลเรือน คือ การกำหนดฐานความผิดในสวนวินัย¹⁵⁸ วินัย คือ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ แบบแผนขององค์การหรือหน่วยงานที่กำหนดไว้เพื่อควบคุม ความประพฤติของบุคคลในองค์การหรือหน่วยงานให้ยึดถือ หรือ ปฏิบัติตามเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความเป็นระเบียบขององค์การหรือหน่วยงานนั้น ในสวนของวินัยข้าราชการพลเรือนนั้น คือ กฎระเบียบแบบแผนที่ทางราชการกำหนดขึ้นมาเพื่อให้ข้าราชการยึดถือปฏิบัติ หากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าวจะต้องถูกพิจารณาทางวินัยตามควรแก่กรณี

บทบัญญัติของวินัยในสวนที่เกี่ยวกับการควบคุมความประพฤติของข้าราชการนี้ แม้ว่าความประพฤติจะถือเป็นเรื่องส่วนตัวไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการก็ตาม แต่โดยที่ข้าราชการคือ ตัวแทนของรัฐบาล ถ้าข้าราชการมีความประพฤติเป็นที่เสื่อมเสียส่งผลให้ประชาชนเสื่อมความนับถือและความศรัทธาในหน่วยงานราชการและรัฐบาลด้วย ดังนั้น จุดมุ่งหมายของวินัยเป็นเครื่องกำหนดขอบเขตความประพฤติของข้าราชการว่า ข้าราชการสามารถทำได้ อย่างไร หรือไม่ มากน้อยเพียงใด โดยแต่เดิมก่อนมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน ในพ.ศ. 2471 ข้อกำหนดต่าง ๆ เหล่านี้กระจัดกระจายอยู่ตามกฎหมายหรือข้อบังคับต่าง ๆ มิได้ถูกจัดเป็นระบบดังเช่นในปัจจุบัน

¹⁵⁸ อาลัย อิงควณิช, ข้าราชการพลเรือนกับ “จรรยาบรรณ”, วารสารข้าราชการพลเรือน 2523 ปีที่ 15 ฉบับที่ 6 หน้า 30 .

ตัวอย่างเช่น การห้ามเสพสุราในเขตพระราชวัง การห้ามเล่นการพนัน เป็นต้น¹⁵⁹ ทั้งนี้จะศึกษาเฉพาะกรณีความผิดวินัยฐานประพฤตชั่วในกรณีเสพสุราและของมีเงินมาจนไม่สามารถครองสติได้เท่านั้น ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมการเสพสุราของข้าราชการพลเรือนในเรื่องความผิดวินัยฐานประพฤตชั่ว

ตามมาตรา 98 “ ข้าราชการพลเรือนสามัญรักษาชื่อเสียงของตนและรักษาเกียรติศักดิ์ ตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนมิให้เสื่อมเสียโดยไม่มีกรกระทำใด ๆ อันได้ชื่อว่าเป็นผู้ซึ่งประพฤตชั่ว การกระทำความผิดทางอาญา จนได้รับโทษจำคุก หรือโทษที่หนักกว่า จำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดหรือได้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำลงโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษหรือกระทำการอื่นอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤตชั่วอย่างร้ายแรงเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ”

บทวินัยนี้ มีสาระสำคัญทำนองเดียวกับที่เคยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติฉบับที่ 2518 เพียงแต่แก้ไขปรับปรุงถ้อยคำให้รัดกุมและชัดเจนมากขึ้นเท่านั้น โดยบัญญัติเป็นหลักให้ข้าราชการรักษาชื่อเสียงของตนและเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการไม่กระทำการใด ๆ อันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤตชั่วอย่างร้ายแรง (ตัวอย่างของการประพฤตชั่วที่เคยบัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติฉบับ 2518 เช่น หมกหมุ่นในการพนัน ซึ่งอาจตีความเพี้ยนไปได้ว่า หากเล่นโดยไม่หมกหมุ่นไม่เป็นการประพฤตชั่วอย่างร้ายแรง ไม่ผิดวินัย ซึ่งเป็นกรณีความที่ผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งแม้มีการเล่นการพนันเพียงครั้งเดียว ศาลพิพากษาให้ปรับก็ถือเป็นการผิดวินัย จึงจำต้องตัดตัวอย่างที่เพี้ยนนี้ออกเพื่อการความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น¹⁶⁰

ความผิดวินัยฐานประพฤตชั่วแบ่งออกเป็น ประพฤตชั่วธรรมดาและประพฤตชั่วอย่างร้ายแรง ความผิดวินัยฐานประพฤตชั่วแบ่งออกได้เป็น 3 ประการ¹⁶¹

1. เสพของมีเงินมาจนไม่สามารถครองสติได้
2. หมกหมุ่นในการพนัน

¹⁵⁹ ปราณี ชันรัมย์ , ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดวินัยฐานประพฤตชั่วตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 , นิตยสารธรรมหามังคัล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2534 หน้า 274.

¹⁶⁰ ประวิณ ณ. นคร , คำอธิบายรายมาตรา พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานก.พ. 2537 หน้า 115 .

¹⁶¹ เรื่องเดิม หน้า 154.

3. การกระทำหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการอันอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ

มาตรา 100 ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดฝ่าฝืนข้อห้ามหรือไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติทางวินัยตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ ผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิดวินัย จักต้องได้รับโทษทางวินัย เว้นแต่มีเหตุอันควรงดโทษตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 5

โทษทางวินัยมี 5 สถาน

1. ภาคทัณฑ์
2. ตัดเงินเดือน
3. ลดขั้นเงินเดือน
4. ปลดออก
5. ไล่ออก

การเสพของมีนเมาจนไม่สามารถครองสติได้ อันเป็นบทบัญญัติความผิดวินัยแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี

1. การเสพของมีนเมาซึ่งตามปกติแล้วเสพได้ไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย เช่น เบียร์ ยา ดอง หรือของมีนเมาอย่างอื่น ๆ ซึ่งไม่มีกฎหมายห้ามเสพจะเป็นความผิดฐานประพฤติก้าวก็ต่อเมื่อได้เสพจนมีนเมาจนไม่สามารถครองสติได้ ตามมติคณะรัฐมนตรีที่ นว.208/2496 ลงวันที่ 3 กันยายน 2496 ที่กำหนดไว้ว่า ข้าราชการผู้ใดเสพสุราจนมีนเมาไม่สามารถครองสติได้ ซึ่งอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการให้พิจารณาลงโทษตามควรแก่กรณี แต่หากเสพแล้วยังสามารถครองสติได้ ไม่เป็นความผิดนอกจากพฤติการณ์นั้นจะเข้ากรณีตามมติคณะรัฐมนตรีที่ นว. 208/2496 ลงวันที่ 9 กันยายน 2496 ที่กำหนดไว้ว่า การเสพสุราในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการเมาสุราเสียราชการ และเมาในที่ชุมนุมชนจนเกิดเรื่องเสียหายหรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ ถือเป็นการผิดวินัยอย่างร้ายแรง¹⁶²

2. การเสพของมีนเมาซึ่งตามปกติแล้วต้องห้ามตามกฎหมาย เช่น กัญชา ฟีน เฮโรอีน เป็นต้น ข้าราชการผู้ใดเสพของมีนเอดังกล่าวพฤติการณ์ก็เป็นความผิดวินัยฐานประพฤติก้าวอยู่ในตัวเองแล้ว แม้ว่าการเสพแล้วยังสามารถครองสติอยู่ได้ก็ตาม

¹⁶² สำนักงาน ก.พ. คู่มือปฏิบัติงานนุกลงตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 สำหรับข้าราชการพลเรือน ภาค 2 , พิมพ์ครั้งที่ 1 , กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน กพ 2523 . หน้า 94.

ในมาตรา 81 ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 มีการบัญญัติยกตัวอย่างความผิดฐานประพฤติชั่วไว้อย่างชัดเจน ก่อนการแก้ไขในพ.ศ. 2535

มาตรา 81 ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องไม่กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว เช่น ประพฤติตนเป็นคนเสเพล เสพของมีเงินเมานไม่สามารถ ครอบงำได้ หมกมุ่นในการพนัน กระทำหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการอื่นใด ซึ่งอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน หากแต่ยังใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาทางวินัยเหมือนเดิมทุกประการ

ตัวอย่างเช่น นาย พ. เจ้าหน้าที่สุขาภิบาล 2 ได้นำสุราแม่โขงมาดื่มในบริเวณบันไดหน้าอาคารสาธารณสุขจังหวัดในเวลาประมาณ 15.00 น. ซึ่งเป็นเวลาราชการ มีอาการมึนเมาส่งเสียงดัง ครอบงำไม่ได้ นอกจากนี้ นาย พ. มักชอบดื่มสุราเป็นอาเจิมแล้วไม่สามารถปฏิบัติงานได้ อีกทั้งได้เคยทำทัณฑ์บนไว้สำหรับกรณีนี้แล้วยังมากระทำความผิดซ้ำอีก จึงถูกลงโทษตัดเงินเดือน 10 % เป็นเวลา 3 เดือน ¹⁶³

พยาบาลเทคนิค 2 ฝ่ายการโรงพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช มีหน้าที่ปฏิบัติงาน ณ ดิกลดขรรคมกระดุกชาย ระหว่างเวลา 16.30 - 00.30 น. เมื่อเวลาประมาณ 20.00 น. ได้มีนายสมิตรพยาบาลเทคนิคที่จะต้องเข้าเวรค่อจากเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้นำสุราจากภายนอกมานั่งดื่มกับลูกจ้างรายวันบนดึก โดยเจ้าหน้าที่ผู้นี้มีได้ห้ามปรามแต่อย่างใด กลับมาร่วมวงนั่งคุยด้วยเป็นครั้งคราวจนกระทั่งเวลาประมาณ 22.00 น.

นายสมิตร จึงเข้านอนเพื่อเตรียมเข้าเวรต่อไป พฤติการณ์เป็นการยอมให้ผู้อื่นกระทำการซึ่งอาจทำให้เสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ

โทษ ภาคทัณฑ์ หมายเหตุ พยาบาลเทคนิคผู้นำสุรามาดื่มถูกลงโทษตัดเงินเดือน 10 % เป็นเวลา 3 เดือน ¹⁶⁴

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้วในการพิจารณาเรื่องประพฤติชั่วยังมีมติคณะรัฐมนตรีที่ออกมาเพื่อกำหนดแนวทางการพิจารณาความผิดฐานประพฤติชั่วไว้ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในด้านการปฏิบัติเป็นอย่างมากเพราะถ้อยคำในมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดไว้นั้นก่อให้เกิดการพิจารณาที่แตกต่างกัน ลักลั่น ไม่เป็นธรรม เช่น การเสพสุรา บางพฤติการณ์การกระทำความผิดผู้บังคับบัญชาเห็นว่าเป็นความผิดร้ายแรง ในขณะที่บางหน่วยงานเห็นว่าเป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรงทั้งที่พฤติการณ์ใกล้เคียง

¹⁶³ สำนักงานก.พ. คู่มือการดำเนินการทางวินัย, พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานก.พ 2537 หน้า 102.

¹⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

เคียงกันหรือคล้ายคลึงกัน ปัญหาการบังคับใช้มาตรา 98 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 อีกประการหนึ่งก็คือ เนื่องจากการพิจารณาความผิดฐานประพฤดิชั่วนี้ กฎหมายบัญญัติเปิดกว้างให้เป็นอนุญาตของผู้บังคับบัญชาซึ่งค่อนข้างมีอิสระในการตัดสินใจฉัยว่าพฤติการณ์ใดบ้างควรเป็นความผิดวินัยฐานประพฤดิชั่วหรือประพฤดิชั่วอย่างร้ายแรง

ทั้งนี้ มีแนวทางหรือเกณฑ์ที่ ก.พ. เคยกำหนดไว้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความผิดฐานนี้ไว้ 3 ประการ

1. เกียรติของข้าราชการ
2. ความรู้สึกของสังคม
3. เจตนาในการทำความผิดของผู้กระทำ

หากแต่หลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นเพียงมติที่ ก.พ.-ตอบข้อหารือส่วนราชการ ไม่ได้มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติ ดังนั้นส่วนราชการอาจจะยึดถือเป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาหรือไม่ก็ได้ อีกทั้งการจากศึกษาเปรียบเทียบการพิจารณาความผิดวินัยฐานประพฤดิชั่วของข้าราชการพลเรือน ข้าราชการครู และข้าราชการตำรวจ พบว่าแนวทางในการปฏิบัตินี้ต่างกันไม่เป็นธรรม มีการปฏิบัติต่าง ๆ กันไปในทิศทางที่หลากหลาย จึงไม่อาจกล่าวได้ว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมปัญหาที่เกิดจากการกระทำของข้าราชการพลเรือนผู้เสพสุรามีนเมา สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย